

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΤΟΥ ΛΑΟΥ.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Ἰανουάριος 1852.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΤΥΠΟΙΣ ΕΜ. ΑΝΤΩΝΙΑΔΟΥ, Διευθύνοντος Δ. ΕΙΡΗΝΙΔΟΥ.

(Κατὰ τὴν ὁδὸν Κολοκοτρώνη, ἀριθ. 128)

1852.

Α Γ Γ Ε Λ Ι Α.

Καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ φωτισμὸς καὶ ἡ παιδεία προβαίνει γιγαντιαίοις βήμασιν εἰς τὰς σημαντικωτέρας τάξεις τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας, ὁ λαὸς καὶ ὅσοι δὲν εὐτύχησαν νὰ λάβωσι τελειότεραν παιδείαν, δὲν ἔχουσι βιβλία, οὔτε πρὸς φωτισμὸν, ἔτε πρὸς ἐπωφελῆ διασκέδασιν κατάλληλα.

Ὁ λαὸς ἀποτελεῖ τὸ μέγιστον μέρος τῆς κοινωνίας· ἐπομένως ἐκ τῆς διαγωγῆς τοῦ λαοῦ κρέματα κατὰ μέγα μέρος ἡ ἡσυχία, ἡ ἀσφάλεια καὶ ἡ εὐδαιμονία ἐν γένει τῶν κοινωνιῶν.

Ἐπιθυμοῦντες νὰ συντελέσωμεν καὶ ἡμεῖς εἰς τὴν ἠθικὴν βελτίωσιν τοῦ λαοῦ τῆς Ἑλλάδος, ἐστοχάσθημεν νὰ συλλέξωμεν καὶ προμηθεύσωμεν εἰς αὐτὸν ὅ,τι νομίζομεν κατάλληλον ἀναλόγως μὲ τὴν διανοητικὴν κατάστασιν αὐτοῦ καὶ τὰς παρούσας ἀνάγκας του.

Ἡ συλλογὴ αὕτη ὠνομάσθη ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΛΑΟΥ, καὶ θέλει ἐκδίδεσθαι εἰς φυλλάδια ἀνὰ ἓν κατὰ μῆνα, καὶ συγκείμενον ἀπὸ πέντε τυπογραφικὰ φύλλα ἕκαστον.

Παρακαλοῦμεν τὸ κοινὸν νὰ μὴ βιασθῇ νὰ κρίνῃ ἀμέσως καὶ μ' αὐστηρότητα τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην· τίποτε δὲν εἶναι τέλειον εἰς τὴν ἀρχὴν.

Διῶνον
Βυφός

ὁ καιρὸς ὅμως ὑποδεικνύων τὰς ἀτελείας φέρει τὴν διόρθωσιν.

Εἴμεθα πρόθυμοι νὰ παραδεχθῶμεν συμβουλάς ἀφορώσας τὴν βελτίωσιν τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ λαοῦ, καὶ νὰ καταχωρήσωμεν εἰς αὐτὴν ὅ,τι εὐαρεστηθῶσιν ἄλλοι, ἐπιθυμοῦντες, ὡς ἡμεῖς, τὴν ὠφέλειαν τῆς κοινωνίας, νὰ μᾶς διευθύνωσιν, ὡς συντελεστικὰ εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς κοινωνικῆς καταστάσεως τοῦ λαοῦ.

Ἡ Βιβλιοθήκη τοῦ λαοῦ δὲν θέλει βεβαίως θεωρηθῆ ἀναγκαῖα εἰς τὴν τάξιν τῶν πεπαιδευμένων ἢ λογίων, οὔτε εἰς τὴν σημαντικωτέραν τάξιν τῆς κοινωνίας, καθ' ὅσον μετέσχευ αὕτη ἀνωτέρας ἐκπαιδεύσεως, ἀλλ' εἰς αὐτοὺς κυριωτέρως ἀνήκει νὰ συνδράμωσι, καὶ νὰ ὑποστηρίξωσι τὴν ἐξακολούθησιν τῆς ἐκδόσεως αὐτῆς, καὶ τὴν δυνατὴν τελειοποίησίν της· διότι ἡ βελτίωσις τῆς καταστάσεως τοῦ λαοῦ εἶναι βελτίωσις τῆς κοινωνίας· αἱ δὲ ἐκ τῆς βελτιώσεως ταύτης ὠφέλειαι θέλουν συντελέσει εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῶν εὐημερίαν· καὶ τοῦναντίον αὐτοὶ θέλουν πλειότερον ὑποφέρει ἀπὸ τὰς συνεπειὰς τῆς ἐξαχρειώσεως τοῦ λαοῦ.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΑΙΝΙΑΝ.

Π Ρ Ο Λ Ο Γ Ο Σ .

Περὶ τὰ μέσα τοῦ Νοεμβρίου πέρυσι, ἀποπερατωθείσης τῆς βουλευτικῆς ἐκλογῆς Φθιώτιδος, καὶ λαθὼν πλειοψηφίαν, ὡς ἐνόμιζον, ἀνεχώρησα μὲ σπουδὴν, διὰ νὰ φθάσω ὅσον τὸ ταχύτερον εἰς Ἀθήνας, καὶ νὰ ἐργασθῶ διὰ τὴν ἐπικύρωσιν τῆς ἐκλογῆς.

Ἀναχωρήσας ἀπὸ Λαμίαν ὀλίγον ἄργα, καὶ μὴ δυνάμενος νὰ φθάσω αὐθημερὸν εἰς Ἀρπυραχμάνι, ἠναγκάσθην νὰ διαμείνω εἰς Ῥηγίτι. Εἰς τὴν πρώτην οἰκίαν, ὅπου ἐπλησίασα, ἐπαρκαάλεσα τὸν οἰκοδεσπότην νὰ μὲ δεχθῆ· οὗτος δὲ μ' ἐδέχθη μὲ προθυμίαν καὶ διέμεινα παρ' αὐτῷ. Ἀλλὰ τὴν νύκτα ὁ καιρὸς εἶχε μεταβληθῆ, καὶ τὸ πρῶτ, ὅταν ἐξημέρωσεν, ἡ βροχὴ τοσοῦτον ῥαγδαία ἦτον, ὥστε οὐδὲ τὴν κεφαλὴν νὰ προτείνῃ τις ἔξω τῆς θύρας ἦτο δυνατόν. Μὲ πολλὴν μου δυσἀρέσκειαν εὐρέθην εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ διαμείνω εἰς τὸ χωρίον καὶ νὰ χάσω μίαν ὀλόκληρον ἡμέραν ἀπὸ τὴν σπουδαίαν, ὡς ἐφантаζόμεν, ἀποστολήν.

Ἐκάθησα λοιπὸν εἰς τὴν μίαν πλευρὰν τῆς γωνίας (ἐστίας), ὅπου ἔκαιε λαμπρὸν πῦρ, καὶ ἔκαμνα ἀναπόλησιν τῶν ὅσα ἔμελλον νὰ πράξω μεταβὰς εἰς Ἀθήνας. Ἀλλ' ὅσον τερπνὰ καὶ ἄν ἦναι τὰ σχέδια, ὁ νοῦς τέλος πάντων βαρύνεται·

μὴ ἔχων πῶς νὰ περάσω τὴν ὥραν, ἐπροσκάλεσα τὸν οἰκοδεσπότην μου νὰ συνομιλήσωμεν.

Ὅταν ἦλθε, τὸν ἠρώτησα περὶ τῆς μάχης τῶν Βασιλικῶν. Ἄφοῦ μοῦ διηγήθη, ὅχι μόνον ὅσα ἐγνώριζε περὶ αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ εἰς ποίας ἄλλας μάχας παρευρέθη, καὶ ποῦ ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος καὶ ὁ ἴδιος μοῦ ἔκαμε σχεδὸν πλήρη τὴν βιογραφίαν του, καὶ ἐσιώπησεν. Ἡ βροχὴ ὅλον ἐξηκολούθει δυνατῆ, καὶ ἐγὼ μὴ δυνάμενος νὰ μένω εἰς παντελῆ ἀκίνησίαν, καὶ σωματικὴν καὶ νοερὰν, ἀνοιξα ἄλλην πηγὴν ὁμιλίας μετὰ τοῦ χωρικοῦ. Τὸν ἐρώτησα διὰ τὴν ποιότητα τῶν ἀγρῶν του, διὰ τὸ εἶδος τῆς καλλιεργείας, διὰ τὰ συνήθη εἰς τὸ χωρίον του προΐοντα κτλ. Ὁ οἰκοδεσπότης μου περιέγραψεν ὅλα μὲ πολλὴν λεπτομέρειαν, καὶ ἔφθασε νὰ κάμῃ λόγον καὶ διὰ τὸν ἵππον καὶ διὰ τοὺς βόας του· διότι βλέπων ὅτι ἐγὼ ἠκροαζόμην μετὰ προσοχῆς (καὶ τί ἡδυνάμην νὰ κάμω;) ἐπροσπάθει νὰ μοῦ προξενήσῃ εὐχαρίστησιν.

Ἄλλὰ καὶ τὸ θέμα τῆτο ἐτελείωσεν, ἡ δὲ βροχὴ ἐξηκολούθει μετ' ἐπιμονῆς καὶ ἡ ἡμέρα μοῦ ἐφαίνετο ὡς νὰ μὴν προώδευε διόλου. Ἐσηκώθην λοιπὸν μὲ ἀδημονίαν, καὶ διευθύνθην πρὸς τὸ παράθυρον, διὰ νὰ ἰδῶ ἂν ἦτον ἐλπίς μεταβολῆς τοῦ καιροῦ, καὶ ἤρχισα νὰ συλλαμβάνω τὴν ιδέαν νὰ κινήσω καὶ μὲ τὴν βροχήν, ἀρκεῖ μόνον αὕτη νὰ ὀλιγόσσειεν ὀπωσοῦν. Ἄλλ' ὅλαι αἱ παρατηρήσεις μου ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος δὲν

μ' ἔδωκαν οὐδεμίαν ἐλπίδα. Ἀπεσύρθη λοιπὸν ἀπὸ τὸ παράθυρον μὲ ἀδημονίαν· ἀλλ' ἐν ᾧ ἐστρεφόμην πρὸς τὴν φωτίαν, βλέπω εἰς μίαν θυρίδα ἐντὸς τοῦ τοίχου βιβλία τινὰ, τὰ ὅποια ἔλαβον εἰς τὰς χεῖρας, ἐτίναξα ἀπὸ τὴν ἐπικαλύπτουσαν αὐτὰ κόνιν, καὶ ἐπαρατήρησα κατὰ σειρὰν ἐν ἑκάστον· ἦτον δὲ ἡ φυλλάδα τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἡ φυλλάδα τοῦ Βερτόλδου, καὶ ἡ φυλλάδα τοῦ Σπανοῦ. Ποτὲ δὲν εἶχον ἀναγνώσει ταῦτα, ἂν καὶ εἶχον ἀκούσει ὅτι ὑπῆρχον. Ἄς φαντασθῆ τις λοιπὸν ὡς ἐκ τῶν προηγουμένων, μὲ ποίαν προθυμίαν τὰ ἀδραξα.

Αὕτη εἶναι ἡ Βιβλιοθήκη σου; Εἶπον πρὸς τὸν οἰκοδεσπότην μου. — Ἐγὼ (ἀπεκρίθη οὗτος) δὲν γνωρίζω γράμματα. Τὰ χαρτὰ αὐτὰ ἦσαν τοῦ ἀδελφοῦ μου, καὶ τὰ ἐδιάβαζε κάμμιὰ φορὰ, καὶ ἠκούαμεν καὶ ἡμεῖς. Ἄφοῦ ἐκεῖνος ἀπέθανε, κἀνεὶς ἄλλος χωριανὸς δὲν γνωρίζει γράμματα· μόνον ὁ παπᾶς τὰ πέρνει κἀποτε, καὶ διαβάσει τὰς ἐορτὰς καθήμενος εἰς τὰ δένδρα ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν· καὶ τοῦτο τὸ κάμνει διὰ νὰ ἐμποδίξῃ τὰς φιλονεικίας τῶν χωριανῶν· διότι ὅταν οὗτοι συνάζωνται ἔξω ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν, τότε εὐρίσκουν αἰτίας ὃ εἰς διὰ τὸν ἄλλον καὶ φιλονεικοῦν.

Ἐξηκολούθει ἀκόμη ὁ οἰκοδεσπότης μου τὴν ὁμιλίαν, ὅταν ἐγὼ ἤρχισα τὴν ἀνάγνωσιν. Εἰς αὐτὴν ἐπέρασα τὸ ὑπόλοιπον τῆς ἡμέρας, καὶ ὅταν ἐνύκτωσεν ἔκαμα καὶ διαφόρους συλλογι-

σμούς. Διατί, εἶπον κατ' ἑμαυτὸν, εἰς μόνον τοιούτου εἶδους βιβλία νὰ ἦναι καταδικασμένος ὁ χωρικός; Δὲν ἦτο καλλίτερον νὰ ἔχη βιβλία περιέχοντα τὰ κυριώτερα καὶ σημαντικώτερα μέρη τῆς ἰστορίας τῆς πατρίδος του, τόσον τῆς ἀρχαίας ὡς καὶ τῆς νεωτέρας; Δὲν ἦτον ὠφελιμώτερον νὰ ἐφοδιασθῇ μὲ ἑρσησκευτικά τινα βιβλία, δι' ὧν νὰ ἀπαλλαχθῇ τῶν δεισιδαιμονιῶν, ἀπὸ τὰς ὀποίας πῶρα κυριεύεται; Δὲν ἦτο καλλίτερον νὰ φωτισθῇ ὡς πρὸς τὴν γνῶσιν τῶν νόμων, ὅσοι πλησιέστερον τὸν ἀφορῶσι, καὶ νὰ μὴν καταπιέζεται ἀπὸ εἰσπράκτορας, καὶ ἀπὸ παρτὸς εἶδους ὑπαλλήλους; Δὲν φαίνεται ἀναγκαιότερον νὰ λαμβάνη διὰ τῶν βιβλίων γνώσεις συντελούσας εἰς βελτίωσιν τῶν γεωργικῶν αὐτοῦ ἐργασιῶν; Ἄλλ' εἶναι ἀμαθεῖς οἱ χωρικοί, εἶπον πάλιν κατ' ἑμαυτὸν, τίς θέλει τὰ ἀναγινώσκει; Ὁ ἱερεὺς τὴν κυριακὴν καὶ τὰς ἐορτὰς, εἶπον μόνος μου, ὡς συμβαίνει καὶ εἰς τὸ χωρίον τοῦτο· ἡ δὲ ὠφέλεια θέλει ἀποβαίνει διπλή. Ἄφ' ἑνὸς οἱ χωρικοὶ θὰ ἐμποδίζονται νὰ φιλονεικῶσιν, ὅταν συνέρχονται εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἀφ' ἑτέρου θὰ μένη κᾄτιτι ὠφέλιμον εἰς τὴν μνήμην των ἐκ τῆς ἀναγνώσεως. Ἐκτὸς δὲ τούτου καὶ τὰ τέκνα τῶν χωρικῶν μαθαίνουν ἤδη ὅσα γράμματα χρειάζονται διὰ νὰ ἀναγινώσκωσι ταῦτα.

Μετὰ τοὺς συλλογισμοὺς τούτους συνέλαθον τὴν ἰδέαν τοῦ νὰ ἐπιχειρήσω τὴν ἔκδοσιν τοιούτων βιβλίων, καὶ νὰ τὴν ὀνομάσω βιβλιοθήκην

τοῦ λαοῦ. Μὲ τὰς ἰδέας ταύτας ἐπέρασα εὐχαρίστως πολὺ μέρος τῆς νυκτός· ἀλλ' ὅταν τὸ πρῶτ' ἐξύπνησα, καὶ διορθωθέντος τοῦ καιροῦ, ἔλαθον τὸν πρὸς Ἀθήνας δρόμον μου, αἱ ἰδέαι αὗται ἀπεκοιμήθησαν, καὶ τὰς διεδέχθησαν ἄλλαι, αἵτινες μ' εἶχον τότε προσηλωμένον, περὶ ἐπιτυχίας τῆς βουλευτικῆς ἐκλογῆς.

Εἶναι ἐκτὸς τοῦ προκειμένου ἡ λεπτομερὴς διήγησις, ὅτι ἀκυρώθη ἡ ἐκλογὴ δῶν δήμων, καὶ ὅτι ἐπανελήφθη ἀρκεῖ μόνον νὰ εἶπω, ὅτι ἐπανῆλθον μετὰ ἓν σχεδὸν ἔτος εἰς Ἀθήνας μὲ τὸν αὐτὸν σκοπὸν τοῦ νὰ κατορθώσω τὴν ἐπικύρωσιν τῆς νέας ἐκλογῆς μας, καὶ μὲ τὰς αὐτὰς ἰδέας περὶ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος· ἀλλ' ἡ Βουλὴ ἐσκέφθη ἄλλως, καὶ ἐματαίωσε τὰς ἰδέας μας.

Ἐλευθερωθεὶς ἀπὸ τὰς πολιτικὰς φροντίδας, εἰς τὰς ὁποίας παραπολὺ ἤμην προσηλωμένος, ἀνεπόλησα εἰς τὴν μνήμην μου τὴν βροχερὰν ἡμέραν τοῦ Ῥηγυλίου, τὰς φυλλάδας, καὶ τὰς ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἀντικειμένου σκέψεις μου, καὶ ἀπεφάσισα νὰ ἐκπληρώσω τὴν ὑποχρέωσιν, τὴν ὁποίαν κατ' ἑμαυτὸν εἶχον ἀναδεχθῆ, τὸ νὰ ἀρχίσω τὴν ἔκδοσιν τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ λαοῦ.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΛΑΟΥ.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ.

Κάμνοντες ἀρχὴν τοῦ παρόντος περιοδικοῦ Συγγραμματος ἀπὸ τὸν Ἰανουάριον, ἀρχὴν τοῦ νέου ἔτους, ἐνομίσαμεν ἀναγκαῖον νὰ δώσωμεν εἰς τὸν λαὸν γνῶσιν τῆς διαφορᾶς, ἣτις ὑπάρχει μεταξὺ τοῦ ἀρχαίου καὶ νέου ἔτους, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ μὲν ἀρχαῖον εἶναι ἐν χρήσει εἰς τὴν Ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν, τὸ δὲ νέον εἰς τὴν Δυτικὴν.

Ἄλλα μὲν τῶν ἐθνῶν μετεχειρίζοντο τὸ σεληνιακὸν ἔτος, ἄλλα δὲ τὸ ἡλιακόν· ἀλλ' εἰς ὅλα κατ' ἀρχὰς ἐπεκράτει μεγίστη ἀνωμαλία. Ἐπὶ Ἰουλίου Καίσαρος ὅμως ἐδιορθώθη τὸ ἡλιακὸν ἔτος, καὶ ἐκαυνοίσθη εἰς ἡμέρας τριακοσίας ἐξήκοντα πέντε, Ἐπειδὴ δὲ ἐπερίσσειον πέντε ὥραι καὶ σαράντα ἐννέα λεπτὰ, εἰς κάθε τέταρτον ἔτος ἐπρόσθετον μίαν ἡμέραν· καὶ τὸ ἔτος ἐκεῖνο ὀνομάζετο Βίσεκτον ἀπὸ τὴν προσθετομένην ἡμέραν, ἣτις ὀνομάζετο καὶ αὐτὴ Βισέκτη (bissexta), ὡς ἐκ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν συνέπιπτε νὰ προστίθεται.

Τὸ Βίσεκτον λοιπὸν ἔτος εἶναι κατὰ μίαν ἡμέραν μεγαλῆτερον τῶν ἄλλων ἐτῶν, ἣτοι ἔχει ἡμέρας τριακοσίας ἐξήκοντα ἕξ· διατὶ ὅμως ἀπὸ τὸν λαὸν τῆς Ἑλλάδος τὸ Βίσεκτον ἔτος θεωρεῖται ὡς δυστυχεῖς, ὥστε ἀποφεύγουσι νὰ κάμνωσι γάμους κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτοῦ; Περὶ τούτου δὲν γνω-

ρίζομεν, ἔτε πῶς, οὔτε πότε ἔλαβεν ἀρχὴν δυνάμεθα ὁμῶς νὰ βεβαιώσωμεν τὸν λαὸν ὅτι ποτὲ δὲν ὑπῆρξαν ματαιώτερα καὶ παραλογώτερα ἐμπόδια εἰς τοὺς ὑπανδρευομένους παρὰ τὰ ἀποδιδόμενα εἰς τὸ Βίσεκτον ἔτος.

Τὸ Ἰουλιανὸν ἔτος παρεδέχθησαν καὶ οἱ αὐτοκράτορες τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἐν γένει ἡ χριστιανικὴ θρησκεία, ἕως οὗ ὁ Πάπας Ῥώμης Γρηγόριος ὁ δέκατος τρίτος κατὰ τὸ 1582 ἐπέφερε νέαν διόρθωσιν, διὰ τὴν ὁποίαν τὸ ἔτος ὠνομάσθη Γρηγοριανόν. Ἡ διόρθωσις αὕτη συνίστατο εἰς τὰ ἑξῆς.

Διὰ τῆς προσθήκης τῶν πέντε ὡρῶν καὶ σαράντα ἐννέα λεπτῶν δὲν ἐσυμπληρόνοντο αἱ εἰκοσιτέσσαρες ὥραι τῆς προσθετομένης ἡμέρας εἰς τὸ Βίσεκτον ἔτος, καὶ διὰ τοῦτο ἐπρόσθετον ἑνδεκα λεπτὰ πρὸς συμπλήρωσιν. Τὰ λεπτὰ ταῦτα ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῆς πρώτης διερθώσεως ἕως τὴν δευτέραν, ἀτετέλουν δέκα ἡμέρας, τὰς ὁποίας ἀφῆρσαν ἀπὸ τὸν Ὀκτώβριον ἐκ τούτου προήλθεν ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῶν δύο χρονολογιῶν (καλενδαριῶν), ἀλλ' ἡ ἀνατολικὴ ἐκκλησία δὲν παρεδέχθη τὸ Γρηγοριανόν, ἐξακολουθοῦσα πάντοτε τὸ Ἰουλιανόν.

Τὸ ἔτος δὲν εἶχε τὴν αὐτὴν ἀρχὴν εἰς ὅλα τὰ ἔθνη· ἀλλὰ μὲν ἔκαμναν ἀρχὴν ἀπὸ τὰς φθινοπωρινὰς τροπὰς, ἀλλὰ δὲ ἀπὸ τὰς ἐαρινὰς, καὶ ἀλλὰ ἀπὸ τὰς χειμερινὰς. Καθ' ἡμᾶς τὸ ἔτος ἀρχεῖται ἀπὸ τὴν πρώτην Ἰανουαρίου, ἐποχὴν πλησίον τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, ἣτις εἶναι ἡ ἀρχὴ τοῦ ἔτους ἀπὸ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως.

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ.

Ἀριστείδης ὁ Ἀθηναῖος ἦτον υἱὸς τοῦ Λυσιμάχου, καὶ ἐπωνομάσθη Δίκαιος, διὰ τὴν αὐστηρὰν δικαιοσύνην, τὴν ὁποίαν ἐφύλαττεν εἰς ὅλας τὰς πράξεις του, καὶ εἰς ὅλας τὰς περιστάσεις. Εἰς τὴν πρώτην Περσικὴν κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐκστρατείαν ἦτον στρατηγὸς ὁμοῦ μὲ ἀλλοὺς ἐννέα, οἵτινες ἐδιοίκουν τὸ στράτευμα ἀπὸ μίαν ἡμέραν ἕκαστος. Βλέπων δὲ ὅτι ἡ διάταξις αὕτη ἦτο ἐπισηφελῆς, παρεκίνησε καὶ τοὺς λοιποὺς στρατηγούς νὰ παραδώσωσι τὴν ἐξουσίαν εἰς τὸν Μιλτιάδην, καὶ πρῶτος αὐτὸς παρήτησε τὴν ἐξουσίαν, ὅταν ἦλθεν ἡ σειρὰ του. Τοῦτο ἠκολούθησαν καὶ οἱ λοιποὶ, καὶ ἡ συγκέντρωσις τῆς ἐξουσίας εἰς χεῖρας ἑνὸς, καὶ μάλιστα ὁποῖος ἦτον ὁ Μιλτιάδης, ἐπέφερε τὴν εἰς Μαραθῶνα νίκην, ἣτις ἐγέννησε δῆρὸς εἰς τοὺς Ἕλληνας, καὶ τοὺς προητοίμασε τρόπον τινὰ εἰς μέλλοντας ἀγῶνας.

Πολιτευόμενος δικαίως, καὶ χαίρων ὑπόληψιν μεγίστην, διήγειρε τὴν ἀντιπάθειαν τοῦ Θεμιστοκλέους, ὅστις καὶ κατώρθωσε νὰ πείσῃ τὸν λαὸν τῶν Ἀθηναίων νὰ τὸν ἐξοστρακίσωσιν. Ὅταν δὲ ἔγραψον εἰς ὄστρακον (κεραμίδι) τὸ ὄνομα τοῦ ἐξοριζομένου, εἰς ἀπὸ τοὺς πολίτας ἀγράμματος ἔτυχε πλησίον τοῦ Ἀριστείδου, χωρὶς νὰ τὸν γνωρίζῃ, καὶ τοῦ ἔδωκε τὸ ὄστρακον, παρακαλῶν αὐτὸν νὰ γράψῃ εἰς αὐτὸ τὸ ὄνομα τοῦ Ἀριστείδου. Ὁ Ἀριστείδης παραλαμβάνων τὸ ὄστρακον ἠρώτησε τὸν πολίτην « τί κακὸν σοῦ ἔκαμεν ὁ Ἀριστείδης ; » —

Τίποτε (εἶπεν), ἀλλὰ δὲν ὑποφέρω νὰ ἀκούω πανταχοῦ νὰ τὸν ὀνομάζωσι δίκαιον. » Πόσον λαμπρὸν παράδειγμα ὅτι ὁ λαὸς δὲν γνωρίζει τοὺς φίλους του καὶ τοὺς ἀληθεῖς προστάτας τῶν ἐλευθεριῶν του! Καὶ εἰς ποῖα ἄτοπα ἐκτραχηλίζεται, ὅταν ἀκρίτως, ἢ παρασυρόμενος ἀπὸ δημαγωγούς καταδικώκη αὐτὴς! Ἄλλ' ὅποια μεγαλοψύχε ἀρετῆς αἰσθήματα ἐξέφρασεν ὁ Ἀριστείδης ἐξοστρακίζόμενος! Ἀναχωρῶν ἀπὸ τὴν πόλιν ἠύχθη εἰς τὰς θεὰς νὰ μὴ λάβωσι ποτὲ τὴν ἀνάγκην του οἱ Ἀθηναῖοι.

Ἄλλ' ὁ κίνδυνος τὸν ὁποῖον διέτρεχον οἱ Ἀθηναῖοι διὰ τὴν δευτέραν ἐκστρατείαν τῶν Περσῶν, τὴν ὁποῖαν αὐτοπροσώπως ὠδήγει ὁ Ξέρξης, τοὺς ὑπεχρέωσε νὰ προσκαλέσωσιν εἰς βοήθειαν τῆς πατρίδος καὶ ὅλους τοὺς ἐξορίστους. Ἐπανελθὼν καὶ ὁ Ἀριστείδης εἰς τὰς Ἀθήνας, διεθύθη εἰς τὸν Θεμιστοκλέα, τὸν ἀντίπαλον καὶ τὸν αἴτιον τῆς ἐξορίας του, καὶ τοῦ λέγει· « Ἀντὶ νὰ φιλονεικῶμεν, ὦ Θεμιστόκλεις, διὰ μικρὰ καὶ μειρακιώδη πράγματα, ἄς ἔμβωμεν εἰς ἄλλην λαμπροτέραν καὶ ὠφέλιμον ἀμιλλαν, τὸ νὰ σώσωμεν τὴν πατρίδα. » Τοιαύτη ἀρετῆ, τοιαύτη αὐταπάρνησις δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ κινήσῃ τὸν θάυμασμόν εἰς τὴν καρδίαν τοῦ Θεμιστοκλέους. Εἰργάσθησαν λοιπὸν μὲ πολὺν ζῆλον ἀμφοτέρω, καὶ ἔσωσαν τὴν πατρίδα ἀπὸ τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον.

Ἐκλεχθεῖς ἐπιστάτης τῶν δημοσίων προσόδων ἐπαρτήρησε τὰς κλοπὰς, τὰς ὁποίας ἔκαμαν, ὅχι μόνον οἱ πρὸ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῆ

ὑπάλλληλοι, καὶ τὰς ἐγνωστοποίησεν εἰς τὸ κοινόν. Ὅταν δὲ ἐπρόκειτο νὰ δώσῃ λόγον τῆς διαχειρίσεώς του, οἱ κλέπται τῶν δημοσίων χρημάτων ἐκατηγόρησαν τὸν Ἀριστείδην ἐπὶ κλοπῇ· καὶ ὁ λαὸς τὸν κατεδίκασεν· ἀλλὰ τίμιοι τινὲς καὶ ἀγαθοὶ πολῖται ἐνήργησαν, ὅχι μόνον νὰ ἀθωωθῇ ὁ Ἀριστείδης, ἀλλὰ καὶ νὰ διορισθῇ ἐκ νέου εἰς τὴν αὐτὴν ὑπηρεσίαν. Εἰς τὸν νέον τοῦτον διορισμόν, ὁ Ἀριστείδης προσποιούμενος ὅτι μετενόησε διὰ τὴν προλαβοῦσαν διαγωγὴν του, ἄφινε τοὺς ὑπαλλήλους νὰ κλέπτωσιν ἀνεξέταστος. Ὅταν ἐτελείωσε τὸ ἔτος, οἱ κλέπται εὐχαριστημένοι ἀπὸ τὸν Ἀριστείδην, ὅχι μόνον τὸν ἐπαινοῦσαν, ἀλλ' ἐπρότεινον νὰ διορισθῇ ἐκ νέου ἐπιμελητῆς, καὶ ὁ λαὸς τὸν ἐδιόρισεν· ἀλλ' ὁ Ἀριστείδης παρουσιασθεὶς εἰς τὴν συνέλευσιν εἶπεν· « Ὅταν ἐπροφύλαξα τὰ δημόσια χρήματα ἀπὸ τοὺς κλέπτας, μὲ ἀτιμάσατε καταδικάζοντές με ὡς κλέπτην· ὅταν δὲ ἄφησα τὸν δημόσιον πλοῦτον καὶ τὸν ἔκλεψαν, μὲ ἐπαινεῖτε. Ἴδου μὲ ποῖον τρόπον διεθύνετε τὰς ὑποθέσεις τοῦ Δημοσίου! Ὅσον τὸ κατ' ἐμὲ, προτιμῶ καλλήτερον τὴν πρῶτην καταδίκην, παρὰ τὴν τωρινὴν τιμὴν. » Ἀφοῦ δὲ ἐγνωστοποίησεν ὅλας τὰς γενομένας κλοπὰς δὲν ἐδέχθη τὴν ὑπηρεσίαν.

Ὁ Ἀριστείδης ἦτο στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων εἰς τὴν μάχην τῶν Πλαταιῶν, καὶ συνετέλεσε τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἐπιτυχίαν αὐτῆς μὲ τὴν φρόνησιν, τὴν ὑπομονὴν καὶ τὴν ἀνδρίαν του· πρὸ πάντων εἰς τὴν μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Τεγεατῶν φιλονει-

κίαν, περὶ τοῦ τίνες ἔπρεπε νὰ προτιμηθῶσι διὰ νὰ λάβωσι τὸ ἀριστερὸν κέρασ. Ὁ Ἀριστείδης παρεκίνησε τοὺς Ἀθηναίους νὰ μὴν ἐπιμείνωσι, λέγων, ὅτι ὅπου καὶ ἂν τοποθετηθῶσιν, αὐτοὶ πάντοτε θέλουσι ἀγωνισθῆ μετὴν αὐτὴν ἀνδρίαν. Ἄλλ' οἱ Λακεδαιμόνιοι, πρὸς τὰς ὁποίας ἀνετέθη ἡ ἀποφασίσωσι τὸ ζήτημα, ἀπεφάσισαν ὑπὲρ τῶν Ἀθηναίων.

Διορισθεὶς ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων νὰ διανείμῃ τοὺς φόρους εἰς τὰς πόλεις, τὰς ἀπαρτιζούσας τοὺς συμμάχους αὐτῶν, τόσον δικαίως καὶ ἀμερολήπτως ἐξετέλεσε τὸ ἔργον τοῦτο, ὥστε ἐκίνησε τὸν θαυμασμόν καὶ τὴν εὐχαρίστησιν ὄλων. Τόσον δὲ γενικῶς ὁμολογουμένη κατέστη ἡ ἀρετὴ καὶ δικαιοσύνη αὐτοῦ, ὥστε ὅταν εἰς τὸ θέατρον, παρασημασμένης τραγωδίας τιμῆς, ἀνεφώνησαν τὸν ἐξῆς στίχον «Θέλει νὰ ἦναι, καὶ ὄχι νὰ φαίνεται μόνον, δίκαιος» ὅλοι προσήλωσαν τὰ ὄμματα εἰς τὸν Ἀριστείδην, ἐννοοῦντες ὅτι εἰς αὐτὸν καὶ μόνον ἐφαρμόζεται ὁ στίχος οὗτος. Μεγαλητέραν ἀμοιβὴν δὲν ἠδύνατο νὰ κάμῃ ὁ λαὸς τῶν Ἀθηναίων πρὸς τὴν Δικαιοσύνην τοῦ Ἀριστείδου. Πόσοι δὲ κατακτῆται δὲν ἠθέλον παραχωρήσει ὄλας των τὰς νίκας διὰ νὰ ἐπιτύχωσιν ἕνα τοιοῦτον ἐκούσιον καὶ αὐθόρμητον ἔπαινον ἐκ μέρους τοῦ λαοῦ!

Ὁ Ἀριστείδης ἀπέθανε πτωχὸς, καὶ τοῦτο ἐπεβεβαίωσε τὴν ἀρετὴν του, καὶ κατέστησεν αὐτὸν ἀθάνατον. Ἡ πόλις ἔκαμε τὰ ἔξοδα τοῦ ἐνταφιασμοῦ του, ἐπροίκισε τὰς θυγατέρας του, καὶ συνέδραμε καὶ μετὰ ταῦτα τοὺς ἀπογόνους αὐτοῦ.

ΕΠΑΜΙΝΩΝΔΑΣ.

1. Ἐπαμινώνδας ὁ Θηβαῖος ἦτον υἱὸς τοῦ Παλύμου. Κατήγετο μὲν ἀπὸ τὰς σημαντικωτέρας οἰκογενείας τῶν Θησῶν, ἀλλ' ἦτο πτωχός. Ἐδιδάχθη παρὰ τῷ Πυθαγορείῳ Λύσιδι τὴν φιλοσοφίαν, καὶ ἦτον ἀρκετὰ γυμνασμένος εἰς τὴν μουσικὴν. Ἠγάπα τὴν γυμναστικὴν, ἀλλὰ καθ' ὅσον αὐτὴ ἠδύνατο νὰ χρησιμεύῃ εἰς τοὺς πολέμους, καὶ ὄχι εἰς τὴν ἀθλητικὴν, ἠτίς δίδει μὲν εἰς τὸ σῶμα βίωμην, ἀλλ' ὄχι καὶ εὐκνησίαν. Ὁ Ἐπαμινώνδας ἦτο ταπεινόφρων, ἀληθῆς, πρᾶος, συνετός, καὶ ὑπέφερε μὲ μεγίστην ἀνοχήν τὰς κατ' αὐτοῦ προσβολάς. Ἀλλὰ τὸ ἀδωροδόκητον αὐτοῦ καὶ ἡ τιμιότης του ἐβόνη εἰς τὴν ἐξῆς περιστασιν. Ὁ Κυζηκηνὸς Διομέδων ἐστάλη ἀπὸ τὸν Βασιλέα τῶν Περσῶν διὰ νὰ δωροδοκῆσῃ τοὺς σημαντικωτέρους τῶν Ἑλλήνων, διὰ νὰ κινήθῶσιν ἐμφύλιοι πόλεμοι, ὥστε νὰ μὴν δύνανται οἱ Ἕλληνες νὰ βλάβωσι τὸν τόπον τοῦ Περσικοῦ Βασιλείου. Ἐλθὼν εἰς τὰς Θήβας καὶ δωροδοκήσας νέον τινὰ Μήκιθον, ἐζήτησε δι' αὐτοῦ νὰ κερδήσῃ καὶ τὸν Ἐπαμινώνδαν, ἔχοντα φιλικὰς σχέσεις μετ' αὐτοῦ. Ἄλλ' ὁ Ἐπαμινώνδας καλέσας τὸν Διομέδοντα· "Ἐὰν μὲν ὁ Βασιλεὺς (λέγει πρὸς αὐτὸν) θέλῃ πράγματα συμφέροντα εἰς τοὺς Θηβαίους, δὲν ἔχει ἀνάγκην χρημάτων διότι ἀμισθὶ δύναμαι νὰ τὰ ἐνεργήσω. Ἐὰν δὲ ζητῆ ἐπιβλαβῆ πράγματα, ὅλον τὸ χρυσίον αὐτοῦ δὲν εἶναι ἱκανὸν νὰ μὲ διαφθείρῃ." Διατάξας δὲ τὸν Μήκιθον

ν' ἀποδώσῃ ὅπισω ὅσα χρήματα ἔλαβεν, ἀπέπεμψε τὸν Διομέδοντα, καὶ συνώδευσε μὲ ἰκανὴν φρερὰν μέχρι τῶν Ἀθηνῶν καὶ αὐτὸν καὶ τὰ χρήματα τοῦ Βασιλέως· ἐκεῖ δὲ τὸν ἐσύστησεν εἰς τὸν Χαβρίαν μὲ παραγγελίαν νὰ φροντίσῃ, ἕως νὰ ἐπιβασθῇ εἰς πλοῖον ἀσφαλῶς καὶ αὐτὸς καὶ τὰ χρήματα.

2. Ὁ Ἐπαμινώνδας ἦτον ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας φίλος μὲ τὸν Πελοπίδαν, ἀλλ' ἡ φιλία αὐτῶν κατήνησεν ἀδιάσπαστος μέχρι θανάτου διὰ τὴν ἐξῆς αἰτίαν. Συνεστράτευσαν ἀμφότεροι ὑπὸ τοὺς Λακεδαιμονίους, ὅταν οἱ Θηβαῖοι ἦσαν φίλοι καὶ σύμμαχοι αὐτῶν. Εἰς τινα δὲ κατὰ τῶν Ἀρκάδων μάχην ἐτράπη εἰς φυγὴν τὸ κέρας τῶν Λακεδαιμονίων, ὅπου ἦσαν παρατεταγμένοι ὁ Ἐπαμινώνδας καὶ ὁ Πελοπίδας. Ἀλλ' οὗτοι συνασπίσαντες ἀντεπαλέμου τοὺς ἐπερχομένους, καὶ ὁ μὲν Πελοπίδας, λαβὼν ἑπτὰ πληγὰς εἰς τὸ σῶμα, ἔπεσεν ὁμοῦ μὲ πολλοὺς νεκροὺς φίλους καὶ πολεμίους· ὁ δὲ Ἐπαμινώνδας, μ' ὄλον ὅτι οὐδεμίαν ἐλπίδα ζωῆς εἶχε διὰ τὸν Πελοπίδαν, ἐστάθη ἔμπροσθεν αὐτοῦ, καὶ ἐπολέμει διὰ τὸ σῶμα καὶ τὰ πλάτου. Ἐλαβεν ἠδὲ δύο πληγὰς, καὶ ἦτον ἐγγὺς ν' ἀπολεσθῇ καὶ αὐτὸς, ἀν δὲν ἠθελε προφθάσει ὁ Βασιλεὺς τῶν Σπαρτιατῶν Ἀγηςίπολις, ὅστις βοηθήσας ταχέως ἀπὸ τὸ ἄλλο κέρας τῶν Λακεδαιμονίων, διέσωσεν ἀμφοτέρους ἀπὸ τὸν κίνδυνον.

3. Πρὶν ἔτι κατασταθῇ ὁ Ἐπαμινώνδας ση-

μαντικὸς ἀπὸ στρατηγίας καὶ ἄλλας ἐνδόξους πράξεις, ἐστάλη πρεσβευτὴς εἰς τὴν Λακεδαίμονα. Ἐν ᾧ δὲ οἱ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων πρεσβευταὶ δὲν ἐτόλμων νὰ ἐξηγήσωσι μὲ δάρρος τὰ φρονήματά των, ὁ Ἐπαμινώνδας ὠμίλησε μὲ τόλμην, καὶ ὄχι περὶ τῶν ἰδίων τῆς πατρίδος του συμφερόντων, ἀλλ' ἐν γένει περὶ τῶν Ἑλλήνων. Ἐπειδὴ δὲ οἱ σύμμαχοι ἐθαύμασαν μὲ ὑπερβολὴν αὐτὸν, καὶ ἔδοσαν μεγίστην προσοχὴν εἰς τοὺς λόγους του, ὁ Ἀγηςίλαος, θέλων νὰ ματαιώσῃ αὐτὴν τὴν ἐντύπωσιν, ἠρώτησεν αὐτὸν, ἐὰν νομίζῃ δίκαιον καὶ ἴσον νὰ μείνῃ ἡ Βοιωτία αὐτόνομος; Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἐπαμινώνδας μὲ τόλμην ἐνταυτῷ καὶ ταχύτητα ἀντερώτησεν, ἐὰν καὶ αὐτὸς νομίζῃ δίκαιον νὰ μείνῃ ἡ Λακωνικὴ αὐτόνομος; ὁ Ἀγηςίλαος ἐπήδησε μὲ θυμὸν καὶ τοῦ λέγει νὰ εἴπῃ καθαρῶς, ἐὰν ἀφίγῃ τὴν Βοιωτίαν ἐλεύθερον. Ἐπειδὴ δὲ ἐκεῖνος καὶ πάλιν ἠρώτησεν, ἀν καὶ αὐτὸς ἀφίγῃ τὴν Λακωνικὴν αὐτόνομον, τόσον ἠγανάκτησεν ὁ Ἀγηςίλαος, ὥστε ἐξήλειψε τὸ ὄνομα τῶν Θηβαίων ἀπὸ τὴν εἰρήνην, καὶ προεῖπεν εἰς αὐτοὺς πόλεμον, ἐνᾷ ἐσυμφώνησεν εἰρήνην μὲ ὅλους τοὺς ἄλλους Ἑλληνας. Ἡ πράξις αὕτη ὅσον ὄνειδος ἐπέφερεν εἰς τὸν Ἀγηςίλαον, τοσαύτην δόξαν εἰς τὸν Ἐπαμινώνδαν.

4. Ὅταν ὁ Φοιδίδας, διαβαίνων ἀπὸ τὰς Θήβας διὰ νὰ ὑπάγῃ εἰς Ὀλυμπον, ἐπέισθη ἀπὸ τὸν Λεοντίδαν, ὄντα τότε πολέμαρχον τῶν Θηβαίων, καὶ ἐκυρίευσεν τὴν Καομείαν, ἀνευ οὐδεμιᾶς αἰτίας

πολέμου, ἀλλ' ἐνώ οἱ Θηβαῖοι ἐώρταζον τὰ δεσμοφόρια· οἱ μὲν σημαντικώτεροι τῶν Θηβαίων ἔφυγον, ὁ δὲ Ἰσμηνίας, ὅστις ἦτο καὶ αὐτὸς πολέμαρχος, ἀλλ' ἀνήκεν εἰς τὴν δημοκρατικὴν ἐταιρείαν, ἐστάλη εἰς Λακεδαίμονα, ὅπου καὶ ἐθανατώθη ὕστερον, ὁ Ἐπαμινώδας ἐπεριφρονήθη ἀπὸ τοῦ τυράννου διὰ τὴν πτωχίαν καὶ τὴν φιλοσοφικὴν του ζώην· μὲ ὅλον τοῦτο συνετέλεσε καὶ αὐτὸς τὸ μέρος του εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς πατρίδος του· διότι ὅταν οἱ νέοι Θηβαῖοι, παλαιότες μὲ τοὺς Λακεδαιμονίους, ἐνίκων αὐτοὺς, καὶ ἤθελον νὰ ὑψηλοφρονήσωσιν, ὁ Ἐπαμινώδας τοὺς ἐπέπληττε λέγων, ὅτι εἶναι ἐντροπὴ νὰ ἦναι διὰ τὴν ἀνανδρίαν των δοῦλοι ἐκείνων, τῶν ὁποίων εἶναι ἀνώτεροι κατὰ τὴν σωματικὴν δύναμιν.

5. Ὅταν ὁ Πελοπίδας μὲ τοὺς τολμηροὺς αὐτοῦ συνωμότας εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἐφώνευσεν τοὺς τυράννους, ὁ Ἐπαμινώδας ἐνεθάρρυνε τὸν λαὸν εἰς τὴν ἐλευθερίαν· καὶ συγκαλέσας αὐτὸν εἰς ἐκκλησίαν ἔφερεν ἐνώπιόν του τοὺς περὶ τὸν Πελοπίδα, συνοδευομένους καὶ ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς· ὁ δὲ λαὸς ὑπεδέχθη αὐτοὺς ὄρθιος, τοὺς ἀνόμασε σωτήρας καὶ εὐεργέτας, καὶ ἀνεδέχθη τὴν ὑπὲρ ἐλευθερίας πόλεμον μὲ πολλὴν προθυμίαν.

6. Οἱ Λακεδαιμόνιοι κατεδίκασαν μὲν τὸν Φοιβίδα εἰς χρηματικὴν ποινὴν, ἀλλὰ διετήρουν τὴν φρουρὰν εἰς τὴν Καδμείαν, καὶ ὑπεστήριζον τοὺς τυράννους. Ἡ μεγάλη αὕτη πολιτικὴ ἀντίφασις εἶχεν ἐμπνεύσει αἰσθήματα συμπαθείας ὑπὲρ τῶν

Θηβαίων εἰς τὰς καρδίας τῶν ἄλλων Ἑλλήνων καὶ ἰδίως τῶν Ἀθηναίων, ὥστε, ὅταν ἡ τολμηρὰ ἐπιχείρησις τῶν μετὰ τοῦ Πελοπίδα ἐστεφανώθη μὲ τὴν ἐπιτυχίαν, Φονευθέντων τῶν τυράννων καὶ ἐλευθερωθείσης τῆς πόλεως, πολλοὶ ἐκηρύχθησαν ὑπὲρ αὐτῶν· οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι φοβούμενοι τὰς συνεπειὰς τοιαύτης ἐπιτυχίας, ἀπεφάσισαν νὰ καταστρέψωσι τὴν δύναμιν τῶν Θηβαίων· καὶ διὰ τοῦτο ἐπεμφαν μεγάλην στατίαν κατ' αὐτῶν ὀδηγουμένην ἀπὸ τὸν Βασιλέα αὐτῶν Κλεόμβροτον, καὶ συνοσταμένην εἰς δέκα χιλιάδας πεζοὺς καὶ χιλίους ἵππεις.

7. Ὁ Ἐπαμινώδας ἦτο μὲ ἄλλους ὁμοῦ Βοιωτάρχης, καὶ ἐφρόνει ὅτι τὸ συμφέρον τῶν Θηβαίων ἀπῆτει νὰ δώσωσι τέλος τῆς ἐκστρατείας ταύτης διὰ μάχης ἀποφασιστικῆς, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ πείσῃ τοὺς συναρχοντας αὐτοῦ. Ὅταν ὁμοῦ καὶ ὁ Πελοπίδας, ἀναγνωρίσας ὡς ἰσχυρὰ τὰ δικαιολογήματα τοῦ Ἐπαμινώδα, παρεδέχθη τὴν γνώμην αὐτοῦ, ἔδωκεν καὶ οἱ λοιποὶ τὴν συγκατάθεσίν των, καὶ ὁ Ἐπαμινώδας ἐστρατοπέδευεν ἀμέσως εἰς Λεῦκτρα ἀπέναντι τῶν Λακεδαιμονίων.

8. Γνωμένης δὲ τῆς παρατάξεως, ὁ Ἐπαμινώδας ἔκαμε λοξὴν τὴν φάλαγκα, μὲ σκοπὸν νὰ ἀπομακρύνῃ τὸν Κλεόμβροτον ἀπὸ τοὺς ἄλλους συμμάχους, καὶ ἔχων αὐτὸς ἐπὶ πεντήκοντα τὸ βάθος τῆς ἐδικῆς του φάλαγκας, νὰ ἐπιπέσῃ κατ' αὐτοῦ καὶ νὰ τὸν καταστρέψῃ, πρὶν ἔτι δυναθῶσιν οἱ σύμμαχοι νὰ συνάψωσι μάχην. Ἰδὼν τοῦτο ὁ

Κλεόμυδρος ἐπεχείρησε καὶ αὐτὸς νὰ διαθέσῃ ἀρ-
μοδίως τὴν ἐδικήν του φάλαγκα, ἀλλ' ἐν ᾧ μετε-
κίνησεν ἤδη τοὺς στρατιώτας, πρὶν προλάβῃ νὰ
συγκεντρώσῃ αὐτὸς τὰς δυνάμεις του, ἐπιπίπτει ὁ
Πελοπίδας μὲ τὸν ἱερὸν λόχον πρῶτον, ὕστερον δὲ
καὶ οἱ λοιποὶ Θηβαῖοι, καὶ τρέπουσιν εἰς φυγὴν
τοὺς Λακεδαιμονίους, φονεύσαντες τὸν Κλεόμυδρο-
τον, καὶ τοσοῦτον πλῆθος Σπαρτιατῶν, ὅσον οὐδέ-
ποτε εἰς ἄλλην ὁμοίαν περίστασιν, καὶ τοῦτο πρὶν
ἔτι ἔλθωσιν εἰς μάχην οἱ λοιποὶ σύμμαχοι τῶν
Λακεδαιμονίων. Τοσοῦτον δὲ λαμπρότερον ἐθεω-
ρήθη τὸ ἀποτέλεσμα τῆς μάχης ταύτης, καθ' ὅ-
σον ἐνικήθησαν οἱ Λακεδαιμόνιοι διὰ στρατηγικῆς
ικανότητος, ἐν ᾧ ἐθεωροῦντο ὡς ὄλων τῶν Ἑλλή-
νων ἐμπειρότατοι εἰς αὐτά.

9. Ὡν δὲ Βοιωτάρχης ὁ Ἐπαμινώνδας μετὰ
τοῦ Πελοπίδα καὶ ἄλλων, καὶ πολιτευόμενος συ-
νετῶς καὶ δικαίως, εἴλκυσε πολλοὺς τῶν Ἑλλή-
νων εἰς τὴν συμμαχίαν τῶν Θηβαίων, ἀποσπά-
σας αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ Λακεδαιμονίου, καὶ συνε-
κέντρωσε μεγάλην δύναμιν, ἔχουσαν μεγάλην
προθυμίαν διὰ νὰ ἴδῃ ταπεινουμένην τὴν Σπάρτην,
τῆς ὁποίας δὲν ὑπέφερε τὸ ἀγέρωχον. Βλέπων δὲ
ὁ Ἐπαμινώνδας, ὅτι τοσαύτη δύναμις ἐμελλε νὰ
διαλυθῇ ἀνωφελῶς· διότι ἢ προθεσμία τῆς ἐξου-
σίας του ἤγγιζεν εἰς τὸ τέλος τῆς, ἐτόλμησε νὰ
προτείνῃ εἰς τοὺς συνάρχοντας νὰ παρατείνωσι τὴν
διάρκειαν τῆς ἀρχῆς των, διὰ νὰ ἐνεργήσωσι πρῶ-
τοι ἀφορώσας τὴν ταπείνωσιν τῆς Σπάρτης, καὶ

τὴν δόξαν τῆς πατρίδος των. Ἐπειδὴ δὲ ἐσυμφώ-
νησε καὶ ὁ Πελοπίδας μὲ τὴν γνώμην ταύτην,
ἐπίσθησαν καὶ οἱ λοιποὶ συνάρχοντες.

10. Ὡν λοιπὸν ἀρχηγὸς ἑπτὰ μυριάδων στρα-
τοῦ εἰσέβαλεν εἰς τὴν Λακωνικὴν, καὶ πλησιάσαι
εἰς τὴν Σπάρτην, ἐπροσπάθησε νὰ ἐλκύσῃ εἰς τὴν
μάχην τὸν Ἀγησίλαον· ἀλλ' οὗτος ἀπέφυγεν ὅλας
τὰς προκλήσεις του, μὴ τολμῶν νὰ συγκροτήσῃ
μάχην ἔξω τῆς πόλεως μὲ τοσαύτην δύναμιν, ἐμ-
πνεομένην μάλιστα ἀπὸ μεγέτην τόλμην καὶ ἀπό-
φασιν. Μὴ δυνηθεὶς νὰ κατορθώσῃ τοῦτο ὁ Ἐπα-
μινώνδας ἀπεσύσθη τῆς πόλεως, καὶ ἐληλάτησε
ὅλην τὴν Λακωνικὴν μέχρι τῆς θαλάσσης, κατα-
στρέφων τὰς πόλεις καὶ πυρπολῶν τὰ χωρία
χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ οὐδεμία ἀντίκρουσις. Λέγεται δὲ
ὅτι καθ' ἣν ἐποχὴν διέβαινον οἱ Θηβαῖοι τὸν Εὐρώ-
ταν προπορευομένου τοῦ Ἐπαμινώδα, ὁ Ἀγησίλαος
παρατηρήσας αὐτὸν πολλὴν ὄραν καὶ μὲ περιέρ-
γειαν, εἶπε μόνον "ὦ τοῦ μεγαλοπράγμονος ἀν-
δρός!" καὶ τοῦτο ἐξήγησε τὸν θαυμασμόν του διὰ
τὴν τόλμηράν αὐτοῦ ἐπιχείρησιν. Συνενώσας δὲ ὁ
Ἐπαμινώνδας ὅλην τὴν Ἀρκαδίαν εἰς μίαν δύνα-
μιν, ἀποσπάσας τὴν Μεσσηνίαν ἀπὸ τοῦ Λακε-
δαιμονίου, καὶ ἀποδώσας αὐτὴν εἰς τοὺς παλαιῆς
τῆς κατοίκους, ἔκτισε τὴν Ἰθώμην, καὶ ἐπανῆλ-
θεν εἰς τὰς Θήβας, ἀφοῦ διέλυσε τὴν συμμαχικὴν
στρατιάν.

11. Ἐπανελθὼν ὁμοῦς ὁ Ἐπαμινώνδας εἰς Θή-
βας ἐκινδύνευτε κατηγορηθεὶς· διότι ἐξέτεινε τὴν

ἀρχὴν τοῦ ἐπὶ τέσσαρας μῆνας περισσότερον τοῦ γενομισμένου. Ἄλλ' ἀπολογούμενος εἰς τοὺς δικαστάς του, εἶπε· “Καταδικάζοντές με εἰς θάνατον ἐπιθυμῶ νὰ προσθέσετε εἰς τὴν ἀπόφασίν σας, ὅτι αἷτια τῆς καταδίκης μου εἶναι, διότι κατέδραμον καὶ ἐλεηλάτησα τὴν Λακωνικὴν, μὴ ἰδοῦσαν πρότερον ποτὲ καπνὸν ἐχθρικῆς στρατιᾶς· διότι ἐσυνόκισα τὴν Μεσσηνίαν ἀποσπᾶσας αὐτὴν ἀπὸ τοὺς Λακεδαιμονίους, καὶ διότι συνεκέντρωσα εἰς τὴν συμμαχίαν τῆς πατρίδος μου τοὺς πλειοτέρους συμμάχους τῶν Λακεδαιμονίων.” Τοσαύτην ἐντύπωσιν ἔκαμεν ἢ ἀπολογία αὐτῆ εἰς τοὺς δικαστάς, ὥστε τὸν ἀθάωσαν χωρὶς οὐδὲ κἄν νὰ ψηφοφορήσωσιν.

12. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Πελοπίδας μεταβὰς εἰς Θεσσαλίαν διὰ νὰ συμβιδάσῃ τὰς μεταξὺ τῶν Θεσσαλῶν καὶ τοῦ τυράννου τῶν Φερῶν Ἀλεξάνδρου διενέξεις, καὶ ἐμπιστευθεὶς εἰς τὸ ὄνομά του καὶ εἰς τὴν δύναμιν τῆς πατρίδος του, ἐπήγγεν εἰς συνέντευξιν αὐτοῦ, ἐν ᾗ δὲν εἶχεν ἰκανὴν δύναμιν πρὸς Φύλαξιν, ὁ δὲ τυράννος ἀπίστως φερόμενος τὸν συνέλαβεν οἱ Θεβαῖοι διώρισαν ἰκανὴν δύναμιν διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν αὐτοῦ· ἀλλὰ διὰ τινὰς δυσαρρεσκείας κατὰ τοῦ Ἐπαμινώνδα, δὲν διώρισαν αὐτὸν ἀρχηγόν. Ὅταν δὲ οἱ διορισθέντες, ὅχι μόνον δὲν ἠδυνήθησαν νὰ κατορθώσωσι τίποτε, ἀλλὰ καὶ πολιορκηθέντες μάλιστα ἐκινδύνευον, τότε ὄλον τὸ στράτευμα καταφεύγει εἰς τὸν Ἐπαμινώνδα, ὅστις ἠκολούθει ὡς ἀπλοῦς στρατιώτης

καὶ αὐτὸς παραλαβὼν τὴν ἀρχηγίαν διέσωσεν ἐκ τοῦ κινδύνου τοὺς Θεβαίους.

13. Ἐπαμειβότων ἀπράκτων τῶν στρατηγῶν ἀπὸ τὴν Θεσσαλίαν, οἱ Θεβαῖοι διώρισαν τὸν Ἐπαμινώνδα ἀρχηγόν τῆς ὑπὲρ τοῦ Πελοπίδα ἐκστρατείας. Συνηθροίσθησαν λοιπὸν προθύμως περὶ αὐτὸν ὅλοι οἱ Θετταλοὶ, καὶ τοῦτο ἔδιδεν ἐλπίδας ὅτι ὁ Ἐπαμινώνδας ἔμελλε νὰ κατορθώσῃ μεγάλα ἔργα, ἔχων ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του τοιαύτην δύναμιν, ὥστε μέγας φόβος ἐνεπνεύσθη εἰς τὸν τύραννον· διότι ὑπόπτευεν ἀποστασίας τῶν ὑπηκόων του. Ἄλλ' ὁ Ἐπαμινώνδας προτιμήσας τὴν σωτηρίαν τοῦ Πελοπίδα ἀντὶ τῆς ἐδικῆς του δόξης, ἔκαμε τριάκοντα ἡμερῶν σπονδὰς μετὰ τὸν τύραννον, καὶ λαβὼν τὸν Πελοπίδαν ἀνεχώρησεν.

14. Ὑστερον ἀπὸ τὸ μέγα ὄνομα, τὸ ὁποῖον ὁ Ἐπαμινώνδας ἀπέκτησε διὰ τὴν ἀνδρίαν, τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν στρατηγικὴν αὐτοῦ ἰκανότητα, αἱ συμπολιταὶ του ἐκ θρόνου, ἢ ἀλλῆς τινὸς δυσαρρεσκείας, τὸν διώρισαν τελεσίαρχον, ὑπηρεσία, ἣτις ἐθεωρεῖτο ὄχι μόνον ἀσήμαντος, ἀλλὰ καὶ περιφρονητικὴ. Πολλοὶ τῶν φίλων τὸν ἐσυμβούλευσαν νὰ μὴ τὴν δεχθῆ, ἀλλ' αὐτὸς δὲν τοὺς ἤκουσεν. Ἀναλαβὼν δὲ τὴν νέαν αὐτοῦ ὑπηρεσίαν εἰργάσθη μετ' ὀσσην προθυμίαν, ὥστε ὄχι μόνον ὠφέλιμον, ἀλλὰ καὶ σημαντικὴν κατέστησε τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην, καὶ ἀπέδειξεν εἰς τοὺς συμπολίτας του, ὅτι οἱ ἔχοντες ἰκανότητα, ἀρετὴν καὶ φρόνησιν, ὅπου καὶ ἂν τεθῶσι, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ μὴ πα-

ρέξωσι σωτήρια ἀποτελέσματα, καὶ νὰ μὴ κινή-
σωσι τὸν θάυμασμόν τοῦ κοινοῦ.

15. Ἐπειδὴ δὲ ὁ συνοικισμὸς τῆς Μεσσηνίας ἐπροξένει πολλὴν λύπην εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους, οὗτοι, τρέφοντες πάντοτε ἐλπίδας νὰ τὴν ἀνακτή-
σωσι, δὲν ἠθέλησαν νὰ δεχθῶσι τὴν εἰρήνην, προ-
τεινομένην ἀπὸ τοὺς Θηβαίους. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Μαν-
τινεῖς ἀποστατήσαντες τῶν Θηβαίων ἐπεκαλέ-
σθησαν τὴν βοήθειαν τῶν Λακεδαιμονίων, ὁ Ἐπα-
μινώνδας λαδὼν ἀπὸ ταῦτα ἀφορμὴν, ἐξεστρά-
τευσεν ἀπὸ τὰς Θήβας, καὶ ἔλθων ἐστρατοπέδευ-
σεν ἐντὸς τῆς πόλεως Τεγέας, μὲ σκοπὸν νὰ μὴν
λαμβάνωσι γνῶσιν οἱ ἐχθροὶ τῶν κινήματων αὐτῆ.
Μαθὼν δὲ ὅτι ὁ Ἀγησίλαος εἶχεν ἤδη ἐκστρατεύ-
σει τῆς Λακωνικῆς, ἐρχόμενος πρὸς Μαντινείαν,
καὶ ἐτοιμασθεὶς κρυφίως ἀνεχώρησεν ἀπὸ Τεγέαν,
καὶ διευθύνετο μὲ ὄλην αὐτοῦ τὴν στρατίαν εἰς
Σπάρτην. Ἐὰν δὲ αὐτόμολός τις δὲν ἠθέλεν ἀναγ-
γεῖλαι τὸ κίνημα τοῦτο εἰς τὸν Ἀγησίλαον, ἢ
Σπάρτην, οὔσα ἔρημος ὑπερασπισῶν, ἠθέλε βεβαίως
κυβιευθῆ ἀπὸ τὸν Ἐπαμινώνδαν. Ἀλλ' ὁ Ἀγησίλαος,
μαθὼν τοῦτο, καὶ πέμψας ἀμέσως ἔφιππον νὰ
προαναγγεῖλῃ εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους, ὅτι ἐντὸς
ὀλίγου καταφθάσει καὶ αὐτὸς, μάλιστα ἐπρόλαβε τοὺς
Θηβαίους, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, ἐν ᾧ ἐκεῖνοι
διέβαινον τὸν ποταμὸν. Διέσωσε δὲ τὴν πόλιν ἀγω-
μισθεὶς καὶ αὐτὸς καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι μὲ τὸλμην
καὶ ἀπελπισίαν.

16. Συλλογιζόμενος δὲ ὁ Ἐπαμινώνδας ὅτι ἐλ-

θόντος τοῦ Ἀγησίλαου καὶ τῶν συμμάχων εἰς τὴν
Σπάρτην, ἢ Μαντινείαν μένει ἔρημος ὑπερασπισῶν,
ἀναχωρήσας ἀπὸ τὴν Σπάρτην διευθύνετο πρὸς
αὐτήν. Ἐν ᾧ δὲ ἐπλησίαζεν εἰς τὴν πόλιν καὶ οἱ
Μαντινεῖς ἦσαν ἠδὴ ἀπηλπισμένοι διὰ τὴν σωτηρίαν
τῆς πατρίδος των, ἐφάνησαν οἱ Ἀθηναῖοι ἐρχόμε-
νοι πρὸς βοήθειαν τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ τὸ ἐκ-
τύχης τοῦτο συνάντημα ἐπέφερε τὴν σωτηρίαν
τῆς Μαντινείας. Ὁ δὲ Ἐπαμινώνδας ἐν ᾧ ἐσχέ-
διασεν ἄριστα, καὶ ἐξετέλεσε δραστηριώτατα καὶ
τὰ δύο ταῦτα σχέδια, ἀπὸ τὴν ἐναντιότητα τῆς
τύχης, δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐπιτύχῃ, καθὼς ἐμελέτησεν.

17. Ἀναχωρήσας ἀπὸ τὴν Μαντινείαν ὁ Ἐπα-
μινώνδας ἦλθεν εἰς τὴν Τεγέαν, καὶ ἐν ᾧ ἐφαίνετο
ὅτι ἐτοιμάζετο εἰς μάχην, παρ' ἐλπίδα ἀνεχώρησε
πρὸς τὰ δυτικὰ ὄρη τῆς Τεγέας. Ἀφοῦ δὲ ἔφθασεν
ἐκεῖ, ἔδειξεν ὅτι ἐμελλε νὰ στρατοπεδεύσῃ, καὶ ὅτι
δὲν θέλει συγκροτήσῃ μάχην ἐκείνην τὴν ἡμέραν,
ὥστε οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀπατηθέντες μὲ αὐτὰ διέ-
λυσαν τὰς τάξεις των, καὶ ἔχασαν τὴν εἰς μάχην
προθυμίαν τότε ὁ Ἐπαμινώνδας ἐνόμισε κατάλ-
ληλον τὸν καιρὸν εἰς μάχην, καὶ μεταθέσας εἰς τὸ
μέτωπον τοὺς λόχους, ὅσους εἶχεν εἰς τὰ ἄκρα
τῶν κεράτων, καὶ ἐνδυναμώσας οὕτω τὸ μέρος, τὸ
ὁποῖον μετ' αὐτοῦ ἐμελλε νὰ κάμῃ τὴν πρώτην
προσβολὴν, διέταξε νὰ λάδωσι τὰ ὄπλα καὶ νὰ τὸν
ἀκολουθήσωσιν, αὐτὸς δὲ ἐκίνησε πρῶτος.

18. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, ὡς εἶδον αὐτὸν ἐπερ-
χόμενον παρ' ἐλπίδα, δὲν ἠδύνατο νὰ ἔχωσι πλέον

ἐδεμίαν ἡσυχίαν· ἀλλ' ἄλλοι μὲν ἀπλίζοντο, ἄλλοι ἔτρεχον εἰς τὰς τάξεις, ἄλλοι ἐχαλίνουν τοὺς ἵππους, ὅλοι δὲ ὁμοῦ ἐφαίνοντο ὅτι ἐπερίμενον βεβαίως νὰ πάθωσι, καὶ ὄχι νὰ κάμωσι κακόν. Ὁ δὲ Ἐπαμινώνδας ἔφεγεν ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν τὸ οὕτω προετοιμασμένον στράτευμα, ὧν βέβαιος ὅτι ἤθελε νικήσει τὴν δύναμιν τῶν ἐναντίων, ὅπου καὶ ἂν ἤθελε τὴν προσβάλει. Ἐν ᾧ δὲ ἐμελλε νὰ ἀγισθῇ μὲ τὸ δυνατώτατον μέρος τῆς στρατιᾶς του, τὸ ἀδύνατον τὸ ἄφησε μακρὰν τῆς μάχης, γνωρίζων ὅτι νικηθὲν τοῦτο ἐμπνέει φόβον μὲν εἰς τοὺς φίλους, τὸλμην δὲ εἰς τοὺς ἐναντίους. Κατατάξας δὲ καὶ ἀμίππους ὁμοῦ μὲ τοὺς ἵππεῖς, ἔφερε καὶ τὸ ἱππικὸν εἰς καλητέραν κατάστασιν παρὰ τὸ τῶν ἐναντίων. Διὰ νὰ μὴν ἀφήσῃ καὶ τοὺς Ἀθηναίους νὰ ἔλθωσιν ἐγκαίρως εἰς βοήθειαν τῶν Λακεδαιμονίων ἀπὸ τὸ ἄλλο κέρας, ὅπου ἦσαν τοποθετημένοι, ἐτοποθέτησεν ἐπί τινων καταλλήλων λόφων ἀρκετὴν πρὸς τοῦτο δύναμιν.

19. Οὕτω παρατάξας ὁ Ἐπαμινώνδας τὸ στρατεύμα του, καὶ ἔχων γυμνασμένους καλιῶς καὶ προθύμους τοὺς στρατιώτας του, ἐπιπίπτει εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους, καὶ τρέφας αὐτοὺς εἰς φυγὴν ἠκολούθει καταδιώκων μὲ ὄρμη, ὅτε ἀντικρυσσας τὸν Ἐπαμινώνδαν ἐπερχόμενον Ἀντικράτης ὁ Λάκων τὸν ἐκτίπησε μὲ τὸ δόρυ, καὶ τὸν ἐπλήγησε θανατηφόρως· ἀλλ' οἱ Θηβαῖοι ἐξηκολούθησαν τὴν μάχην διασώσαντες καὶ τὸν Ἐπαμινώνδαν καὶ τὴν ἀσπίδα τε. Ὅταν δὲ οὗτος ἐδεδαϊώθη ἐντελῶς περὶ

τῆς νίκης του, ἔσυρε τὸ δόρυ ἀπὸ τῆν πληγῆν, καὶ ἀπέθανε. Τοσοῦτον δὲ μέγα εὐτύχημα ἐθεώρησαν οἱ Λακεδαιμόνιοι τὸν θάνατον τοῦ Ἐπαμινώνδα, ὥστε ἔδωκαν ἀτέλειαν εἰς τὸν θανατώσαντα αὐτόν, ἐν ᾧ ταῦτο ποτὲ εἰς ἄλλην ὁμοίαν περιστασίαν δὲν ἔγεινε· τὰ δὲ προνόμιον τοῦτο διετηρήθη καὶ πολὺν καιρὸν ἔπειτα εἰς τοὺς ἀπογόνους τοῦ Ἀντικράτους.

20. Ὅταν ἀπέθνησκειν ὁ Ἐπαμινώνδας, παρονούμενοι τινὲς τῶν φίλων του ἔλεγον ὅτι ἀποθνήσκει χωρὶς νὰ ἐγκαταλίπη τέκνα: "Ἐχῶ (εἶπε) δύο θυγατέρας ἀθανάτους, τὰ Λεῦκτρα καὶ τὴν Μαντίκειαν." Ἐὰν μετὰ τὴν νίκην ταύτην ἤθελεν ἐπιζῆσει ὁ Ἐπαμινώνδας, οἱ Λακεδαιμόνιοι ἤθελον ἀφεύκτως χάσει διὰ παντός τὴν ἀρχηγίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν λαμπρότητα αὐτῶν· ἀλλ' ὁ θάνατος τοῦ Ἐπαμινώνδα ἄφησε καὶ μετὰ τὴν νίκην τὰ πράγματα εἰς ἣν ἦσαν καὶ πρότερον κατάστασιν. Οἱ δὲ Θηβαῖοι ἐστερήθησαν καὶ τὴν ἀρχηγίαν τῶν Ἑλλήνων καὶ τὴν δόξαν των, ἀποθανόντας τοῦ Ἐπαμινώνδα, καὶ ἐφάνη καθαρώς, ὅτι ἡ στρατηγικὴ ἐμπειρία, ἡ φρόνησις καὶ ἀρετὴ τοῦ Ἐπαμινώνδα ὑψωσε τὰς Θήβας εἰς τὸν βαθμὸν τῆς δόξης εἰς τὸν ὁποῖον προέβησαν.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ.

Ὅσον περισσότερον παρατηρεῖ τις τὰ πράγματα τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ὅσον ἀκρίβεστερον ἐξετάζει τὰς ἐλπίδας, τὰ σχέδια καὶ τὰ μέσα τῆς πραγματοποιήσεως αὐτῶν, δὲν δύναται νὰ μὴν κυριευθῆ ἀπὸ δίκαιον θαυμασμόν, πῶς ἀπὸ τοιαῦτα μικρὰ καὶ ἀσήμαντα διδόμενα προήχθη τοιοῦτο μέγα ἀποτέλεσμα.

Ἡ Ἑλλὰς ἤρchiσε νὰ ἐκκλίνῃ τῆς ἀκμῆς της, ὅταν τὰ περσικὰ χρήματα περιέπλεξαν αὐτὴν εἰς ἐμφυλίους πολέμους· ἀλλ' αἱ δυνάμεις αὐτῆς, οὔσαι μέγισται, δὲν ἐξηντλήθησαν ὀγλίγωρα. Ἡ ἀγωνία αὐτῆς παρετάθη, ἕως οὗ Ῥωμαῖοι στρατηγοὶ ἤρχησαν νὰ διαθέτωσι τὴν τύχην της. Ἐξέπνευσε δὲ ὀλοτελῶς, ὅταν πύσασα πλέον τοῦ νὰ ἀποτελῆ σῶμα πολιτικὸν ἀνθύπαρκτον, κατέστη ἐπαρχία τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας. Φυσικῶς ὅμως ἐξηκολούθει νὰ ἔχῃ ζωὴν διὰ νὰ ἀνταλλάσῃ δεσπότης, καὶ νὰ ὑποπίπτῃ ἀλληλοδιαδόχως ἀπὸ ἓνα εἰς ἄλλον ζυγόν, οἷτινες ὅσοι νεώτεροι, τόσοι βαρύτεροι καὶ δυσφορώτεροι ἦσαν.

Ἀφοῦ ἡ Ῥωμαϊκὴ αὐτοκρατορία συνεχώνευσεν εἰς ἑαυτὴν ὅλα τὰ ὑποκύψαντα εἰς τὸν ζυγόν αὐτῆς ἔθνη, ἡ Ἑλλὰς δὲν εἶχε πλέον ἴδιον ἐθνισμόν ἢ ὀνομασία Ἑλληνικὴν δὲν ἦτο πλέον γνώρισμα τῶν κατοίκων τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ γνωριστικὸν εἰδωλολατρίας, καθὼς ἡ ὀνομασία Ῥωμαῖος ἦτο γνώρισμα θρησκευτικόν, ἀφορὸν τὴν

χριστιανικὴν πίστιν, ὡς καὶ Ἰουδαῖος καὶ Τοῦρκος ἦσαν διακριτικὰ θρησκευμάτων ὀνομασίαι.

Ἄλλ' εἰς τὴν ἐλευθερίαν ταύτην κατάστασιν μίαν παρηγορίαν εὔρεν ἡ Ἑλλὰς. Ἄρκετὰ προχωρημένη εἰς τὰς φιλοσοφικὰς ιδέας, ἐνηγκαλίσθη μὲ πολλὴν προθυμίαν τὰς ὑγιεῖς ἀρχὰς τῆς χριστιανικῆς πίστεως, εἰς τὰς ὁποίας ἔβλεπεν ἐκκαθαρισμένας καὶ εἰς τὸ βέλτιον διωρθωμένας τὰς φιλοσοφικὰς ἀρχὰς. Ἡ προσήλωσις αὐτῆς εἰς τὴν νέαν θρησκείαν δὲν ἦτο μὲν φανατικὴ, ὑπῆρξεν ὅμως βάσιμος καὶ σταθερά. Διὰ τοῦτο μ' ὄλον ὅτι ὑπέπεσεν εἰς πολλὰς καὶ μεγάλας δοκιμασίας, πάντοτε ὑπῆρξεν ἀκλόνητος εἰς τὴν πίστιν της· καὶ ὁμοῦ μὲ τὴν θρησκείαν κατώρθωσε νὰ διατηρήσῃ καὶ τὸν ἐθνισμόν της· καὶ ὄχι μόνον νὰ μὴ λάβῃ αὐτὴ τὸν χαρακτῆρα, τὰ ἰδιώματα καὶ τὰς ἕξεις τῶν κατὰ καιροὺς κατακτησάντων αὐτὴν, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας ἠδυνήθη νὰ συγχωνεύσῃ ἅπαντες εἰς ἑαυτὴν, καὶ νὰ μορφώσῃ μᾶλλον αὐτὴ τοὺς κατακτητὰς της, ἀντὶ νὰ μορφωθῆ αὐτὴ ἀπ' αὐτούς. Ἀπόδειξις δὲ τρανωτάτη εἶναι ἡ γλῶσσα, τὴν ὁποίαν διετήρησε καθαρὰν, ὕστερον ἀπὸ τοσαύτας ἐπιδρομὰς Σλαβικὰς, Βουλγαρικὰς κτλ. καὶ ἀπὸ ὑποδούλωσιν τοσοῦτων ἐτῶν ἀπὸ τοὺς Σταυροφόρους, τοὺς Ἑνετοὺς, καὶ τελευταῖον τοὺς Ὀθωμανοὺς.

Πεσόνητος τοῦ αὐτοκρατορικοῦ τοῦ Βυζαντίου θρόνου, καὶ ἀντικατασταθείσης δυνάμεως φανατικῆς ἐνταυτῇ καὶ ἰσχυρᾷ, ἡ Ἑλλὰς δὲν ἦ-

δύνατο οὔτε ἀφ' ἑαυτῆς νὰ ἐλπίσῃ τὴν ἀπελευ-
 θέρωσίν της· διότι δὲν συνηθάμετο πλέον εἰς
 ἑαυτὴν τὰς ἀναγκαίας δυνάμεις, οὔτε ἀπὸ τὴν
 Εὐρώπην· διότι αὐτῆς διασώζουσα μῖσος κατ' αὐ-
 τῆς ἕνεκα τοῦ Σρησκευτικοῦ σχίσματος, δὲν ἠθέ-
 λησε νὰ συνδράμῃ τὴν Βυζαντινὴν αὐτοκράτο-
 ρίαν κινδυνεύουσαν. Δὲν ἀπέβλεπε λοιπὸν πλέον
 ἢ Ἑλλάς, εἰμὴ εἰς μετριάσιν, ἢ βελτίωσιν τῆς
 δουλικῆς αὐτῆς καταστάσεως, καὶ τὴν διατήρησιν
 τῆς Σρησκείας της. Ἐὰν δὲ τινες κατὰ καιρὸν
 ὤνειροπόλησαν κινήματα ἐπαναστατικὰ, ταῦτα
 ἦσαν ἐξημμένων φαντασιῶν γεννήματα, ἢ ξένης
 πολιτικῆς ἐξωθήσεις. Ἀλλὰ καὶ τοιαῦτα κινή-
 ματα δὲν ἤρχισαν ν' ἀναφαίνωνται, εἰμὴ πρὸ
 μιᾶς περίπου ἑκατονταετηρίδος.

Καὶ κατὰ ταύτην τὴν ἐποχὴν ἀκόμη αἱ ἰδέαι
 τῆς ἀπελευθερώσεως ἐστηρίζοντο εἰς τὴν συν-
 δρομὴν ὁμοθρήσκου ἔθνους, τοῦ Ῥωσικοῦ, τὸ
 ὁποῖον κατὰ παραδόσεις ἐμελλε νὰ ἐλευθερώσῃ
 τὸ Βυζάντιον, καὶ νὰ στήσῃ τὸν σταυρὸν ἀντὶ
 τοῦ ἡμισελήνου εἰς τὸν ναὸν τῆς ἀγίας Σοφίας·
 οὐδεὶς δὲ ἐστοχάζετο, ὅτι ἡ Ἑλλάς ἦτο δύνατον
 νὰ ἐλπίσῃ τὴν ἐλευθερίαν της ἀπὸ τὰς ἰδίας
 αὐτῆς δυνάμεις. Καὶ τὰ τολμηρότερα ὄνειρο-
 πολήματα (εἰάν ἦσαν τοιαῦτα) δὲν προέβαινον,
 εἰμὴ μόνον εἰς χριστιανικὴν σταυροφορίαν κατὰ
 τῶν Ὀθωμανῶν, συγκειμένην ἐξ ὅλων τῶν τῆς
 Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας λαῶν.

Καὶ βεβαίως πρὸ ἑκατὸν ἐτῶν οἱ δεσμοὶ τῆς

δουλείας ἔπρεπε νὰ θεωρῶνται ἀδιάρρηκτοι δι-
 τι κατὰ ταύτην τὴν ἐποχὴν τὸ σκότος τῆς ἀμα-
 θείας ἦτο μέγιστον εἰς τοὺς Ἑλληνας, αἱ πλη-
 γαὶ τῆς ὑποδουλώσεως ἦσαν ἔτι πρόσφατοι, καὶ
 ὁ κατακτητῆς δὲν εἶχεν ἔτι ἀπολέσει οὐδὲν, οὔτε
 ἐκ τῆς ἠθικῆς, οὔτε ἐκ τῆς φυσικῆς αὐτοῦ δυνά-
 μεως.

Μόλις πρὸ μιᾶς ἑκατονταετηρίδος ἤρχισεν ὁ
 λίγον κατ' ὀλίγον νὰ βελτιώνεται ὁπωσοῦν ἡ
 ἰδιωτικὴ κατάστασις τῶν Ἑλλήνων. Ἀφοῦ ὅλοι
 σχεδὸν αἱ ἰδιοκτησίαι διηρπάγησαν παρὰ τῶν
 κατακτητῶν, καὶ ἐδόθησαν εἰς τὰς ἐκ τῆς Ἀσίας
 Ὀθωμανικὰς ἀποικίας, καὶ εἰς τοὺς ἀγωνισθέν-
 τας διὰ τὴν κατάκτησιν ταύτην Ὀθωμανοὺς, οἱ
 Ἕλληνες ἠναγκάσθησαν νὰ τρέξωσιν εἰς νέον
 στάδιον πλουτισμοῦ, τὸ τοῦ ἐμπορίου. Ἡ Βε-
 νετία, ἡ Βιέννη, ἡ Μόσχα καὶ ἐν γένει ἡ Ῥωσ-
 σία, ὑπῆρξαν τὸ καταφύγιον τῆς τοιαύτης τά-
 ξεως τῶν Ἑλλήνων. Ἡ πολυετὴς συνοίκησις
 τῶν τοιούτων μεταξὺ πολιτισμένων ἔθνῶν, καὶ ὁ
 ἐκ τοῦ ἐμπορίου πλουτισμὸς, ἐγέννησαν καὶ τὴν
 ἐπιθυμίαν τῆς παιδείας· καὶ ἐκ τούτου ἐπολλα-
 πλασιάσθησαν μὲ πολλὴν προθυμίαν τὰ σχο-
 λεία ὑποστηριζόμενα ἀπὸ πλουσίους ὁμογενεῖς,
 καὶ μὴ καταδιωκόμενα ἀπὸ τοὺς Ὀθωμανοὺς,
 οἵτινες μὴ δυνάμενοι νὰ γνωρίσωσι τὰ ἀποτε-
 λέσματα τῆς ἐκπαιδεύσεως, δὲν ἐπέφερον οὐσιώ-
 δη ἐμπόδια εἰς αὐτὴν.

Ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ φωτισμοῦ τούτου μόνον δι-

δάσκαλοι ἐσχηματίζοντο καὶ ἔμποροι πολιτικῶς δὲ ἢ κατάστασις τοῦ ἔθνους δὲν ἐβελτιώθη, εἰμὴ καθ' ὅσον ἀφορᾷ τοὺς Φαναριώτας, οἵτινες κατασταθέντες διὰ τὴν παιδείαν τῶν ἀναγκαῖοι εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν Καθέρησιν, ἀπέκτησαν πολιτικὴν ὑπαρξίν, διορισθέντες κατὰ πρῶτον μὲν διερμηνεῖς, ὕστερον δὲ καὶ ἡγεμόνες τῆς Μολδοβλαχίας.

Ἄλλα καὶ τὴν τάξιν ταύτην οἱ λοιποὶ Ἕλλη- νες ἐθεώρησαν ὡς ἀποχωρισμένην τῆς ἐπιλοίπου ἑλληνικῆς κοινωνίας, εἴτε διότι ἐθεώρουν αὐτοὺς ὡς συνδέσαντας τὰ συμφέροντα αὐτῶν μετὰ τῆς ἔξουσίας, καὶ ἐπομένως ἀναποσπάστους ἀπ' αὐ- τῆς, εἴτε καὶ διότι πραγματικῶς οὗτοι εἶχον συγ- κλεισθῆ εἰς ἴδιον κύκλον, ἀπομακρυνθέντες σχε- δὸν ἀπὸ πᾶσαν μετὰ τῆς ἐπιλοίπου ἑλληνικῆς κοινωνίας σχέσιν.

Μετεῖχεν ὅπως οὖν πολιτικῆς ἰσχύος καὶ ὁ ἀ- νώτατος κληρὸς· ἀλλὰ καὶ ἡ τάξις αὕτη τῆς ἑλ- ληνικῆς κοινωνίας ἐθεωρήθη ὑποπτος, ὅτι δὲν θάλει εὐχαρίστως παραδεχθῆ νέαν πραγμάτων μεταβολήν· διότι εἶχεν ἰκανὰ προνόμια καὶ ση- μαντικὰς ὠφελείας. Ἄλλ' ἡ ὑποψία αὕτη δὲν ἦτον, οὔτε δικαία, οὔτ' ἐύλογος, τοῦλάχιστον κατὰ μέγα μέρος, οὔτε κατ' αὐτῶν, οὔτε κατὰ τῶν Φαναριωτῶν.

Δύο ἄλλαι τάξεις τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας μετεῖχον ὅπως οὖν πολιτικῆς ἰσχύος, ἡ τάξις τῶν Προεστώτων καὶ ἡ τῶν Καπετανίων. Ἄλλ' ἀμφό-

τεραι αὗται ἐθεωροῦντο, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ὡς ἐλατήρια τῆς Ὀθωμανικῆς ἐξουσίας, καταδύνα- στεύοντα μετ' αὐτῆς τὸν λαόν· καὶ ὀλίγοι ἐξαι- ρίσεις ὑπῆρχον, εἰς ἃς ἠδύναντο νὰ θεμελιώ- σωσιν ἐλπίδας τινάς.

Τοιαύτη ἦτον ὡς ἔγγιστα ἡ κατάσταση τῶν Ἑλλήνων, ὅταν τινὲς συνέλαβον τὴν ιδέαν νὰ σχηματίσωσιν ἑταιρείαν, σκοπὸν ἔχουσαν τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν Ἑλλήνων διὰ τῆς ἰδίας αὐ- τῶν δυνάμεως. Ὅταν παρατηρήσωμεν εἰς ποῖα μέσα ἐκτελέσεως ἀπέβλεψαν οὗτοι, δὲν δυνάμεθα νὰ μὴν δικαιώσωμεν τοὺς ἐκ πρώτης ὕψεως ἀπο- δειλιάσαντας ἀπέναντι τοιούτου παρατόλμου κινήματος.

Ἐπῆρχεν ἀφ' ἐνός, λαὸς φανατικὸς καὶ ἀνα- θραμμένος μετὰ τὰς ιδέας καὶ τοὺς καπνοὺς τοῦ κα- τακτητοῦ, καὶ ἐξουσία πρὸ αἰῶνων ἀποκαταστη- μένη, ἔχουσα χρήματα ἐν ἀφθονίᾳ, στρατεύματα ἐμπειροπόδεμα καὶ πολυάριθμα, καὶ ἄνδρας πο- λιτικὸς καὶ στρατιωτικὸς μετὰ ἰκυνότητα, ἂν ὄχι ἐκ Θεωρίας, τοῦλάχιστον ἐκ πείρας· ἀφ' ἐτέρου ἐπρόκειτο νὰ κρημνισθῆ ὁ μέγας οὔτος κολοσσὸς ἀπὸ ἓνα λαὸν ὑπόδουλον, ἀμαθῆ, πτωχόν, μὴ ἔχοντα οὐδεμίαν ἠθικὴν ἐνδότητα, καὶ στερούμε- νου καθ' ὀλοκληρίαν καὶ πολιτικῶν καὶ στρατιω- τικῶν ἀρχηγῶν, εἴτε κατὰ Θεωρίαν, εἴτε κατὰ πείραν ὅπως οὖν τσελειοποιημένων· νὰ γενῆ δὲ τῆ- το εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν ὅλα τὰ Εὐρωπαϊκὰ βασι- λεία εἶχον μεταξύ των στενωτάτους δεσμοὺς διὰ

να πιξίωσι πᾶν αἰσθημα ἐλευθερίας τῶν λαῶν, καὶ ἐν ᾧ ταῦτα τοιαύτας ἐπαναστάσεις λαῶν κατὰ τῶν Κυβερνήσεων αὐτῶν ἀπέπιξαν, ἅμα αὐταὶ ἀνεφάνησαν.

Καὶ μὲν ὅλα ταῦτα παράδοξος ὑπῆρξεν ἡ πράξις τῆς ἐταιρείας, καὶ ἀνεξήγητος ὁ ἐνθουσιασμός. Εἶναι ἀληθές ὅτι πολλὰ ψεύδη, οἷον ἡ Ρωσικὴ συνδρομὴ, ἡ συμμαχία τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ἡ πυρπόλησις τοῦ ἐν Βυζαντίῳ Ὀθωμανικοῦ στόλου, καὶ ἄλλα ὅμοια, συνεσκίαζον τὰς δυσκολίας, αἵτινες ἐμελλε ν' ἀπαντηθῶσιν εἰς τοιαύτην ἐπιχείρησιν· ἀλλ' εἶναι ἐξίσου βέβαιον, ὅτι τοσαῦτον μέγας ὑπῆρχεν ὁ ἐνθουσιασμός, ἢ τοσαῦτον σφοδρὰ ἡ ἐπιθυμία τῆς ἐλευθερίας εἰς ἅπαντας, ὥστε ὄχι μόνον δὲν ἠθέλον νὰ λάβωσιν ὑπ' ὄψιν τὰς ἐναντιότητας, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς προτείνοντας δισταγμοὺς ἀπέδιδον τὴν ὀνομασίαν τοῦ ἀντιπατριώτου καὶ τοῦ προδότη.

Κυριώτερα αἰτία τοῦ μεγάλου τούτου ἐνθουσιασμοῦ φρονούμεν ὅτι ἦτο τὸ δρασκευτικὸν αἰσθημα. Ὁ λαὸς δὲν ἐγνωρίζε τὴν ἐλευθερίαν, ἐπομένως δὲν ἠδύνατο νὰ ἔχη, εἰμὴ μόνον ὑλικὰς ἰδέας περὶ αὐτῆς, δηλαδὴ ὅτι ἐμελλε ν' ἀπαλλαγῇ τῶν καταπιέσεων καὶ τῆς ἀνταρσίας τῶν ἀρχόντων του, τῶν ὑπερόγκων φόρων καὶ ἄλλων τοιούτων καταδυναστεύσεων· ὅλα δὲ ταῦτα, ἢ μέγας τούλάχιστον, ἠδύνατο νὰ τ' ἀπολαύσῃ καὶ ἀνεὺ ἐπαναστάσεως, ὡς καὶ ἀπῆλασαν τινὰ μέρη ἐξαιρετικὰ τινὰ προνόμια. Ἀλλὰ τὸ δρασκευτικὸν αἰσθη-

μα ἔκαμνε μεγάλην ἐντύπωσιν εἰς αὐτόν. Ἐθεώρει ἐν μέλλον λαμπρόν, καθ' ὃ ἠδύνατο, ὄχι μόνον νὰ μὴν ἐκδιάζηται εἰς τὴν ἀρνησιν τῆς πίστεως αὐτοῦ, ἀλλὰ νὰ κάμνῃ ὅλας τὰς ἱεροτελεσίας του μὲν ὅλην τὴν ἐξωτερικὴν πομπήν, νὰ κατασκευάζῃ ἐλευθέρως τοὺς ναοὺς του, καὶ τούτους μὲ λαμπρότητα καὶ πολυτέλειαν, νὰ ὑψώσῃ τὰ κωδωνοστάσια, ἀπὸ τὰ ὁποῖα θέλει ἀντηχεῖ ὁ ποικίλος κρότος τῶν κωδῶνων κατὰ τὰς ἐπισήμους ἐκκλησιαστικὰς ἐορτάς, καὶ νὰ στήσῃ τὸν σταυρὸν ἐπὶ τῶν ἐκκλησιῶν ὅπως εἶναι τὸ ἡμισέληνον ἐπὶ τῶν μινυαρέδων. Ὅλα δὲ ταῦτα ἦτον ἀδύνατον ἄλλως νὰ κατορθωθῶσιν, εἰμὴ δι' ἐπαναστάσεως καὶ καταστόφης, ὄχι τῆς Ὀθωμανικῆς ἐξουσίας, ἀλλὰ τῶν Ὀθωμανῶν ἐν γένει.

Ἀπὸ τοιαύτας ἰδέας ἐκολακεύετο ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδος· ἐμψυχοῦτο δὲ ἀπὸ ἐλπίδας ἐπιτυχίας, καθ' ὅσον ὁ ἀγὼν ἐμελλε νὰ ᾔηται περὶ τῆς πίστεως· καὶ ἡ θεία ἀντίληψις ἐμελλε βεβαίως νὰ βραβεύσῃ τοὺς ὑπὲρ αὐτῆς ἀγῶνάς του, ὥστε ἡ ἐπαναστάσις κατὰ πρῶτον λόγον πρέπει νὰ θεωρηθῇ δρασκευτικὴ, καὶ κατὰ δεύτερον πολιτικὴ. Τοιαύτη λοιπὸν ἐργασία ἐθεωρήθη ὡς σταυροφορία κατὰ τῶν ἀπίστων, καὶ διὰ τοῦτο πρῶτος ὁ κληρὸς ὑψωσε τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως, καὶ εὐλόγησε τὰ πρῶτα κινήματα τοῦ λαοῦ.

Ἀλλ' ὅσον μέγας καὶ ἀνῆτον ὁ ἐνθουσιασμός, ὅσον σταθερὰ ἡ ἀπόφασις, τὰ μεγάλα ἐμπόδια, τὰ ὁποῖα ἐμελλον ἀφεύκτως ν' ἀπαντηθῶσιν, ἦτον ἀ-

δύνατον νὰ μὴν κουράσωσι τὸν λαὸν τῆς Ἑλλάδος. Ἀφ' ἐτέρου δὲ μία ἡμέρος καὶ συγκαταβατική πολιτική, ἐπερχομένη μετὰ τὰς πρώτας δοκιμασίας καὶ ἀποτυχίας, ἤθελε βεβαίως παρασύρει μέγα μέρος τοῦ λαοῦ εἰς τὴν ἡσυχίαν καὶ τὴν ὑποταγήν. ἀλλ' εὐτυχῶς ἡ Ὀθωμανικὴ πολιτικὴ ὑπῆρξεν ὅλως ἀντίθετος εἰς τὰ ἴδια αὐτῆς συμφέροντα. Ὁ θάνατος τοῦ Πατριάρχου καὶ ἄλλων ἐπιστήμων κληρικῶν, ἐκτελεσθεὶς κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα, πρὸς ἐκφόδισιν ἴσως, ἐθεωρήθη ὡς θεσηκευτικὴ περιφρόνησις· αἱ φυλακίσεις, οἱ φόνοι καὶ αἱ αἰχμαλωσίαι, γενόμεναι ἄνευ διακρίσεως ἐνοχῆς, ἢ ἀθωότητος, καὶ μὲ τρόπον ἀπηνῆ καὶ ἀπάνθρωπον, ἐνέπνευσαν τασοῦτον τρόμον εἰς τοὺς Ἕλληνας, ὥστε ἐθεώρησαν, ὅτι οὐδὲν μέσον συμβιβασμοῦ ἔμενε πλέον εἰς αὐτοὺς.

Τεθέντες οὕτως εἰς κατάστασιν ἀπελπισίας οἱ Ἕλληνες ἐνισχύθησαν περισσότερο εἰς τὰς ιδέας καὶ τὴν ἐπιμονὴν των· καὶ μ' ὅλον ὅτι, ὡς εἶπομεν, πτωχοὶ ἄπειροι τοῦ πολέμου, τερούμενοι τῶν ἀναγκαίων, ἄνευ ἀρχηγῶν ἐμπειροπολέμων, ἀλλὰ μόνου μὲ ἐκείνους, τοὺς ὁποίους παρήγαγεν αὐτομάτως ἡ ἀνάγκη καὶ ἡ περίστασις, ἐνίκησαν πολλάκις τὸν ἐχθρὸν κατὰ πρόσωπον, τὸν ἐπολέμησαν εἰς τὰ στενὰ, τοῦ ἀπέκοψαν τὰς τροφὰς καὶ τὰς βοηθείας, ὅταν κατὰ πρόσωπον δὲν ἦσαν ἱκανοὶ νὰ τὸν ἀντικρούσωσι, καὶ κατώρθωσαν τέλος πάντων νὰ ἐξέλθωσι νικηταὶ ἀπὸ τοιαύτης ἀγίσου πάλης. Διὰ τῆς ἀποφάσεως καὶ ἐπιμονῆς των οἱ Ἕλ-

ληνες κατώρθωσαν νὰ ἐλκύσωσι τὴν συμπάθειαν τῶν χριστιανικῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης· ἐπέτυχον δὲ νὰ σύρῃσι καὶ τὰς Κυβερνήσεις αὐτῶν, κατ' ἀρχὰς μὲν εἰς τὸ νὰ κηρύξωσιν οὐδετερότητα μετὰ τῶν ἀντιμαχομένων μερῶν, ὕστερον δὲ νὰ λάβωσι μέρος ὑπὲρ αὐτῶν, ὥστε ἡ συνθήκη τῆς 6 Ἰουλίου, καὶ οἱ στόλοι τῶν τριῶν μεγάλων δυνάμεων εἰς Ναβαρίνου, νὰ ἐπιτραφίσωσι τὴν Ἑλληνικὴν ἀνεξαρτησίαν.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ Εἰς ΘΕΡΜΟΠΥΛΑΣ ΚΑΙ ΒΑΣΙΛΙΚΑ ΜΑΧΩΝ.

Δύο μάχαι γενόμεναι εἰς μίαν σχεδὸν καὶ τὴν αὐτὴν δίοδον, ἂν καὶ εἰς πολὺ μεμακρυσμένας ἐποχὰς, ὑπῆρξαν προαγώνισμα μελλόντων κινδύνων, καὶ ὡς καὶ ἡ μία, οὕτω καὶ ἡ ἄλλη, ἐξεσησίμευσαν ὡς πρόδρομοι τοῦ λαμπροῦ τῆς Ἑλλάδος μέλλοντος. Αἱ μάχαι αὗται εἶναι ἡ τῶν Θερμοπυλῶν ἐπὶ Λεωνίδα, καὶ ἡ τῶν Βασιλικῶν ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως ἡμῶν.

Ἡ ἀρχαία Ἑλλὰς κινδυνεύουσα νὰ καταστραφῇ ὀλοτελῶς ἀπὸ μίαν ἐκστρατείαν, μεγαλητέρα τῆς ὁποίας δὲν ὑπῆρξεν ἄλλη μέχρις ἐκείνης τῆς ἐποχῆς, ὅχι μόνου διέφυγε τὸν κίνδυνον, ἀλλ' ἐξῆλθε καὶ νικητὴς ἀπὸ ἑνα ἀγωνῶνα, ὅστις ἐθεσεν αὐτὴν εἰς τὴν λαμπροτέραν πολιτικὴν περιωπῆν.

Ἡ Νεωτέρα Ἑλλάς ἀποτεινάξασα τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας, καὶ ἀντιπαραταχθεῖσα ἄνευ χρηματικῶν μέσων, ἀδύνατος καὶ ἀνέτοιμος, πρὸς ἓνα ἐχθρὸν ἰσχυρὸν, πλούσιον, καὶ πολιτικῶς καὶ στρατιωτικῶς τακτοποιημένον, ἐκινδύνευεν, ὅχι νὰ ὑποπέσῃ εἰς νέον καὶ βαρύτερον ζυγόν, ἀλλὰ νὰ ἐξαλειφθῇ ἀπὸ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, ἢ μὲν ὅλα ταῦτα μὲ μόνον τὸν πατριωτισμὸν καὶ τὴν ἐπιμονὴν τῆς, ὅχι μόνον ἀπέφυγε τὸν κίνδυνον, ἀλλ' ἀπέκτησε τὴν ἐλευθερίαν τῆς, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν σειρὰν τῶν ἐλευθέρων ἐθνῶν ἔχουσα ἔμπροσθεν αὐτῆς λαμπρότατον μέλλον.

Τὰς δύο ταύτας μάχας ἠμποροῦμεν νὰ ὀνομάσωμεν ἀδελφάς· διότι ἐγένοντο σχεδὸν εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν τόπον· διότι ἦσαν εἰς τὴν ἀρχὴν μεγάλου καὶ τρομεροῦ ἀγῶνος· διότι καὶ εἰς τὴν μίαν ἐποχὴν καὶ εἰς τὴν ἄλλην ἡ Ἑλλάς ἐξῆλθε νικητῆς, καταστρέψασα τὰς στρατιάς δύο τῶν μεγαλητέρων Βασιλέων, τοῦ Ξέρξου ἐπὶ τῆς ἀρχαίας ἐποχῆς, καὶ τοῦ Σουλτάνου ἐπὶ τῆς νεωτέρας.

Ἄλλ' ἂν ἡ ἔκβασις τῶν δύο τούτων μαχῶν δὲν ὑπῆρξεν ὁμοία· διότι εἰς τὴν πρώτην ὁ ἐχθρὸς διέβη τὰς Θερμοπύλας, εἰς δὲ τὴν δευτέραν κατεδιώχθη καὶ ὀπισθοδρόμησε, τοῦτο ἠμπορεῖ νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὴν διαφορὰν τῶν δυνάμεων· διότι εἰς τὴν πρώτην, ὁ μὲν ἐχθρὸς ἦτο πολυαριθμότερος, οἱ δὲ Ἕλληνες ὀλιγώτατοι· εἰς τὴν δευτέραν δὲ, οἱ μὲν ἐχθροὶ ἦσαν ὀλιγανθρωπότεροι τῶν Περσῶν, οἱ δὲ Ἕλληνες περισσότεροι τῶν μετὰ τοῦ Λεωνίδα· ἀλλ' ὅ-

πάρχουν πολλοὶ ἄλλοι ὁμοιοτητες εἰς τὰ αἰτία, ὡς καὶ εἰς τὰ ἀποτελέσματα αὐτῶν. Οἱ μετὰ τοῦ Λεωνίδα ἀπεφάσισαν νὰ καταστραφῶσιν εἰς τὴν μάχην διὰ νὰ ἐμποδίσωσι τὸς ἐχθρὸς, ἕως νὰ ἐτοιμασθῶσιν οἱ Ἕλληνες διὰ τὸν ἀγῶνα, καὶ κατώρθωσαν τῆτο διὰ τῆς ἀποφάσεως ταύτης· οἱ δὲ πολεμισταὶ τῶν Βασιλικῶν διὰ τῆς νίκης τῶν ἐπέφερον αὐτὸ τοῦτο τὸ ἀποτέλεσμα, τὸ νὰ λάβωσι καιρὸν νὰ προετοιμασθῶσιν οἱ Ἕλληνες. Οἱ μὲν μετὰ τοῦ Λεωνίδα ἀπέδειξαν, ὅτι οἱ Ἕλληνες προτιμῶσι τὸν θάνατον παρὰ τὴν δουλείαν, καὶ ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐνεψύχωσαν τοὺς τρομάξαντας τὸ μέγα πλήθος τῆς Περσικῆς στρατιᾶς Ἑλληνας, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἔδωκαν εἰς τὸν Ξέρξην νὰ ἐννοήσῃ ὅτι εἰσῆλθεν εἰς τὸν πλέον τρομερὸν ἀγῶνα χωρὶς ἐλπίδα ὑποδουλώσεως τῶν ἐχθρῶν του· οἱ δὲ πολεμισταὶ τῶν Βασιλικῶν ἀπέδειξαν, ὅτι οἱ Τούρκοι δὲν εἶναι ἀκαταδάμαπτοι, καὶ ἔδωκαν μέγα θάρρος εἰς τὸν λαὸν τότε πρῶτον λαμβάνοντα εἰς χεῖρας τὰ ὄπλα.

Ἡ ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΛΕΩΝΙΔΑ ΕΠΙ ΤΩΝ

ΘΕΡΜΟΠΥΛΩΝ (480 π. X.)

Τὸ στενὸν τῶν Θερμοπυλῶν κεῖται μεταξὺ βραχίονός τινος τοῦ ὄρους Οἰτης καὶ τῆς Θαλάσσης τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου. Ὀνομάσθη κατ' ἀρχὰς Πύλαι, ἢ διὰ τὴν μεγάλην στενότητα, ἢ διότι κατά τινα ἐποχὴν ἴσως εἶχον θύρας κλειομένας ἐν ἀνάγκῃ. Ἐλέγοντο καὶ Θερμοπύλαι διὰ τὰ

πλησίον τῶν στενῶν πηγάζοντα θερμὰ ὕδατα.

Ὅταν ἀνηγγέλθη εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ ἐκστρατεία τῶν Περσῶν, καὶ τοιαύτη σημαντικὴ καὶ πολυάνθρωπος μάλιστα, ὅλοι ἐτρόμαξαν καθ' ὑπερβολὴν, καὶ σοχαζόμενοι ὅτι τοιαύτην ὁρμὴν δὲν ἦτο δυνατόν ν' ἀντικρούσωσι μὲ τὰς τυχούσας δυνάμεις, ἀπεφάσισαν νὰ πέμψωσι στρατεύματά τινα νὰ καταλάβωσι τὰς Θερμοπύλας, καὶ νὰ ἐμοδίωσιν, ὅσον ἔνεστι, τὸν ἐχθρὸν ἕως νὰ γένωσιν εἰς τὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος αἱ ἀναγκαῖαι προετοιμασίαι, καὶ νὰ συγκεντρωθῶσιν εἰς ἕν ὄλα τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα.

Ὁ Λεωνίδας ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὴν Σπάρτην ἀρχηγὸς τριακοσίων ἐκλεκτῶν Σπαρτιατῶν μὲ τὴν ἀπόφασιν τοῦ νὰ φέρῃ ἐμπόδια εἰς τὴν πρῶτον τῆς Περσικῆς στρατιᾶς, δυσιάζων καὶ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ζωὴν. Ἐφθασε δὲ εἰς τὰς Θερμοπύλας, ὅπου συνεκεντρώθησαν καὶ ἄλλοι τινὲς ἐκ τῶν Ἑλλήνων, τὸ ὄλον ἕως τέσσαρες χιλιάδες. Ἀλλὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐχθρῶν ἐφάνη ὑπέρμετρον εἰς τὴν ὀλιγάριθμον ταύτην στρατιὰν τῶν Ἑλλήνων, ὥστε οὗτοι ἀπεφάσισαν νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν θέσιν καὶ νὰ φύγωσιν· ὁ Λεωνίδας ὁμως δὲν ἐνέδωκεν, ἀλλ' ἐμποδίσας αὐτοὺς ἔπεμψεν εἰς τὰς πόλεις προσκαλῶν αὐτὰς νὰ στείλωσι νέας δυνάμεις εἰς βοήθειαν.

Τέσσαρας ἡμέρας ἐκάθητο ἡ Περσικὴ στρατιὰ ἀντικρὺ τῆς Ἑλληνικῆς, χωρὶς νὰ κινήθῃ εἰς μάχην· διότι ὁ Ξέρξης νομίζων, ὅτι ἦτο ἀπίθανον νὰ

ἀντιταχθῶσι τόσον ὀλίγοι πρὸς τόσον πολυάριθμον στρατιὰν, ὅποια ἦτον ἡ ἐδική του, ἐπερίμενεν ὥρα τῇ ὥρα νὰ φύγωσιν οἱ Ἕλληνες, καὶ νὰ ἐγκαταλείψωσιν ἐλευθέραν τὴν διάδασιν ὅταν δὲ εἶδεν ὅτι ἐπιμένουσι, διέταξε τοὺς Μήδους πρῶτον νὰ κάμωσιν ἀρχὴν τῆς μάχης. Οὗτοι ὕστερον ἀπὸ ἱκανὴν πεισματώδη ἀντίστασιν, ἐτράπησαν εἰς φυγὴν μὲ πολλὴν φθορὰν τῶν, καὶ κατεδιώχθησαν. Τοὺς Μήδους διεδέχθη ἕν σῶμα ἐκλεκτῶν Περσῶν ὀνομαζόμενον τῶν Ἀθανάτων, ἀλλὰ καὶ οὗτοι ἐνικήθησαν καὶ κατεδιώχθησαν μὲ πολὺν ἀφανισμόν.

Βλέπων ὁ Ξέρξης τὴν γενναίαν τῶν Ἑλλήνων ἀντίστασιν καὶ τὴν φθορὰν δὴ τῶν πρώτων αὐτοῦ στρατιωτικῶν σωμάτων, ἦτον εἰς μεγίστην ἀδημονίαν περὶ τοῦ μέλλοντος. Εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ἐπαρουσιάσθη εἰς αὐτὸν Τραχινίος τις, ὀνομαζόμενος Ἐφιάλτης, ὅστις ὑπεσχέθη νὰ ὀδηγήσῃ μέρος τῆς Περσικῆς στρατιᾶς ἀπὸ τινος ἀτραπῶν (μονοπάτι), καὶ νὰ τοὺς φέρῃ ἐπάνω ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸν στρατόπεδον. Ὁ Ξέρξης ἔπεμψεν ἀμέσως ἐκλεκτὴν δύναμιν, ἣτις ἐπέπεσεν εἰς τοὺς φυλάκτουτας τὴν ἀτραπὸν ταύτην Φωκεῖς, καὶ τοὺς ἠνάγκασε νὰ φύγωσιν· ἐκεῖθεν δὲ ἐπροχώρει πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν στρατόπεδον.

Ἄμα ἔμαθον οἱ Ἕλληνες, ὅτι ἡ ἐχθρική αὐτῆς δύναμις ἤρχετο κατ' αὐτῶν, ἀπεφάσισαν νὰ φύγωσιν· ὁ δὲ Λεωνίδας θεωρῶν καὶ αὐτὸς, ὅτι τοιαύτη ἀνίσιος μάχη δὲν ἦτο ποτὲ δυνατόν νὰ ἔχη εὐ-

τυχες διὰ τοὺς Ἕλληνας ἀποτέλεσμα, καὶ μὴ θέλων νὰ καταστραφῶσιν ἀνωφελῶς ὅλοι οἱ ἐλθόντες εἰς τὰς Θερμοπύλας, ἐσυγχώρησεν εἰς ὅλους νὰ ἀναχωρήσωσι, κρατήσας μόνον τοὺς Σπαρτιάτας, μετὰ τῶν ὁποίων εἶχε τὸν σκοπὸν νὰ συμπολεμήσῃ καὶ νὰ συναποθάνῃ. Τόσον δὲ ἐπιτυχημένη ἦτον ἡ ἐκλογή τοῦ Λεωνίδα, ὥστε κἀνεὶς δὲν ἐγκατέλιπε τὸν ἀγῶνα τοῦτον, μολοντί ὁ θάνατος ἦτο βέβαιος. Καὶ ὅταν ὁ ἴδιος Λεωνίδας, θέλων νὰ προφυλάξῃ ἀπὸ τὸν θάνατον ἓνα συγγενῆ του, ἐπρότεινε νὰ τὸν πέμψῃ εἰς Σπάρτην μὲ εἰδήσεις δῆθεν ἀναγκαίας, ἐκεῖνος ἀπεκρίθη « ἦλθον νὰ πολεμήσω καὶ ὄχι νὰ γένω ἀγγελιαφόρος. »

Ὁ Πέρσης, ὅταν ἐσυμπέρανεν ὅτι οἱ ἀποσταλέντες διὰ τοῦ ὄρους μὲ τὸν Ἐφιάλτην ἐπλησίαζον εἰς τὸ Ἑλληνικὸν στρατόπεδον, ἐκίνησε καὶ αὐτὸς τὸ στράτευμα. Ὁ δὲ Λεωνίδας μὲ τοὺς συν αὐτῷ, ἔχοντες σκοπὸν νὰ ἀγωνισθῶσι μὲ ἀπόφασιν ἢ ἀποθάνωσιν, εὐγῆκαν ἀπὸ τὸ φρούριον, καὶ παρετάχθησαν εἰς εὐρυχωρότερα μέρη, καὶ ἐκεῖ συμπλεκόμενοι μὲ τοὺς ἐχθροὺς ἐπροξενούσαν μεγίστην φθοράν. Οἱ Πέρσαι μὴ δυνάμενοι νὰ προχωρήσωσι διότι οἱ Σπαρτιάται μαχόμενοι ὡς λέοντες, κατέστρεφον ὅλους, ὅσοι ἐπλησίαζον εἰς αὐτοὺς, αὐτὴ νὰ ὀπισθοδρομήσωσι διότι τοὺς ἐδίωκον ἡ ἀξικωμικτοὶ μὲ τὰς μαστίγας, ἐπιπταν εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ πολλοὶ κατεπατοῦντο ὁ εἰς ἀπὸ τὸν ἄλλον, ὥστε ὁ ἕλεθος τῶν Περσῶν ἦτο τρομερώτατος.

Οἱ Ἕλληνες, ἀφοῦ πολλὴν ὥραν ἐπολέμησαν μὲ μανίαν καὶ ἀπελπισίαν, ἀφοῦ ἐσυτρίφθησαν τὰ δόρατά των, καὶ ἀφοῦ ἰκανὴν ὥραν ἐπολέμησαν μὲ τὰ ξίφη, μάλιστα ἐπάνω εἰς τὸν νεκρὸν τοῦ Λεωνίδα, τελευταῖον ἐπερικυκλώθησαν ἀπ' ὅλα τὰ μέρη παρὰ τῶν Περσῶν, καὶ κτυπόμενοι μὲ τόξα καὶ βέλη ἐξολοθρευθήσαν ὅλοι.

Τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ τέλος τῆς ἐνδόξου ταύτης καὶ λαμπρᾶς μάχης, καθ' ἣν τριακόσιοι ἄνδρες ἀπέθανον, ἀφοῦ ἐφόνευσαν ἀναρίθμητον πλῆθος ἐχθρῶν, μετὰ τῶν ὁποίων ἦσαν δύο ἀδελφοὶ τοῦ Βασιλέως, καὶ πολλοὶ ἄλλοι τῶν στενωτέρων αὐτοῦ συγγενῶν.

Η ΕΙΣ ΒΑΣΙΛΙΚΑ ΜΑΧΗ.

Τὰ Βασιλικά εἶναι χωρίον μικρὸν, ἀκατοίκητον ἤδη, εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ διαβῇ τις μεταβαίνων ἀπὸ τὰς Θερμοπύλας πρὸς τὴν ἀρχαίαν πόλιν Ἐλάτειαν. Διὰ τοῦ χωρίου τούτου διήρχετο ἡ δημοσία ὁδὸς ἡ ἀγουσα εἰς Λεβαδείαν. Τὸ στενὸν τῶν Θερμοπυλῶν δὲν θεωρεῖται πλέον, ὡς εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους, τόπος εὖθετος διὰ μάχην, ἢ πρὸς ἐμπόδιον ἐπερχομένης στρατιωτικῆς δυνάμεως· διὰ τοῦτο καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἐπαναστάσεως οὐδεμία πολεμικὴ πρᾶξις ἐγένετο εἰς τὸν τόπον τοῦτον.

Μόνη ἀξιοσημείωτος πρᾶξις εἶναι ἡ τοῦ Διάκου ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἐγεινεν ἐπὶ τῆς γεφύρας, τῆς ὀνομαζομένης Ἀλλαμάνας· ἡ δὲ δυστυχὴς ἔκβασις αὐ-

τῆς ἐδεβαίωσε τοὺς Ἕλληνας διὰ τῆς πειρας, ὅτι οὐδ' αὐτῆ ἢ θέσις δὲν ἀποκλείει τὸν ἐχθρὸν, δυναμειον νὰ διαβῆ τὸν Σπερχεῖον καὶ εἰς τὴν ὀλίγον ὑψηλότερα κείμενην γέφυραν τοῦ Φραντζῆ, καὶ εἰς διάφορα μέρη, ὅπου ὁ ποταμὸς οὗτος καθίσταται διαβατός.

Τοιαῦται σκέψεις ἔπεισαν καὶ τοὺς Ἕλληνας νὰ στρέψωσι τὰ βλέμματα πρὸς τὰ Βασιλικά, ὅταν ἔγεινε γνωστὸν, ὅτι ὁ Μπαϊράν πασᾶς μὲ εἰκοσι περίπου χιλιάδας στρατὸν πεζικὸν καὶ ἵππικόν, μὲ πλῆθος ἀμαξῶν καὶ φορτηγῶν, μὲ τροφᾶς καὶ πολεμεφόδια, ἔμελλε νὰ μεταβῆ ἀπὸ Λαμῖαν εἰς Λεβαδειάν, διὰ νὰ ἐνισχύσῃ τὸν Ὁμέρ Βρυώνην, καὶ νὰ καταστρέψωσι οἱ δύο ὁμοῦ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Ἀνατολικῆς Στερεᾶς καὶ νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν Πελοπόννησον πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἐν Τριπόλει πολιορκουμένων.

Ὁ Ὁμέρ Βρυώνης εἶχε προλαβόντως διαταχθῆ ἀπὸ τὸν Χουρσίτην, ἀρχηγὸν γενικὸν τῆς ἐκστρατείας, διὰ νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὰς ἐπαρχίας Σαλώνων καὶ Λεβαδειᾶς, διὰ νὰ προλάβῃ ἀνέτοιμον τὴν ἐπανάστασιν καὶ νὰ τὴν καταπνίξῃ εἰς τὴν ἀρχὴν αὐτῆς. Συλλαβὸν τὸν Διάκον εἰς τὴν γέφυραν, καὶ διώξας τὰ λοιπὰ Ἕλληνικά στρατεύματα, τὰ ὅποια ἦσαν εἰς τὴν γέφυραν Φραντζῆ, καὶ ἄλλας τινὰς θέσεις, διέβη τὰ στενὰ τῆς Χαλκομμάτας διευθυνόμενος πρὸς τὴν Ἀμφισσαν, καὶ ἐστρατοπέδευσε πλησίον τῆς Γραδιᾶς. Ὁ Ὀδυσσεὺς, νεωστὶ τότε ἐλθὼν εἰς τὸ Ἕλληνικὸν στρατόπεδον, ἐγεθάρ-

ῖνευ ἑκατὸν τριάκοντα περίπου ἀνδρας, τοὺς ὁποίους σχηματίσας εἰς χορὸν, ἔσυρε ἕως εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τῆς Γραδιᾶς, καὶ τοὺς ἐνεψύχωσε νὰ κλεισθῶσιν ἐντὸς αὐτοῦ, διὰ ν' ἀντικρούσωσι τοὺς ἐχθροὺς τὸ λοιπὸν Ἕλληνικὸν στράτευμα ἤτο εἰς τοὺς πρόποδας τῶν πέριξ λόφων. Μετὰ τὴν μάχην ταύτην, τὴν ὁποίαν ἀλλαχοῦ θέλομεν ἐκθέσει λεπτομερῶς, ὁ Ὁμέρ Βρυώνης μετέβη εἰς Λεβαδειάν, τὴν ὁποίαν καὶ ἔκαυσε περιήρχετο δὲ τὰς ἐπαρχίας Φθειρῶν καὶ Ληλατῶν, καὶ διέλυσε καὶ τὴν πολιορκίαν τῶν Ἀθηνῶν δὲν ἠδύνατο ὅμως νὰ διαμείνῃ ἀσφαλῶς· διότι οὔτε δύναμιν ἀρκούσαν εἶχεν, οὔτε τροφᾶς ἱκανάς. Ἐπρόκειτο δὲ νὰ ἔλθῃ καὶ ὁ Μπαϊράν πασᾶς, καὶ τότε ἀμφότεροι ἐφωδιασμένοι μὲ τροφᾶς, πολεμεφόδια καὶ μὲ σημαντικὴν στρατιωτικὴν δύναμιν, νὰ καταστρέψωσι τὴν ἐπανάστασιν καθ' ὅλην τὴν Ἀνατολικὴν Στερεάν, καὶ οὕτω νὰ παρασκευάσωσιν ἀσφαλῆ τὴν δίοδον αὐτῶν εἰς τὴν Πελοπόννησον.

Ἐὰν τὸ στράτευμα τοῦ Μπαϊράν πασᾶ διέβαινεν ἀβλαβῶς καὶ ἐνόητο μὲ τὸ τοῦ Ὁμέρ Βρυώνη, ἦτο σχεδὸν βέβαιον ὅτι ἐπετύχαινε τὸν σκοπὸν αὐτοῦ. Τοῦτο συλλογιζόμενοι οἱ Ἕλληνες, ἔστρεψαν ὅλην αὐτῶν τὴν προσοχὴν πρὸς τὸν Μπαϊράν πασᾶ, καὶ συγκεντρωθέντες ἀπεφάσισαν νὰ καταλάβωσι τὴν θέσιν τῶν Βασιλικῶν. Λέγεται ὅτι ἡ ἐκλογή τῆς θέσεως ταύτης ἔγεινεν ἀπὸ τὸν Δουβουνιώτην, ὅστις ἔδωκε καὶ τὸ σχέδιον τῆς μάχης, καὶ ὅστις ἦτο καὶ ἀρχηγὸς εἰς αὐτὴν, προ-

τιμηθείς διὰ τὴν πείραν καὶ τὴν γεροντικὴν αὐτοῦ ἡλικίαν, μ' ὅλον ὅτι ὁ Γκούρας εἶχε τὸ μεγαλύτερον στρατιωτικὸν σῶμα εἰς ταύτην τὴν πρᾶξιν.

Ὁ μὲν Γκούρας λοιπὸν ἐτοποθετήθη εἰς τὰς πρόποδας τῆς ἀναβάσεως, καὶ ἐπεφορτίσθη ἢ ἀντικρούσῃ τὴν διάδασιν τῶν ἐχθρῶν κατὰ πρόσωπον. Ἀφοῦ δὲ ἤθελε γένει ἀρχὴ τῆς μάχης ἐμελλε νὰ ἐξέλθῃ ὁ Δυωβουნიώτης ἀπὸ τὸ μέρος, ὅπου ἐνέδρευεν ὁμοῦ μὲ τὸν Παπᾶ Ἀνδρέαν καὶ λοιποὺς, καὶ νὰ ἐπιπέσῃ εἰς τοὺς ἐχθροὺς ἀπὸ τὰ δεξιὰ.

Ἄμα οἱ Τούρκοι εἶδον τὰ ἑλληνικὰ στρατεύματα κατέχοντα τὴν διάδασιν, ἐστάθησαν ὀλίγον, ἐτοιμάσθησαν καὶ ἐφόρμησαν μὲ τόσῃ βίαν, ὥστε οἱ μετὰ τοῦ Γκούρα δὲν ἠμπόρεσαν νὰ ἀνθέξωσιν ἐπὶ πολὺ, ἀλλ' ἀπετύρουντο κατ' ὀλίγον καὶ πολεμοῦντες πρὸς τὸ ὄρος. Εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ἐπιπίπτει ὁ Δυωβουნიώτης ἐκ δεξιῶν πρὸς τοὺς ἐχθροὺς μὲ πολλὴν ὀρμὴν, καὶ συγχρόνως καλεῖ μὲ τὴν βροντώδη φωνὴν του τὸν Γκούραν καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ, ὥστε καὶ οὗτοι ἐνθαῤῥυνθέντες ἐπανέλαβον τὴν μάχην ὀρμῶντες ἐκ νέου κατὰ τῶν ἐχθρῶν.

Ἡ ἀπροσδόκητος προσβολὴ τοῦ Δυωβουნიώτου, καὶ ἡ ἐπάνοδος τοῦ Γκούρα, ἐτρόμαξαν τόσο πολὺ τοὺς Τούρκους, ὥστε μετὰ τινα ἀντίκρουσιν, ἤσχησαν νὰ ὀπισθοδρομῶσιν· ἀλλ' εἰς τὴν κοιλάδα τῶν Βασιλικῶν εἶχεν ἤδη μετακομισθῆ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν ἀμαξῶν καὶ ὅλα σχεδὸν τὰ φορηγὰ, καὶ ὅταν ὀπισθοδρομοῦν οἱ Τούρκοι, ἐνέπιπτον

εἰς αὐτὰ, καὶ ἐγένετο τοσοῦτος θόρυβος καὶ σύγκρουσις, ὥστε οὐδ' οἱ πολεμοῦντες δὲν ἐφρόντιζον πλέον περὶ ἐνὸς γενικοῦ σχεδίου ὑπερασπίσεως, ἀλλ' ὅλοι ἐστράφησαν εἰς φυγὴν προσπαθοῦντες ποῖος ποῖον νὰ προλάβῃ διὰ νὰ σωθῇ· ὥστε οἱ Ἕλληνες ἠκολούθουν καταδιώκοντες καὶ φονεύοντες χωρὶς ἀντίστασιν, ἕως οὗ εὐγῆκαν οἱ Τούρκοι ἀπὸ τὰ στενὰ, ἀφήσαντες εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Ἑλλήνων ὅλας τὰς τροφάς, τὰ πολεμεφόδια, τὰ πυροβόλα, καὶ δύο περίπου χιλιάδας φορηγὰ.

Ἡ φθορὰ τῶν ἐχθρῶν ὑπῆρξε σημαντικωτάτη τέσσαρες περίπου χιλιάδες ἐφονεύθησαν εἰς τὸν τόπον τῆς μάχης, τοὺς δὲ λοιποὺς κατεδίωξαν ἕως τὸ ἐσπέρας· ὅλοι δὲ οἱ διασωθέντες κατέφυγον εἰς Λαμίαν. Ἀλλὰ τὸ σημαντικώτερον ἀποτέλεσμα τῆς ἐνδόξου ταύτης μάχης δὲν ἦτο τοῦτο. Ὁ Ὁμέρ Βρυώνης, ἀφοῦ ἔμαθε τὴν καταστροφὴν τοῦ Μπαϊρὰν πασαῦ, ἀπελπισθεὶς τοῦ νὰ λάβῃ πλέον ταχείαν βοήθειαν, μὴ ἔχων καὶ τροφάς, ἐβιάσθη νὰ φύγῃ καὶ αὐτὸς εἰς Λαμίαν, καὶ νὰ μείνῃ ὅλη ἡ ἐντὸς Θερμοπυλῶν Στρεζεὰ ἐλευθέρα.

Θεωροῦμεν τὴν μάχην ταύτην ὡς μίαν τῶν σημαντικωτάτων· διότι ἦτον μάχη ἐκ τοῦ συσάδην δύο ἀντιπάλων στρατοπέδων· διότι ἡ νίκη ὑπῆρξε βεβαία, καὶ ἡ καταστροφὴ τῶν ἐχθρῶν μεγίστη· διότι ἡ νίκη αὕτη ἠνάγκασε καὶ τὸν Ὁμέρ Βρυώνην ἢ ἀποσυρθῆ ἄπρακτος καὶ νὰ λάβωσιν εὐτυχῆ ἐκβασιν τὰ κατὰ τὴν Πελοπόννησον Ἑλληνικὰ ἐπιχειρήματα, ὅλον ἡ ἄλωσις τῆς Τριπόλεως

κτλ. και διότι τελευταίον τὸ εἶδος τοῦ Μπαί-
 ραν πασα συνίστατο ἀπὸ Κονιάρους, Κακλαμά-
 νους, Ντελδαίς, καὶ ἄλλους μὲ διαφόρους ὄπλισμους
 καὶ ἐνδυμασίας ἀσυνειθίστους, καὶ ἐφαίνετο τρά-
 που τινὰ ἢ πρώτη δύναμις τὴν ὁποίαν ὁ Σουλτάνος
 διεύθυνε κατὰ τῆς Ἑλλάδος· διότι ἡ δύναμις τοῦ
 Ὁμέρ Βρουάνη ἐσύγκειτο ἀπὸ Ἀλβανούς, ἔχοντας
 τὴν αὐτὴν ἐνδυμασίαν, τὸν αὐτὸν ὄπλισμὸν, καὶ
 τὰ αὐτὰ σχεδὸν ἤθη καὶ ἔθιμα μὲ τοὺς Ἕλληνας.
 Ἀπὸ τὴν μάχην ταύτην συνέλαβον οἱ Ἕλληνας τὴν
 ἰδέαν ὅτι δὲν πρέπει νὰ τρομάζωσι τὰς διαφόρους
 ἐνδυμασίας καὶ ὀνομασίας τῶν τουρκικῶν στρατευ-
 μάτων· ἔλαβον δὲ καιρὸν καὶ νὰ προετοιμασθῶσιν
 εἰς νέους ἀγῶνας.

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΙΕΡΑΡΧΑΙ.

Ἴσως τὸ θρησκευτικὸν μέρος τῆς Βιβλιοθήκης
 τοῦ λαοῦ ἤθελον τὸ θεωρήσει τινὲς ὡς περιττόν·
 ἀλλ' ἡμεῖς, χωρὶς νὰ ἐμβῶμεν εἰς παρατηρήσεις
 περὶ τῆς ἐνεσώσεως τάσεως πρὸς ἐλάπτωσιν τοῦ
 ζήλου τῆς πίστεως, ἢ κατάργησιν τῶν θρησκευτι-
 κῶν ἰδεῶν, λέγομεν μόνον, ὅτι μεταξὺ τῶν θε-
 μελιωτῶν τῆς χριστιανικῆς πίστεως εὐρίσκομεν
 παραδείγματα ἀρετῆς, ἀνώτερα πολλὰκίς ἢ τῶν
 ὅσα εὐρίσκομεν παρὰ τοῖς ἐθνικοῖς. Συλλέγον-
 τες τὰ τελευταῖα ταῦτα παραδείγματα τῶν ἐθνι-

κῶν πρὸς φωτισμὸν τοῦ λαοῦ καὶ βελτίωσιν τῆς
 κοινωνίας, τίς δύναται νὰ μᾶς μεμφθῇ, εἰάν θε-
 λήσωμεν νὰ μεταχειρισθῶμεν καὶ θρησκευτικὰ
 παραδείγματα, τὰ ὁποῖα ἀποβαίνουν πολὺ μά-
 λιστα πειστικώτερα εἰς τὸν λαόν, καὶ ἐπιτυχά-
 νουσι βεβαιότερα τὸν σκοπὸν τῆς κοινωνικῆς
 βελτιώσεως; Τοσοῦτον μάλιστα πειθόμεθα περὶ
 τῆς ἀνάγκης τοῦ θρησκευτικοῦ τούτου μέτρου,
 καθ' ὅσον ὁ κληρὸς, τοῦ ὁποίου κυρίως ἦτο τοῦ-
 το ἔργον, δὲν ἔχει δυστυχῶς σήμερον, κατὰ μέγα
 μέρος, ἀνάλογον παιδείαν, ἂν καὶ ἐνδέχεται νὰ
 ἔχη ὅλην τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ χανῇ ὠφέλιμος.

Μία τῶν ἐπισημοτέρων θρησκευτικῶν ἑορτῶν
 τοῦ παρόντος μηνὸς εἶναι ἡ τῶν Τριῶν Ἱεραρ-
 χῶν. Δὲν ἔγεινε πρὸς ἀνάμνησιν θανμάτων ὑ-
 περφυσικῶν, τὰ ὁποῖα ἐκλήττουσι μὲν ἰσχυ-
 ρῶς, καὶ γεννῶσι τὸν θανμασμὸν, ἀλλὰ δὲν πα-
 ρέχουσι παραδείγματα εἰς μίμησιν. Εἰς τὴν ἑορ-
 τὴν ταύτην ἔχομεν νὰ θανμάσωμεν τὴν ἀρετὴν
 τοῦ χριστιανοῦ, σολισμένην μὲ τὸν φιλοσοφικὸν
 μανθῶαν, τὴν διδασκαλίαν τοῦ Εὐαγγελίου ἐ-
 νεργουμένην διὰ τῶν ἰσχυρῶν τῆς ῥητορικῆς μέ-
 σων, καὶ τὴν ἀτομικὴν ἀρετὴν στηριζομένην ἀπὸ
 τὴν ἠθικὴν τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τὴν φιλοσοφι-
 κὴν πεποίθησιν. Οἱ τρεῖς Ἱεράρχαι ἔφθασαν εἰς
 τὸν ἀνώτατον βαθμὸν τῆς δόξης μεταξὺ τῶν πα-
 τέρων τῆς Ἐκκλησίας. Ἑορτάζονται δὲ ὁμοῦ
 πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ σκανδάλου, τὸ ὁποῖον εἶχεν
 ἄλλοτε γεννηθῆ περὶ τοῦ τίς ἐκ τῶν τριῶν τού-

των είναι τῶν ἄλλων δύο ὑπέρτερος, καὶ θεω-
ροῦνται καὶ οἱ τρεῖς, ὅτι εἶναι καθ' ὅλα ὅμοιοι,
ισόβαθμοι, καὶ ἰσοστάσιοι.

Ο ΑΓΙΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ.

Ὅλοι σχεδὸν αἱ πρὶν τοῦ χριστιανισμοῦ θρη-
σκεῖαι, ἰδίως δὲ ἡ Ἑλληνικὴ, δὲν ἐστηρίζοντο εἰς
ἀρχὰς δικαιοσύνης, ἐπιεικείας καὶ φιλανθρω-
πίας. Ἐξ ἐναντίας εἰς ταύτας εὑρισκέτις τὰς
ἀρχὰς ὄλων τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν, μεγίστης
διαθροῦρας, τρομερῶν ἀδικιῶν καὶ ἀγρίων κατα-
δυναστεύσεων. Ὅλοι οἱ φιλόσοφοι κατεπολέμη-
σαν, ὅσον αἱ περιστάσεις τοῖς ἐσυχώρον, τοι-
αύτας ἀντικοινωνικὰς καὶ ἀδίκους θρησκευτικὰς
ἀρχὰς. Ἄλλ' ἂν ἠδυνήθησαν οὗτοι νὰ μετριάσω-
σιν εἰς τὰς ἐκπαιδευόμενας τάξεις τῆς κοινωνίας
τὴν τυφλὴν εἰς τοιαύτας θρησκευτικὰς ἀρχὰς
πεποίθησιν, ὁ λαὸς ὅμως ἐκυριεύετο ἀκόμη ἀπὸ
θρησκευτικὸν ζῆλον· διότι δὲν ἦτον εἰς κατάστα-
σιν νὰ κρίνῃ περὶ τῆς ἀξίας τῶν θρησκευτικῶν
αὐτοῦ ἀρχῶν. Ἄλλ' ὅ,τι ἡ φιλοσοφία δὲν ἠδυν-
νήθη νὰ κατορθώσῃ, ἔμελλε νὰ φέρῃ εἰς ἕκθεσιν
ἡ χριστιανικὴ πίστις, διδασκομένη, ὄχι ἀπὸ φι-
λοσόφους, ἀλλ' ἀπὸ ἀλιεῖς ἀγραμμάτους, καὶ
ὄχι εἰς τὴν ἀνωτέραν τάξιν τῆς κοινωνίας, ἀλλ'
εἰς τὸν λαόν, εἰς τὸν ὄχλον.

Αἱ διδασκαλίαι τῆς θρησκείας ταύτης κυριω-
τέρως ἦσαν ἡ Ἰσότης, ἡ Δικαιοσύνη, ἡ Ἀγα-

πάρνησις, ἡ μέλλουσα Κρίσις καὶ Ἀνταπόδοσις.
Τοιαύτας ἀρχὰς τὰς ἐνηγκαλίσθη ὁ λαὸς μὲ
πολλὴν προθυμίαν, πρὶν ἔτι τὰς ἐναγκαλισθῶ-
σιν οἱ δυνατοί· διότι εἰς ταύτας εὑρίσκειν οὗτος
τὴν πλεονεχίαν εὐάρεστον παρηγορίαν. Ἡ διαφορὰ
μεταξὺ τοῦ πλουσίου καὶ τοῦ πτωχοῦ, τοῦ δυ-
νατοῦ καὶ ἀδυνάτου, ἐξέλιπον ἀπὸ τὴν χριστια-
νικὴν ὁμήγυριν· διότι ὅλοι ἦσαν ἴσοι ἐνώπιον
τοῦ Θεοῦ. Διὰ τῆς δικαιοσύνης ἠλπίζε ν' ἀπο-
φύγῃ τῶν δυνατωτέρων τὰς ἀδικίας καὶ ἀρπα-
γὰς. Ἡ ἀνταπάρνησις ἔμελλε νὰ ἐξαλείψῃ τὴν
πηγὴν τῶν μεγαλητέρων κακῶν, ἅτινα καταμα-
στίζουσι τὴν κοινωνίαν. Ἄλλ' ὅσα δὲν ἠδύναντο
νὰ προλάβωσιν αἱ ἀνωτέρω ἀρεταί, ἐπήρχετο νὰ
θεραπεύσῃ ἡ ἰδέα τῆς μελλούσης κρίσεως καὶ ἀν-
ταποδόσεως, ἣτις ὅσον παρηγορητικὴ ἦτο πρὸς
τὸν καλόν, τοσοῦτον τρομερὰ ἔπρεπε νὰ παρου-
σιάζεται εἰς τὸν ἀδικὸν καὶ κακόν. Πόσοι ἔχον-
τες τὴν δύναμιν καὶ τὴν περίστασιν νὰ πράξωσι
τὸ ἔγκλημα, ἀνεχαιτίσθησαν ἀπὸ τὸν φόβον τῆς
μελλούσης κρίσεως καὶ ἀνταποδόσεως! Πόσοι
δὲ γονόμενοι θύματα ἀδίκων καὶ ἀπανθρώπων
πράξεων, ἐνηγκαλίσθησαν τὴν ὑπομονὴν, καὶ
ἐγκατέλιπον τὴν δίκην καὶ τὴν τιμώρησιν εἰς
χεῖρας τῆς θείας δικαιοσύνης!

Τοιαύτας ἀρχὰς φιλανθρώπων, κοινωνικὰς
καὶ εὐεργετικὰς ἔσπευσαν νὰ ἐναγκαλισθῶσι
προθύμως τὸ μέγιστον μέρος τοῦ λαοῦ, καὶ ἐκ
τῶν δυνατῶν καὶ νοσημόνων, ὅσοι ἐκυριεύοντο ἀ-

πὸ αἰσθήματα φιλόανθρωπα καὶ κοινωνικά. Τοσαύτην δὲ προσήλωσιν ἔδειξαν, ἀφοῦ ἐξετίμησαν τὴν ἀξίαν αὐτῶν, ὥστε ἐπροτίμησαν νὰ θυσιάσωσι πλοῦτη, νὰ παραιτήσωσι δόξαν, νὰ καταφρονήσωσι τὴν ἰδίαν αὐτῶν ὑπαρξιν, καὶ νὰ χύσωσιν εὐχαρίστως τὸ αἷμά των, παρὰ νὰ ἐγκαταλείψωσι τὰς ὑγιεῖς καὶ σωτηρίους ἀρχὰς τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Τοιαύτη δὲ προσήλωσις ἦτον ἀπαραιτήτως ἀναγκαία κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ὅτε ὁ καταδιωγμὸς ἦτο μέγιστος, διὰ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς πυράδειγμα ἐνθυρῶντικὸν τῶν ἀσθενεστέρων, οἵτινες, ἐὰν δὲν ἠδύναντο νὰ πωλήσωσι τὴν περιουσίαν των καὶ νὰ τὴν δώσωσιν εἰς τοὺς πτωχοὺς, κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν παραγγελίαν « πώλησον σου τὰ ὑπάρχοντα καὶ δὸς πτωχοῖς », ἀπεῖχον τοῦλάχιστον τοῦ ἀδίκου καὶ παρανόμου πλουτισμοῦ· καὶ τοῦτο ἦτον ἱκανὸν νὰ ἐξαλείψῃ τόσα πάθη ἀπὸ τὴν κοινωνίαν, ὅσα δύναται νὰ γεννήσῃ ἡ ἐπιθυμία τῆς ἀδίκου ἀποκτήσεως τοῦ πλοῦτου. Ἐὰν δὲν ἠδύναντο νὰ ἐγκαταλείψωσι τὰς ἡδονὰς τοῦ βίου, καὶ ν' ἀφιερῶσιν εἰς τὴν μελέτην τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὴν ἑτέραν παραγγελίαν « Ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν κτλ. » ἤθελον τοῦλάχιστον προσπαθῆσαι νὰ θέσωσι χαλινὸν εἰς τὰς βιωτικὰς ἀπολαύσεις, καὶ νὰ ἐλευθερώσωσι τὴν κοινωνίαν ἀπὸ σειρᾶν ἐγκλημάτων, τὰ ὅποια πηγάζουσιν ἀπὸ τὴν εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τῶν ἡδονῶν μεγίστην προσήλωσιν.

Ὅσοι ἐθυσίασαν προθύμως τὰς περιουσίας των, καὶ κατεφρόνησαν ὅλας τὰς μερίμνας καὶ ἀπολαύσεις τοῦ βίου, μὲ τὸν σκοπὸν μάλιστα τοῦ νὰ χορηγήσωσι παράδειγμα εἰς τοὺς ἀδυνάτους κατὰ τὴν πίσιν, ἢ εἰς τὸ νὰ περιορίσωσι τὰ ἐμφωλεύοντα κατ' ἐκείνας τὰς ἐποχὰς εἰς τὴν κοινωνίαν κακὰ, κατέστησαν ἄξιοι γενικῆς εὐγνωμοσύνης, καὶ τοιοῦτον θεωροῦμεν καὶ τὸν Μέγαν Βασίλειον, ὅστις φλεγόμενος ἀπὸ αὐτὴν τὴν φιλόανθρωπον ἐπιθυμίαν, ἔβαλεν εἰς πλήρη ἐνέργειαν τὰς ἀνωτέρω ἐντολὰς τοῦ Κυρίου, πωλήσας καὶ διανείμας εἰς τοὺς πτωχοὺς ὅλην τὴν περιουσίαν του, καὶ θυσιάσας ὅλας τὰς βιωτικὰς ἀναπαύσεις, διὰ νὰ ἀφιερῶθῃ εἰς τὴν μελέτην τοῦ Θεοῦ, καὶ εἰς τὴν ὠφέλειαν τῆς ἀνθρωπίνου κοινωνίας.

Ὁ Ἅγιος Βασίλειος ἐγεννήθη εἰς τὴν Καισάρειαν τῆς Καππαδοκίας κατὰ τὸ 329 ἔτος ἀπὸ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως. Ὁ πατὴρ του, ὅστις ὠνομάζετο ἢ αὐτὸς Βασίλειος, ἦτον εἰς τῶν ἐναρετωτέρων καὶ εὐφραδεστέρων κατοίκων τῆς πόλεως ταύτης· καὶ ἐν γένει ἢ οἰκογένειᾳ αὐτῇ παρήγαγε πολλοὺς ἀγίους τῆς ἐκκλησίας μας. Ὁ ἅγιος Βασίλειος κατήχηθῆ τὰ δόγματα τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ἀπὸ τὸν ἅγιον Γρηγόριον τὸν θαυματουργὸν ἢ ἀπὸ τὸν πάππον του Μακρίνον, ὡς μᾶς βεβαίωι ὁ ἴδιος εἰς τὰ συγγράμματά του. Ἦρχισε τὰς σπουδὰς του εἰς τὸν Πόντον, καὶ μετὰ ταῦτα μετέβη εἰς Κων-

εαντινούπολιν καὶ ἤκουσε τὸν Διδάκιον, τοῦ ὁποῖο διήγειρε τὸν θουμασμὸν μὲ τὰς ἀρετὰς καὶ τὰ προτερήματά του. Μεταβὰς εἰς Ἀθήνας πρὸς τελειοποίησιν τῶν σπουδῶν του, συνέδεσε στενωτάτην Φιλίαν μὲ τὸν Ναζιανζηνὸν Γρηγόριον, καὶ ἡ Φιλία αὕτη διέμεινε μέχρι τέλους τῆς ζωῆς αὐτῶν ἢ βεβαίως ἢ φιλία τῶν ἐναρέτων, ὅσοι ἐμπνέονται ἀπὸ τὰ αὐτὰ χριστιανικὰ καὶ κοινωνικὰ αἰσθήματα, δὲν ἤμπορεῖ νὰ ἔχη ἄλλο τέλος παρὰ τὸν θάνατον.

Εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις διτριβὴν τῶν ἀμφοτέρων οὗτοι ἐγνωρίσθησαν μὲ τὸν Ἰουλιανὸν τὸν παραβάτην, ὅστις, ἀναβὰς μετὰ ταῦτα εἰς τὸν θρόνον τοῦ Βυζαντίου, τοὺς ἐπροσκάλεσεν εἰς τὴν αὐλήν του, ἀλλ' οὗτοι οὐδ' ἀπλῶς σχέσεις ἠθέλησαν νὰ διατηρήσωσι μὲ ἓνα διακεκρωγμένον ἐχθρὸν τῆς χριστιανικῆς πίστεως.

Ἐπανελθὼν ὁ ἅγιος Βασίλειος εἰς τὴν πατρίδα του, ἐδίδαξε τὴν ῥητορικὴν μὲ ἰκανὴν ἐπιδεξιότητα· ἀλλὰ φοβούμενος, μήπως αἱ κοσμικαὶ αὐταὶ ἀσχολίαι γένωσιν πρόσκομμα εἰς τὰ θεησκευτικὰ αὐτοῦ αἰσθήματα, κατεφρόνησε τὴν κοσμικὴν δόξαν, ἢ εἰς τὸ ἔτος 357 δεχθεὶς τὸ ἱερὸν βάπτισμα, ἐπώλησεν ὅλην τὴν περιουσίαν του, τὴν διένειμεν εἰς τοὺς πτωχοὺς, καὶ ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Αἴγυπτον μὲ σκοπὸν νὰ περιέλθῃ τὰ μοναστήρια τόσον τῆς Αἰγύπτου, καθὼς καὶ τῆς Παλαιστίνης καὶ Συρίας. Τοσοῦτον δὲ ἐθαύμασε τὸν βίον τῶν εἰς ταῦτα μοναστῶν, ὡς τέλειον, ὥστε ἀπεφάσισε νὰ τοὺς μιμηθῇ, καὶ ἐπανελθὼν εἰς τὸν Πόντον ἔκλεξεν

ἓνα τόπον μονήρη, γειτνιάζοντα εἰς ἓνα ποταμὸν, καὶ πλησίον εἰς τὰ μοναστήρια τῆς Ἁγίας Μακρίνης ἀδελφῆς του, καὶ τῆς Ἁγίας Ἐμμελίας μητρὸς του, μὲ σκοπὸν νὰ διάγῃ αὐτόσε ζωὴν ὁμοίαν μὲ τὴν τῶν μοναστῶν τῆς Θηβαΐδος. Διέμεινε δὲ εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην πέντε περίπου ἔτη ὁμοῦ μὲ τοὺς μοναχοὺς, τοὺς ὁποίους ἐδίδαξε τὴν μοναστικὴν πολιτείαν, συντάξας καὶ κανόνας περὶ αὐτῆς, εἰς τοὺς ὁποίους φαίνεται ὅτι ὁ Ἅγιος Βασίλειος προτιμᾷ πλείοτερον τὸν τρόπον τῶν Κοινοβίων, παρὰ τὴν ἀπλῶς μοναστικὴν ζωὴν.

Εἰς τὰ 364 ἐχειροτονήθη ἱερεὺς ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπον Καισαρείας Εὐσεβίον, ὅστις τὸν παρέλαβε καὶ βοηθὸν εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας, ἣτις ἐταράττετο τότε ἀπὸ τὰς καταδιώξεις τοῦ αυτοκράτορος Οὐάλεντος, ὄντος Ἀρειανόφρονος. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ Εὐσεβίου, ὁ Ἅγιος Βασίλειος διορίσθη εἰς τὴν ἐπισκοπὴν αὐτοῦ. Ἀλλὰ μ' ὄλον ὅτι ἐνεδύθη τῆς αὐτῆς ἀξίαν, δὲν παρήλλαξε διόλου τὸν τρόπον τῆς ζωῆς του ἔξῃ πτωχικῶν, μ' ὄλην τὴν ἀφθονίαν τῶν προσόδων τῆς ἐπισκοπῆς αὐτοῦ· ἦτο ἀκριβέστατος εἰς τὴν ἐκλογήν τῶν ἱερέων, καὶ κατέβαλλε μεγίστην προσοχὴν εἰς τὴν διδασκαλίαν καὶ βελτίωσιν τῆς ἠθικῆς τοῦ ποιμνίου του. Δὲν ἠρέκασθη δὲ νὰ φροντίζῃ μόνον διὰ τὴν ἐπισκοπὴν του, ἐπροσπάθησε νὰ χρησιμεύσῃ ὡς διαλλακτῆς τοῦ σκανδάλου, τὸ ὁποῖον εἶχε γεννηθῆ μεταξὺ δύο ἐπισκόπων τῆς Ἀντιοχείας, τοῦ μὲν ὀρθοφρονούντος, τοῦ δὲ ἀρειανόφρονος, καὶ ὑποστηριζομέ-

νων, τοῦ μὲν ἀπὸ τοὺς ὀρθοδόξους, τοῦ δὲ ἀπὸ τοὺς ἀρειανόφρονας· ἀλλ' ἢ μεσολάβησις αὐτῆ δὲν ἔφερε τὸ ἐπιθυμητὸν ἀποτέλεσμα· διότι δὲν ἐπέτυχεν.

Ἀκολουθῶς ὁμῶς κατώρθωσεν ὁ ἅγιος Βασίλειος νὰ ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν τοὺς ἀρειανόφρονας ἐπισκόπους· ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν περίστασιν ταύτην δὲν ἔλειψαν νὰ τὸν κατακρίνωσι διὰ τὴν μεγάλην του συγκατάβασιν, καὶ νὰ τὸν κατηγορήσωσιν ὡς προστάτην τῆς αἰρέσεως τῶν Πνευματομάχων· Περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἔγεινε λόγος εἰς τινὰ τράπεζαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἦτο καὶ ὁ Ναζιανζηνὸς Γρηγόριος, καὶ εἰς τῶν μοναχῶν κατέκρινεν αὐστηρῶς τὸν Ἅγιον Βασίλειον. Ὁ Δεῖος Γρηγόριος ὑπερασπίσθη ἀρκετὰ τὸν Ἅγιον Βασίλειον, καὶ ἀκολουθῶς ἔγραψε πρὸς αὐτὸν, παρακινῶν νὰ ὑπερασπίσῃ τὸν ἑαυτὸν του. « Ἐὰν οἱ ἀδελφοί μου (ἀπήντησεν ὁ Ἅγιος Βασίλειος) δὲν ἐπέισθησαν ἀκόμη περὶ τῶν φρασημάτων μου, δὲν ἔχω πλέον τίποτε νὰ εἰπῶ· διότι πῶς δύναμαι νὰ πείσω μὲ μικράν τινὰ ἐπιστολὴν ἐκείους, τοὺς ὁποίους τοσοῦτος χρόνος δὲν ἔπεισε; » Τὴν σιωπὴν ταύτην ἐνέκρινε καὶ ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος, ὁ δὲ Δεῖος Γρηγόριος ἐκθέτει εἰς τὸν πανηγυρικὸν τοῦ ἁγίου Βασιλείου, ὅτι ὁ Ἱεράρχης οὗτος κατεπαλέμησε μὲ ὀρθοτάτας παρατηρήσεις τὴν αἵρεσιν τῶν πνευματομάχων.

Εὐρέθη καὶ εἰς ἄλλην δυσάρεστον περίπτωσιν ὁ ἅγιος Βασίλειος διὰ τὴν πολλήν του εὐπιστίαν περὶ τῆς ὀρθοδοξίας τοῦ Ἐπισκόπου Σεβαστίας Εὐ-

σαθίου. Εἰς κανένα τῶν Ἐπισκόπων δὲν εἶχε πλειότεραν ἐμπιστοσύνην, καὶ μόλις μετὰ δύο ἔτη ἐννοήσας τὸν ἀπατηλὸν αὐτοῦ τρόπον, διέκοψε πᾶσαν συκοινωνίαν μετ' αὐτοῦ. Ἄλλ' ἄλλος ἔτι μεγαλύτερος καταδιωγμὸς τὸν ἐπερίμενε· Ὁ Αὐτοκράτωρ Οὐάλης, ἀρειοφρονῶν ἠθέλησε νὰ ὑποχρεώσῃ τὸν ἅγιον Βασίλειον νὰ ὁμοφρονήσῃ μὲ τὸν ἀρειανόφρονα Εὐδόξιον, ἀρπάσαντα ἀνόμως τὸν πατριαρχικὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Οὔτε τοῦ Ἐπάρχου Μοδέστου, οὔτε αὐτοῦ τοῦ ἰδίου Αὐτοκράτορος αἱ ἀπειλαὶ ἴσχυσαν νὰ τὸν κλονήσωσιν ὥστε ὁ αὐτοκράτωρ, θαυμάσας τὴν μεγίστην αὐτοῦ σταθερότητα, παρητήθη ἀπὸ τὸν κατ' αὐτοῦ καταδιωγμὸν, καὶ παρασταθεὶς τὴν ἡμέραν τῶν Θεοφανίων ἐνώπιον τοῦ ἁγίου βήματος ἐκοινώνησε τῶν ἁγίων μυστηρίων ἀπὸ τὸν ἴδιον ἅγιον Βασίλειον.

Ἀλλὰ καὶ πάλιν ὁ Αὐτοκράτωρ οὗτος, παρασυρόμενος ἀπὸ τοὺς ἀρειανόφρονας, ἀπεφάσισε δις τὴν ἔξορίαν τοῦ ἁγίου Βασιλείου· δὲν ἐπραγματοποιήθη ὁμῶς τοῦτο· διότι εἰς τὴν πρώτην Φορὰν μετενόησεν ὁ ἴδιος Αὐτοκράτωρ καὶ τὴν ἀνεκάλεσεν, ἡ δὲ δεύτερα ἐμποδίσθη ἀπὸ μίαν ἀποστασίαν τοῦ λαοῦ τῆς Καισαρείας. Ὑστερον ἀπὸ ταῦτα ἔμεινε ἡσυχος εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν του ὁ ἅγιος Βασίλειος. Καταγιγόμενος εἰς καλὴν διοίκησιν τοῦ λογικοῦ του ποιμανίου, καὶ ἀκολουθῶν τὸ ὑπόλοιπον τοῦ βίου του ἐν νηστεία ἀπέθανε τὴν 1. Ἰανουαρίου 379. Συνέγραψε δὲ πολλὰ μὲ πολλὴν γλαφυρότητα ἐν ταυτῶν καὶ ἀπλότητα, ὡς ἐξηγήσεις εἰς τὴν ἁγίαν Γραφήν,

ὁμιλίας, Ἐπιστολὰς κτλ. Εἰς ὅλα δὲ ταῦτα δια-
πρέπει ἡ ἠθικὴ τοῦ χριστιανισμοῦ. Καθ' ὅσον δ' ἀ-
φορᾷ τὴν θεολογίαν ἐστηρίζετο μᾶλλον εἰς τὰς πα-
ραδόσεις, εἰς τὰς γραφὰς παρὰ εἰς φιλοσοφικὰς ἐρεῦ-
νας, αἱ ὁποῖαι δὲν ἐφαρμόζονται εἰς τὴν χριστιανι-
κὴν θεολογίαν, εἰς τὴν ὁποίαν εἶναι ἀδύνατον νὰ
φθάσῃ ὁ ἀνθρώπινος νοῦς, εἰμὴ διὰ τῆς ἀκριβοῦς
πίστεως.

ΠΕΡΙ ΓΕΩΡΓΙΑΣ.

Ἡ γεωργία θεωρεῖται ὡς βᾶσις τῆς εὐδαιμο-
νίας τῶν κοινωνιῶν· διότι συνδέουσα τὸν ἄνθρω-
πον μὲ τὴν ἰδιοκτησίαν, ἐμπνέει εἰς αὐτὸν τὴν
ἀγάπην τῆς πατρίδος· ἰσχυροποιοῦσα αὐτὸν διὰ
τῶν σωματικῶν ἀσκήσεων, τὸν καθιστᾷ ἰκανὸν
πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς πατρίδος του· χορηγοῦσα
δὲ ἀφθόνως καὶ ὅλα τὰ πρὸς ζωάρκειαν μέσα,
καθιστᾷ αὐτὸν εὐδαίμονα.

Ἡ Γεωργία, καθιστῶσα τοὺς πολίτας διὰ τῆς
πολυποικίλης ἐργασίας ἰσχυροὺς καὶ ῥωμαλαίους,
ἐμπνέει κατὰ συνέπειαν εἰς αὐτοὺς καὶ τὴν τόλ-
μην τοῦ ν' ἀποκροῦσι διὰ τῶν ἰδίων αὐτῶν δυ-
νάμεων τοὺς ἐχθροὺς των. Συνδέουσα δὲ αὐτοὺς
μὲ τὰς ἰδιοκτησίας, καὶ μὲ τὰς ἐξ αὐτῶν πηγα-
ζούσας διὰ τῆς γεωργίας ὠφελείας, γεννᾷ εἰς

τὰς καρδίας αὐτῶν αἰσθήματα, εἰρήνης μὲν, διὰ
ν' ἀπολαύσῃ τὰ ἐξ αὐτῆς ἀγαθὰ, πατριωτισμοῦ
δὲ, ὥστε ὄχι μόνον τὰς ἀπὸ τὸν τόπον τῆς γεν-
νήσεώς των μετατοπίσεις νὰ μὴν ἐπιθυμῶσιν,
ἀλλ' ἐξ ἐναντίας νὰ μάχωνται προθύμως διὰ τὴν
ὑπεράσπισιν τῆς πατρίδος.

Ὁ γεωργὸς ἐξωδεύει εὐχαρίστως ὅλην τὴν ἡ-
μεραν, ἔχων ἐνασχόλησιν, εὐάρεστον μὲν, διὰ
τὰς προσδοκωμένας ὠφελείας, ἀπαραίτητον δέ·
διότι ἐκάστη ἐργασία πρέπει ἀναγκαίως νὰ γένη
εἰς ἀρμόδιον καιρὸν, καθ' ὅσον ἄλλως, ὄχι μό-
νον δὲν ὠφελεῖ, ἀλλ' οὐδὲ ἀποζημίωσιν τῶν κό-
πων καὶ ἐξόδων δύναται νὰ παρέξῃ. Ἐπανερ-
χόμενος δὲ τὸ ἑσπέρας εἰς τὴν κατοικίαν του,
μόλις ἀναπαύεται ὀλίγον, ἀπολαύει τοὺς καρ-
ποὺς τῶν ἰδρώτων του μετὰ τῆς οἰκογενείας του,
καὶ πλαγιάζων ἀποκοιμᾶται μὲ τὰς γλυκείας
ἐλπίδας τῆς μελλούσης τῶν καρπῶν αὐτοῦ ἐπι-
τυχίας. Μετὰ τοιαύτας ἡμερινὰς ἐργασίας, καὶ
τοιαύτας περὶ τοῦ μέλλοντος εὐαρέστους ἐλπί-
δας, οὔτε δύναμιν σωματικὴν ἔχει, οὔτε διάθε-
σιν διὰ νὰ σκεφθῇ καὶ νὰ βάλῃ εἰς ἐνέργειαν
σχέδια πρὸς ἄλλους ἐπιβλαβῆ. Δυνάμεθα λοι-
πὸν νὰ θεωρήσωμεν τὴν γεωργίαν ὡς φύσει ἄ-
γουσαν τοὺς ἀνθρώπους πρὸς τὴν ἡσυχίαν, καὶ
καθιστῶσαν τοὺς μετερχομένους αὐτὴν πολίτας
εἰρηνικοὺς καὶ τιμίους.

Ἡ γεωργία ἐθεωρήθη ὡς ἔντιμος ἐνασχόλησις
ἀπ' ἀρχῆς τοῦ κόσμου. Πολλοὶ νομοθέται, βα-

σιλείς, φιλόσοφοι, τὴν ἐσύστησαν ὡς τοιαύτην. Πολλοὶ ὑπεχρεώθησαν ἀπὸ τοὺς συμπολίτας τῶν ἐν ἀνάγκῃ νὰ ἐγκαταλείπωσι, καὶ τοὶ μὲν δυσαρέσκειάν των, τὸ ἄροτρον, διὰ νὰ δεχθῶσι τὸ σκῆπτρον τοῦ μονάρχου, ἢ τὸ ξίφος τοῦ στρατηγοῦ· καὶ πολλοὶ βεβαρυμένοι ἀπὸ τὰς πολεμικὰς, ἢ πολιτικὰς ἐνασχολήσεις, ἐγκατέλιπον εὐχαρίστως αὐτὰς, καὶ κατέφυγον εἰς τὴν γεωργίαν, διὰ νὰ διέλθωσι τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς των εἰς τοὺς κόλπους αὐτῆς, τῆς ὁποίας αἱ ποικίλαι τέψεις ποτὲ δὲν ἐπιφέρουσι κόρον.

Ἐκτὸς τῶν ἀγαθῶν τούτων, ἡ Γεωργία εἶναι ἢ κυριωτέρα καὶ βεβαιωτέρα πηγὴ τοῦ πλούτου τῶν πολιτειῶν. Αἱ ὠφέλειαι καὶ τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἄστατοι· καὶ τὰ κράτη δύνανται νὰ ὑποπέσωσι εἰς δεινοὺς κλονισμοὺς, καὶ ν' ἀπολεσθῶσι μάλινα, ἐὰν ἡ γεωργία δὲν θράμῃ εἰς βοήθειάν των.

Ἄλλ' εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ Γεωργία πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡ μόνη τοῦ πλούτου πηγὴ καὶ διὰ τοὺς ἰδιώτας καὶ διὰ τὴν Κυβέρνησιν· διότι βιομηχανίαν οὐτ' ἔχει, οὔτε δύναται νὰ ἔχῃ, ἐν ὕψῳ οἱ κάτοικοι αὐτῆς εἶναι τοσοῦτον ὀλιγάριθμοι. Οἱ ἤδη ὑπάρχοντες κάτοικοι, ἐργαζόμενοι τὴν γῆν, δύνανται νὰ ἔχωσι μεγαλύτερας ἀπολαβὰς, παρὰ ἂν ἦσαν ἐργάται εἰς βιομηχανικὰ καταστήματα. Μόνον δὲ εἰς μέρη, ὅπου δὲν ὑπάρχεν γαίται πρὸς καλλιέργειαν, ὡς εἰς τινὰς κήτους καὶ ὄρεινά τινα μέρη τῆς στερεᾶς, ἡμπο-

ροῦσαν νὰ εὐδοκίμησον βιομηχανικὰ καταστήματα· ἀλλ' οὐδὲ ταῦτα δὲν εἶναι δυνατόν νὰ κατορθωθῶσι σύντομα διὰ τὴν ἔλλειψιν χρηματικῶν κεφαλαίων. Τὸ δὲ ἐμπόριον εἶναι σχεδὸν ἀσήμαντον· διότι μόνον τὰ περισσεύοντα ἀκατέργαστα προϊόντα τῆς Ἑλλάδος χρησιμεύουν ὡς ἀντικείμενον ἐμπορίου ἐξαγωγῆς, καὶ ταῦτα ἅπαντα σχεδὸν παράγονται ἀπὸ τὴν Γεωργίαν· τὸ τῆς δὲ εἰσαγωγῆς ἡμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ μᾶλλον ἐπιζήμιον· διότι ἀφαιρεῖ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα ἱκανὰς χρηματικὰς ποσότητας διὰ πράγματα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πολυτελείας καὶ ὄχι ἀνάγκης.

Ἐκ τούτων ὅλων προκύπτει, ὅτι καὶ οἱ ἰδιῶται καὶ ἡ Κυβέρνησις ὀφείλουσιν νὰ συνδράμωσιν εἰς τὴν πρόοδον καὶ βελτίωσιν τῆς Γεωργίας εἰς τὴν Ἑλλάδα· καὶ μ' ὅλα ταῦτα ἡ Γεωργία ὑπέπεσεν ἀλληλοδιαδόχως εἰς τόσους δεσμοὺς, ὥστε ὁ δυστυχεὴς γεωργὸς ἠθέλεν ἐγκαταλίπει ὀλοτελῶς τὸ ἄροτρον, ἐὰν εἶχε πῶς ἄλλως νὰ πορίζεται τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα. Μ' ὅλον ὅτι δὲ ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν ἐλαφρύνουσι τὰς ἀλύσεις του, δὲν ἔμεινεν εἰσέτι ἐλεύθερος. Εἶναι δὲ δυστυχὲς νὰ μένῃ ὁ κλάδος οὗτος εἰς τὴν αὐτὴν πάντοτε κατάστασιν, ἐν ᾧ, ὡς ἐκ τῆς σημαντικότητος αὐτοῦ, ἔπρεπε νὰ ἦναι τὸ ἀντικείμενον τῶν σκέψεων καὶ τοῦ πολιτικοῦ ἀνδρός καὶ τοῦ ἰδιώτου, καὶ ἐν ᾧ ἔπρεπε νὰ χορηγήσωσιν εἰς τὸν γεωργὸν τὰς πλέον εὐρυχώρους εὐκολίας, νὰ τοῦ παρέξωσι μέσα καὶ βοηθήματα, διὰ νὰ ἀ-

παλλαχθῆ τῶν προλήψεων, αἱ ὁποῖαι ἐπικρατοῦσιν εἰσέτι, καὶ ν' ἀποκτήσῃ γνώσεις καὶ ἰδέας διὰ τὰ ἐκτελεῖν τὸ ἔργον του μὲ ὅσον τὸ δυνατόν ὀλιγωτέρους κόπους, καὶ ν' ἀπολαμβάνῃ ὅσον ἔνεστι μεγαλητέρας ὠφελείας.

ΠΕΡΙ ΣΤΑΣΤΑΣΕΩΣ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ.

Κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐπαναστάσεως τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ γεωργία, τὰ μόνα μέσα τῆς εὐπορίας τοῦ Ἑλλήνος, κατεστράφησαν· αἱ πόλεις, τὰ χωρία, αἱ ἀγροτικά οἰκίαι ἀπωλέσθησαν καθ' ὅλοκληρίαν, κατὰ μέγα μέρος διεφθάρησαν καὶ αἱ δενδροφυτεῖαι· ὁ δὲ Ἕλλην μετοικίσας τὴν οἰκονομίαν του εἰς τὰς νήσους, ἢ εἰς τὰς ὄρεινὰς ἐπαρχίας, ἐξώδευσε διὰ τὴν διατήρησιν αὐτῆς καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦ ἀγῶνος, ὄχι μόνον τὴν χρηματικὴν του κατάστασιν, ἀν εἶχε, ἢ ἀν τὴν διέσωσεν, ἀλλὰ καὶ ὅτι εἶχε πολῦτιμον.

Ὅταν δὲ, ἀποπερατωθέντος τοῦ ἀγῶνος, καὶ κατασταθείσης ἀσφαλείας, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα του ἕκαστος, εὐρέθη ἐσετρημένος ὅλων, ὅσα ἠδύνατο νὰ τοῦ χρησιμεύσωσι διὰ τὰ ἐπιναλλάξ τὴν ἐργασίαν του, καὶ νὰ κατορθώσῃ νὰ πορίζεται τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Ὑστερον ἀπὸ τοιαύτη:

γενικὴν καταστροφὴν κἀνεὶς δὲν ἠδύνατο ν' ἀποβῆ πρὸς τὸν ἕτερον ὠφέλιμος· ὁ ἰδιοκτῆτης ἔβλεπε μὲ λύπην τὸν τὰ κτήματά του ἀκαλλιέργητα, καὶ μὴ ὅλον ὅτι ἐπανῆλθον οἱ καλλιέργουντες αὐτὰ γεωργοὶ, μὴ ὅλον τοῦτο, ἐπειδὴ οὐδ' αὐτοὶ, οὐδ' αὐτὸς εἶχε τὰς εὐκολίας τοῦ νὰ προμηθευθῶσι τὰ πρὸς καλλιέργειαν μέσα, οὐδεμίαν βελτίωσιν, οὐδεμίαν διόρθωσιν ἠδύνατο νὰ γένη. Ἐπρεπε νὰ ἦναι ὁ Ἕλλην, ὅσον εἶναι, ἐπιμελής καὶ οἰκονόμος, διὰ τὰ δυνηθῆ κατ' ὀλίγον ὀλίγον νὰ βάλῃ εἰς σειρὰν τὰς ἐργασίας του, νὰ προμηθευθῆ τὰ πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτῆς ἀναγκαῖα μέσα, νὰ κατασκευάσῃ οἰκίαν, ν' ἀγοράσῃ σκεύη καὶ ἐπιπλα, νὰ προβῆ εἰς φυτείας, κτλ. Καὶ τῶ ὄντι ἡ πρόοδος τοῦ λαοῦ τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἡσυχίας του φαίνεται ἐκπληκτικὴ, ὅταν μάλιστα συλλογισθῆ τις τὰς ἑλλείψεις καὶ δυσκολίας, τὰς ὁποίας ἔπρεπε νὰ ὑπερνικήσῃ διὰ τὰ φθάσῃ εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν. Ἡ φιλοπονία καὶ ἡ οἰκονομία εἶναι τὰ δύο κυριώτερα αἰτία κῆς καταστάσεως ταύτης τοῦ λαοῦ, τὰ ὁποῖα θέλουσι τὸν ὀδηγήσει εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν τῆς εὐζωίας, ἀναλόγως τῆς καταστάσεως καὶ τῶν ἐξέων αὐτοῦ, καὶ εἰς τὴν ὁποῖαν ἴσως ἠθελε φθάσει πρὸ καιροῦ, ἐὰν εἶχεν ἐν καιρῷ βοηθήματά τινα πρὸς ἀπάντησιν ἀναποφεύκτων ἀναγκῶν. Πρὸ πάντων δὲ οἱ γαιοκτῆμονες, ὅσοι ἐνεργοῦν μόνον τῶν τὴν καλλιέργειαν τῶν γαιῶν των, εἶναι εἰς εὐπορωτέραν τῶν ἄλλων κατάστασιν, ἢ εἶναι ἐλπὶς πρῶτοι νὰ φθάσωσιν εἰς

τὴν ὀνήκουσαν εὐπορίαν. Ἀλλὰ μὲν ὅλα ταῦτα οὐδ' αὐτὴ ἡ τάξις δὲν εὐρίσκεται ἀκόμη εἰς ἄνεσιν.

Ἀλλ' ἡ τάξις τῶν ἰδιοκτητῶν, ὅσοι περιμένουν ἀπὸ ἄλλους τὴν καλλιέργειαν τῶν κτημάτων, εἰς πολὺ ἔτι χειροτέραν θέσιν εὐρίσκεται. Οὗτοι δαμεισθέντες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διὰ τὰ βελτιώσωσι τὰ κτήματά των, μὴ λαμβάνοντες δὲ ἀναλόγους ὠφελείας, καὶ ἐξοδεύοντες πέραν τοῦ δέοντος, ἐνεκα τῆς εἰσαχθείσης εἰς τὴν τάξιν ταύτην πολυτελείας, περιεπλέχθησαν τοσοῦτον, ὥστε μέγα μέρος ἴσως δὲν ἔχει οὐδὲ τὴν ἐλπίδα τὰ βελτιώσῃ τὴν κατάστασιν, εἰς ἣν εὐρίσκεται.

Ἐν μέρος στρατιωτικῶν καὶ πολιτικῶν ὑπαλλήλων, ὅσοι ἀπολαμβάνουσι τακτικῶς μισθοὺς, ἢμποροῦσαν τὰ θεωρηθῶσιν εἰς ὅπως οὖν ἄνεσιν, εἰάν ἡ μὲν πολυτέλεια δὲν ἐμάστιζεν ἀμφοτέρας τὰς τάξεις ταύτας, αἱ δὲ μεταβολαὶ δὲν κατέβαινον ἀβεβαίαν τὴν ὑπαρξίν τῶν πολιτικῶν ὑπαλλήλων.

Ἐν συνόψει, ὅλαι αἱ τάξεις τῆς Ἑλληνικῆς κοινωνίας, ἂν καὶ δὲν δύνανται τὰ θεωρηθῶσιν ὡς εὐρισκόμεναι εἰς ἐσχάτην καὶ ἐπικίνδυνον ἔνδειαν, δὲν πρέπει ὅμως τὰ λογισθῶσι καὶ ὡς ὑπάρχουσαι εἰς ἄνεσιν. Διὰ τοῦτο οὐδ' εἰς συνδρομὰς ἀγαθοεργῶν καταστημάτων φαίνονται, οὐδ' εἰς ἐπιχειρήσεις ἐργολαβιῶν, οὐδ' εἰς συστάσεις βιομηχανικῶν καταστημάτων. Τί λέγω; Οὐδ' εἰς συνδρομὰς ἐφημερίδων, ἢ νεοεκδιδομένων βιβλίων δύνανται τὰ ἐπαρκέσωσι καὶ εἰς τοῦτο δὲν ἢμποροῦμεν τὰ ἐπιφέρειν

μεν εἰμὴ μικρὰς τίνας καὶ ἀσημάντους ἐξαιρέσεις.

Ἀλλὰ μήποτε τὴν ἔλλειψιν ταύτην τῶν πολιτῶν εἶναι εἰς κατάστασιν τὰ τὴν θεραπεία ἢ Κυβέρνησις; Καὶ αὕτη, ἀντίτυπον τοῦ παρ' αὐτῆς κυβερνωμένου λαοῦ ὡς πρὸς τὰ χρηματικὰ μέσα, δὲν δύναται τὰ δώσῃ οὐδεμίαν σχεδὸν συνδρομὴν, εἰς ἐποχὴν μάλιστα, ὅτε τὰ πάντα ἔχουν χρεῖαν ἀναπλάσεως, ἢ νέας δημιουργίας.

Εἰς τοιαύτην κατάστασιν εὐρισκόμενων τῶν Ἑλλήνων ἐκ τῆς Κυβερνήσεως αὐτῶν εἶναι δίκαιον τὰ ἐπέλθωσιν εἰς βοήθειαν αὐτῶν οἱ εἰς ἄλλα μέρη τοῦ κόσμου διεσπαρμένοι ὁμογενεῖς, καὶ τὰ μὴν ἀρκεσθῶσιν εἰς τὰς ὑπὲρ τοῦ Πανεπιστημίου, ἢ τοῦ Παρθεναγωγείου συνδρομὰς· διότι τὶ εἶναι ταῦτα ὡς πρὸς ὅσα εἶναι ἀνάγκη τὰ γένωσιν εἰς ἓνα τόπον, ὅπου ἐγεννήθησαν οἱ σημαντικώτεροι ἴσως ὅλου τοῦ κόσμου πολιτικοὶ, πολεμικοὶ, φιλόσοφοι, τεχνῖται κτλ; ὅστις ἂν καὶ μικρὸς, πρέπει μὲν ὅλον τοῦτο τὰ θεωρηθῆ ὡς κέντρον, ἀφ' ὅπου πρέπει τὰ διασκορπισθῶσι τὰ φῶτα τῆς παιδείας εἰς τὸν μέγιστον κύκλον τῶν ἀπανταχοῦ ὁμοεθνῶν καὶ ὁμοθρήσκων; καὶ ὅστις ἔχει τὰ προσόντα τοῦ τὰ ἐκπληρώσῃ ὅλας τὰς ἐντολάς, αἵτινες ἀνετέθησαν εἰς αὐτὸν παρὰ τῆς Δείας Προνοίας;

Οἱ εἰς ἄλλα κράτη εὐρισκόμενοι ὁμογενεῖς, ἀφ' ὅτου ἀνεγνωρίσθη ἡ Ἑλληνικὴ ἀνεξαρτησία, συναισθάνονται καὶ αὐτοὶ τὴν εὐχαρίστησιν, ὅτι ἀνήκουσιν εἰς ἔθνος αὐτόνομον καὶ ἀνεξάρτητον, καὶ δὲν σκεπάζονται πλέον ὑπὸ ξένην προστασίαν, παραι-

τρούντες τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἐθνικότητα. Καθ' ὅσον δὲ προοδεύει τὸ ἔθνος ἡμῶν, κατὰ τοσοῦτον θάλλει· κολακεύεται καὶ ἡ φιλαυτία αὐτῶν.

Ἐκτὸς δὲ τούτου, οἱ μὲν κατὰ τὸν τρόπον εὐρεθέντες Ἕλληνες, ὡς προείπομεν, ἀπώλυσαν κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τὰς περιουσίας των, ἐθυσίασαν συγγενεῖς εἰς τὰς μάχας καὶ τὰς αἰχμαλωσίας, καὶ ἐξώδευσαν ἱκανὰ ἔτη τῆς ζωῆς των χωρὶς τὰ ὠφεληθῶσι χρηματικῶς. Καὶ ἂν εἶχον λοιπὸν καταστάσεις, δὲν ἦτο δίκαιον νὰ υποβληθῶσιν οἱ ἴδιοι καὶ εἰς τὰς περὶ τοῦ μέλλοντος συνδρομᾶς, πολλὸ μᾶλλον δὲν εἶναι δίκαιον νὰ τὰς ἀπαιτήσωμεν διὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν ἔνδειαν. Ἐκ τοῦ ἐναντίου οἱ κατοικοῦντες εἰς ξένας ἐπικρατείας, ἐμπορευόμενοι ἐβελτίωσαν τὰς καταστάσεις αὐτῶν, ἔζησαν ἐν ἀνέσει, ὅταν οἱ κατὰ τὸν τρόπον Ἕλληνες ἐμάχοντο πρὸς τοὺς ἐχθροὺς καὶ ἐκινδύνευον, καὶ ἤδη ἀπολαύουσιν ὁμοίως τὰ ἀγαθὰ τῆς ἀνεξαρτησίας. Εἶναι λοιπὸν δίκαιον οὗτοι νὰ συνδράμωσι χρηματικῶς, καταθέτοντες μέρος τῆς ἀποκτηθείσης περιουσίας των, καὶ ἀποδίδοντες τὸν φόρον των διὰ τὴν μὴ σωματικὴν εἰς τὴν ἀνεξαρτησίαν σύμπραξιν αὐτῶν.

Ἐλπίζομεν ὅτι αἱ παρατηρήσεις αὗται θέλουσι εἰσακουσθῆ ἀπὸ τοὺς εἰς ἄλλα κράτη διαμένοντας ὁμογενεῖς μας, καὶ ὅτι θέλουσι σπεύσει οὗτοι νὰ συνδράμωσι διὰ πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ συντελέσῃ εἰς τὸν μέγαν σκοπὸν τῆς βελτιώσεως καὶ προόδου τῶν ἔθνους ἡμῶν. Ἐπειδὴ δὲ φρονοῦμεν ὅτι ἂν τῶν ση-

μαντικωτέρων μέσων πρὸς τὴν γενικὴν πρόοδον τῶν ἔθνους εἶναι καὶ ἡ βελτιώσις τῆς γεωργίας, προτινομεν νὰ ἐνεργηθῆ συνδρομὴ πρὸς σύστασιν γεωργικῆς εταιρείας, ἣ δὲ ἐκ τῆς συνδρομῆς συναχθησομένη χρηματικὴ ποσότης νὰ τεθῆ εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἐκ τῆς τόκου αὐτῆς νὰ δίδονται κατ' ἔτος ἀμοιβαὶ εἰς τοὺς εἰσάγοντας εἰς τὴν Ἑλλάδα νέα καὶ τελειοποιημένα γεωργικὰ ἐργαλεῖα, εἰς τὸς συγγράφοντας καὶ ἐκδίδοντας ἀνάλογα εἰς τὰς περιβάσεις γεωργικὰ συγγράμματα, εἰς τὸς κάμνοντας ἀνακαλύψεις καὶ ἐφευρέσεις πρὸς εὐκολίαν τῆς γεωργίας, εἰς τοὺς εἰσάγοντας τὴν καλλιέργειαν νέων καὶ ὠφελίμων προϊόντων, ἢ τελειοποιούντας τὴν καλλιέργειαν τινῶν ἐκτῶν ἤδη ὑπαρχόντων, τὰ ὅποια ἤμπορουν ν' ἀποβῶσιν ὠφελιμώτερα κτλ.

Πρὸς ἐκτελέσειν δὲ τοῦ σκοποῦ τούτου οἱ συνδρομηταὶ νὰ συστήσωσιν ἐνταῦθα εἰς Ἀθήνας δι' ἀντιπροσώπων γεωργικὴν Ἐπιτροπὴν, ἣτις νὰ κάμνη ἔτησίως χρῆσι ν τῶν τόκων τῶν κατατεθειμένων χρημάτων, καὶ νὰ δίδῃ λόγον τῆς διαχειρήσεως αὐτῆς διὰ τῶν ἐφημερίδων. Ὅστις καταβάλλει χρήματα, ἔχει δίκαιον νὰ λαμβάνῃ μέτρα, ὥστε νὰ ἐκτελεῖται ἀκριβῶς ὁ σκοπὸς τῆς καταβολῆς αὐτῶν· τὸ δὲ κοινὸν εἶναι δίκαιον νὰ γνωρίζῃ τὰ γινόμενα, διὰ ν' ἀποδίδῃ εἰς τοὺς δωρητὰς τὸν ἀνήκοντα ἔπαινον, καὶ νὰ ἀπενέμῃ εἰς αὐτοὺς τὴν εὐγνωμοσύνην του.

Ἐὰν εὐρέθησαν ὁμογενεῖς, καὶ κατέθεσαν ποσότητος χρημάτων διὰ νὰ χρησιμεύσωσι πρὸς ἐμψύχωσιν τῆς ποιήσεως εἰς τὴν Ἑλλάδα, πόσον ὠφε-

λιμώτερον ἤθελον πράξει, ὅσοι ἤθελον συνεισφέρει
διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς γεωργίας, ἀπὸ τὴν ὁποίαν
κρέματα κατὰ μέγα μέρος ἢ ἡσυχία, ἢ ἀποκατά-
στασις καὶ ἢ πρόοδος τῆς Ἑλλάδος;

Ο ΠΕΡΙ ΑΠΟΓΡΑΦΗΣ ΝΟΜΟΣ.

Ἐὰν ὑπάρχη νόμος ὅστις νὰ ἐνεργήθῃ μὲ με-
γαλητέρας παρανομίας, νὰ ἐπέφερε δικαιότερα
παράπονα, καὶ νὰ ἐγέννησε σημαντικωτέρας ζη-
μίας, εἰς ὅσους δυστυχῶς ὑπεβλήθησαν ὑπ' αὐ-
τόν, εἶναι ὁ περὶ Ἀπογραφῆς. Περὶ ὅλων τούτων
θέλομεν ἀκολούθως ἀμιλήσει, ὅπερ θέλομεν προ-
τείνει καὶ μέσα διορθώσεως γενικώτερα καὶ ἐθνι-
κώτερα ἐπὶ τοῦ παρόντος ὁμῶς περιοριζόμεθα νὰ
παρατηρήσωμεν τὸν νόμον τοῦτον ὑπὸ μίαν καὶ
μόνην ἔκδοσιν, τὴν τοῦ Δικαίου.

Ὁ νόμος οὗτος ἔχει τὴν βάσιν του ἀδικον καὶ
ἀντικοινωνικὴν. Ἡ Δικαιοσύνη ἀπαιτεῖ, ὥστε αἱ
ὠφέλειαι, ὡς καὶ αἱ ὑποχρεώσεις νὰ ἦναι ἐξ ὅλα
τὰ μέλη τῆς κοινωνίας ἐξίσου διαμερισμένοι.
Ἐὰν πρόκειται νὰ φορολογηθῶμεν, ἕκαστος πλη-
ρῶναι φόρον ἀναλόγως τοῦ ἐξαγομένου καρποῦ,
ἢ τῆς ἀπολαβῆς αὐτοῦ, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ στρατολογι-
κοῦ νόμου δὲν συμβαίνει τὸ ἴδιον.

Εἰς δῆμον, ὅστις ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ του
ὀφείλει νὰ δώσῃ τέσσαρας στρατευσίμους, εὐρί-
σκονται εἰς ἡλικίαν στρατευσιμότητος νέοι πε-
ρίπου ἑκατὸν ἐπ' αὐτῶν γίνεται ὁ κληρὸς καὶ
λαμβάνονται οἱ τέσσαρες κληροῦχοι. Ἐκαστος
τῶν στρατευσίμων ὑπόκειται νὰ κληρωθῇ ἐξ κατὰ
συνέχειαν ἔτη ἀπὸ τὸ δέκατον ὄγδοον ἔτος τῆς
ἡλικίας του μέχρι τοῦ εἰκοστοῦ τετάρτου. Ἐπει-
δὴ δὲ ὅσοι ἐξέρχονται κατ' ἔτος, ὑπερβαίνοντες τὸ
εἰκοστὸν τέταρτον ἔτος αὐτῶν, ἀναπληρῶνται
ἀπὸ τοὺς δεκαοκταετείς, τοὺς εἰσερχομένους εἰς
τὸν στρατολογικὸν πίνακα, πρέπει νὰ ὑποθέσω-
μεν, ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἑκατὸν στρατευσίμων ὑ-
πάρχει πάντοτε ὁ αὐτός. Κληρωμένων κατὰ πᾶν
ἔτος ἀνὰ τεσσάρων στρατευσίμων, εἰς ἐξ ἔτη θέ-
λουν κληρωθῇ εἰκοσιτέσσαρες, καὶ οὗτοι ἐκ τῶν
ἑκατὸν στρατευσίμων θέλουν ὑπηρετήσῃ εἰς τὸν
στράτον. Τὸ βάρος λοιπὸν τῆς στρατιωτικῆς ὑπη-
ρεσίας θέλει πέσει εἰς μόνον αὐτούς· οἱ λοιποὶ
ἑβδομήκοντα ἐξ ἑκ τῶν ἑκατὸν ἀπαλλάττονται τῆς
ὑποχρεώσεως. Ἴδου ἡ ἀδικία τοῦ νόμου.

Ἄλλ' ὁποίας θλιβερὰς συνεπείας ἔχει ἡ ἀδι-
κία αὕτη ὡς πρὸς τὰς οἰκογενείας, ἐπὶ τῶν ὁποί-
ων ἐπιπίπτει ὁ πέλεκυς οὗτος τοῦ νόμου!

Κάνεις τῶν νέων, ὅστις ἤθελε κληρωθῇ, δὲν
δέχεται εὐχαρίστως τὴν ὑποχρέωσιν ταύτην. Ἐὰν
δυνηθῇ νὰ ὑποχρεώσῃ τὸν πατέρα του διὰ ν' ἀν-
τικαταστήσῃ ἄλλον, θέλει ὑποβληθῇ εἰς τὴν ζη-
μίαν πεντακοσίων, ἢ ἑξακοσίων δραχμῶν. Ἐὰν

δὲν δυνήθη νὰ ἐπιτύχη τοῦτο, θέλει δραπετεύσει, καὶ ἀποξῆ κακοῦργος, καὶ θέλει ἀπολεσθῆ. Ἐὰν διαμείνῃ εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν, θέλει ἐξάπαντος διαφθαρῆ κατ' ἓνα τῶν ἐξῆς τρόπων.

Ἡ ὧν εἰς νεαρὰν ἡλικίαν, καὶ ἄπειρος τοῦ κόσμου, θέλει κυριευθῆ ἀπὸ κακὰς ἐξεις τῶν πόλεων, τὰς ὁποίας δὲν εἶχεν εἰς τὰ χωρία, ἢ ὧν μεμακρυσμένος πάσης ἐργασίας, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ στρατιωτικοῦ του βίου, ἐκ ἐμβαίνων εἰς τὸν ζῶν πολὺ διάφορον τοῦ συνήθους (εἰάν ἦτο ποιμὴν ἢ γεωργὸς), μετὰ τὴν τετραετίαν, ἢ ἀπολέσας τὰς ἐξεις τῆς ἐργασίας, καντατᾶ ἄχρηστος σχεδὸν εἰς τὴν πατρικὴν οἰκογένειαν. Εἶναι δὲ πολὺ σπάνια τὰ παραδείγματα τῶν ὠφεληθέντων ἀπὸ τὴν εἰς τὸ στρατιωτικὸν διαμονὴν των.

Ἡ οἰκογένεια λοιπὸν τοῦ κληροῦχου, ἐν ᾧ ζερεῖται τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ ἐπὶ τετραετίαν, τὸν ἀπολαμβάνει εἰς τοὺς κόλπους τῆς μὲ πολὺ διαφορετικὰς ἐξεις, καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐνδυνασίαν, ἐκ ὡς πρὸς τὴν τροφήν, καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐργασίαν, ὥστε, ἢ μὲ μεγάλην δυσκολίαν θέλει ἐπανέλθει οὗτος εἰς τὸν παλαιὸν τρόπον τοῦ ζῆν, ἢ θέλει ἀπομακρυνθῆ τῶν γονέων του, μὴ δυνάμενος νὰ συμβιβασθῆ μετ' αὐτῶν.

Ἐπάρχει κἂν κάμμία ὠφέλεια, ἥτις ν' ἀποδίδεται εἰς τὰ θύματα ταῦτα τῆς ἀδικίας τοῦ νόμου πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν δεινῶν συνεπειῶν, τὰς ὁποίας αὕτη ἐπιφέρει εἰς αὐτούς; Οὐδέμια.

Ἐπιθυμοῦντες νὰ θεραπευθῆ ἡ ἀδικία αὕτη

τοῦ νόμου, προτείνομεν τὸ ἐξῆς μέτρον. Ἐπειδὴ διὰ νὰ εὐρεθῶσι τέσσαρες ἀντικαταστάται, ἀπαιτοῦνται περίπου δύω χιλιάδες δραχμαὶ, διὰ ἐξ ἔτη θέλουν χρειασθῆ δραχμαὶ δώδεκα χιλιάδες. Αἱ δραχμαὶ αὗται, ὅταν διαιρηθῶσιν εἰς τὰς ἑκατὸν στρατεύσιμους, θέλουν πέσει εἰς ἕκαστον αὐτῶν δραχμαὶ ἑκατὸν εἴκοσι διὰ τὴν ἑξαετίαν, ἢτοι δραχμαὶ εἴκοσι κατ' ἔτος. Ἐὰν λοιπὸν ὁ νόμος μεταρρυθμισθῆ, ὥστε ἕκαστος νέος, ἄ ν ε ν ο ὕ δ ε μ ι ᾱ ς ἐ ξ α ι ρ ἔ σ ε ω ς, εἰσερχόμενος εἰς τὸ δέκατον ὄγδοον ἔτος τῆς ἡλικίας του, νὰ ἦναι ὑπόχρεως νὰ πληρόνῃ δραχμὰς εἴκοσι κατ' ἔτος, ἐπὶ ἐξ συνεχῆ ἔτη, θέλει ὑπάρχει ἡ πληρωμὴ τῶν ἀντικαταστατῶν. Ἡ λοιπὸν ὁ Δῆμος θέλει ἀντικαθιστᾶ τοὺς κληροῦχους διὰ χρημάτων ἄνευ κληρώσεως, ἢ θέλει ἐνεργεῖ τὴν κλήρωσιν, καὶ οἱ ὑποπίπτοντες εἰς αὐτὴν θέλουν ὑπηρετεῖ εἰς τὸν στρατὸν, λαμβάνοντες τὴν ἀντιμισθίαν, ἥτις ἔμελλε ν' ἀποδοθῆ εἰς τὸν ἀντικαταστάτην. Τὰ χρήματα ὅμως ταῦτα νὰ μὴν δίδωνται εἰς χεῖρας τοῦ στρατεύσιμου, ἀλλὰ νὰ βάλλωνται εἰς τόκον μέχρι τῆς συμπληρώσεως τῆς τετραετίας. Ὁ τοιοῦτος λοιπὸν κληροῦχος, ἐπανερχόμενος μετὰ τὴν τετραετίαν εἰς τὴν οἰκίαν του, θέλει εὐρίσκει ἐν κεφάλαιον ἀπὸ ὀκτακοσίας περίπου δραχμὰς, ἐξ ὧν δύναται νὰ προμηθευθῆ ἐν ζεῦγος βοῶν, ἐν φορτηγόν, τὰ ἀναγκαῖα πρὸς γεωργίαν ἐργαλεῖα, τοὺς ἀναγκαίους σπόρους, καὶ τὴν ἐπὶ ἓν ἔτος τροφήν του, ὥστε ἐξασφαλίζεται τὸ μέλλον αὐ-

τοῦ, καὶ λαμβάνει οὕτω τὴν ἀμοιβὴν τῆς ὑπὲρ πατρίδος ὑπηρεσίας αὐτοῦ.

Τὸ μέτρον τοῦτο δύναται καὶ ἡ Κυβέρνησις νὰ τὸ βάλλῃ εἰς ἐνέργειαν διὰ τῆς μεταρρυθμίσεως τῶν νόμων, ἢ οἱ δημόται ἐκάσθε Δήμιον, ὅταν εὐρεθῶσι μεταξύ των σύμφωνοι. Ἐλπίζομεν δὲ ὅτι εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην περίπτωσιν δὲν θέλουν προσπαθήσει τινὲς νὰ ἐπιτύχωσιν ἐξαιρέσεις παρὰ νόμους τῶν ἰδίων αὐτῶν τέκνων, ὅταν πρόκειται νὰ πληρῶνωσιν εἴκοσι μόνον δραχμὰς κατ' ἔτος, καὶ ὅταν, διὰ νὰ ἐπιτύχωσι τὰς ἐξαιρέσεις, πρέπει νὰ ἐξοδεύσωσι περισσότερα, καὶ νὰ ὑποβληθῶσι καὶ εἰς ὑποχρεώσεις.

Ἐνδοξος ὁ Σόλων, ἀποπειράσας τοὺς νόμους, τοὺς ἔβαλεν εἰς ἐνέργειαν, θέλων νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὰς ἐρωτήσεις τῶν περιέργων, οἵτινες τοῦ ἐζητοῦσαν λόγον δι' ἑκάστον νόμον, καὶ τὸν ἐναγχλοῦσαν προτείνοντες, ἐὰν δὲν ἦτον οὕτως, ἢ ἄλλως καλλήτερον, ἀπεφάσισε ἢ ἀπομακρυνθῆ τῆς πατρίδος του. Καὶ διὰ νὰ κάμῃ τερπνοτέραν ἐνταυτῷ καὶ ὠφελι-

μωτέραν εἰς τὸν ἑαυτὸν του τὴν ἀπουσίαν του, περιήρχετο ὅλα τὰ τότε σημαντικὰ μέρη τοῦ κόσμου, ἐξετάζων τὰς νομοθεσίας, καὶ φιλοσοφῶν μὲ τοὺς σοφωτέρους ἐκάστου ἔθνους.

Ἦκμαζε κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ὁ Κροῖσος, βασιλεὺς τῆς Λυδίας, ὁ πλουσιώτερος τῶν βασιλέων ἐκείνης τῆς ἐποχῆς. Ἐπεθύμησεν ὁ Σόλων νὰ ἴδῃ καὶ αὐτόν· ἀλλὰ δὲν ἦτον ὀλιγωτέρα καὶ ἡ ἐπιθυμία τοῦ Κροῖσου διὰ νὰ ἴδῃ τὸν Σόλωνα, ἢ καλλήτερα, νὰ κάμῃ ἐπίδειξιν εἰς αὐτόν τοῦ πλούτου καὶ τῆς εὐδαιμονίας του, καὶ νὰ ἐλκύσῃ τὸν θαυμασμὸν αὐτοῦ. Ἐξέθεσε λοιπὸν ὅλην τὴν πολυτίμητον αὐτοῦ περιουσίαν εἰς τρόπον, ὥστε ἐκ πρώτης ὄψεως νὰ θαμβώσῃ τὰ ὄμματα τοῦ θεατοῦ, καὶ περιέφερε τὸν Σόλωνα ἐπιδεικνύων ὅλα ἀπὸ τὰ μικρότατα ἕως τὰ μέγιστα κατὰ τὴν ἀξίαν πράγματα του.

Ὁ Σόλων περιήλθε καὶ ἐθεώρησεν ὅλα ταῦτα ἀτάραχος, καὶ χωρὶς κανὲν ἐξ αὐτῶν νὰ ἐλκύσῃ τὴν προσοχὴν του, καὶ νὰ διεγείρῃ τὸν θαυμασμὸν αὐτοῦ. Ὁ Κροῖσος ἤρχισεν ἤδη νὰ δυσχεραστῆται διὰ τὴν ἀδιαφορίαν ταύτην τοῦ Σόλωνος, ἢ μὴ ὑποφέρων πλέον, ἐρωτᾷ ὁ ἴδιος « Ἐὰν εἶδε τινὰ εἰς τὸν κόσμον εὐδαιμονέστερον αὐτοῦ; » Ὁ Σόλων μὲ τὴν αὐτὴν ὡς καὶ πρότερον ἀδιαφορίαν « Γνωρίζω (εἶπεν) ἓνα εὐδαιμόνα, τὸν Ἀθηναῖον Τέλον, ὅστις ἐπρόσφερε τὸν ἑαυτὸν του θῦμα διὰ τὴν πατρίδα, καὶ ἀποθανὼν ἐδοξάσθη καὶ ἐτιμῆθη ἀπὸ ἔλλους

τοὺς Ἕλληνας, καὶ ἡ μνήμη του χρησιμεύει ὡς παράδειγμα πατριωτισμοῦ.»

Ὁ Κροῖσος ἤκουσεν, ὄχι μὲ μικρὰν ἔκτασιν τὴν γνώμην ταύτην τῷ Σόλωνος. Ἐλπίζων μὲ ὄλον τῆτο ὅτι θέλει συγκαταριθμηθῆ εἰς τὴν δευτέραν τάξιν τῶν εὐδαιμόνων, τὸν ἠρώτησε καὶ πάλιν. «Καὶ ποῖον νομίζεις δεύτερον;—Τὸν Κλέοθιν (ἀπεκρίθη ὁ Σόλων) καὶ τὸν Βίωνα, υἱοὺς τῆς ἱερείας τῆς Ἡρας εἰς Ἄργος, οἵτινες, ἐπειδὴ ἐπλησίασεν ἡ ὥρα τῆς θυσίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ μήτηρ αὐτῶν ἔπρεπεν ἀφεύκτως νὰ παρευρεθῆ, ἐβράδυνον δὲ νὰ φέρωσι τοὺς βόας, οἵτινες ἔμελλον νὰ σύρωσι τὴν ἄμαξαν, ἐμβῆκαν αὐτοὶ εἰς τὴν ἄμαξαν καὶ τὴν ἔσυρον εἰς τὸν ναὸν, ἐνώπιον ὄλου τοῦ πλήθους, τὸ ὁποῖον τοὺς ἐθαύμασε, καὶ διὰ τὴν εἰς τοὺς θεοὺς εὐσέβειαν, καὶ διὰ τὸ πρὸς τὴν μητέρα των σέβας, καὶ οἵτινες ἀπέθανον μετὰ τὴν προᾶξιν ταύτην ἐπαινούμενοι καὶ τιμώμενοι ἀπὸ ὅλους τοὺς Ἕλληνας.»

Εἰς τὴν περίστασιν ταύτην δὲν ἠμπόρεσε πλέον ὁ Κροῖσος νὰ κρύψῃ τὴν ἀγανάκτησίν του. «Ἐμὲ λοιπὸν (λέγει) δὲν συγκατατάττεις μεταξὺ τῶν εὐδαιμόνων;—Ἡμεῖς, ὦ βασιλεῦ, (εἶπεν ὁ Σόλων) ἔχομεν συνήθειαν νὰ μὴ νομίζωμεν εὐδαιμόνας τοὺς ἀνθρώπους, ὅσον πλούσιοι καὶ ἀνῆται, ἐνόσω διαμένωσιν ἀκόμη εἰς τὴν ζωὴν· διότι ἡ τύχη εἶναι ἄστατος, καὶ δύναται ν' ἀφαιρέσῃ ἀπ' αὐτοὺς ὅσα τοὺς ἐχορήγησεν ἀγαθὰ, καὶ τότε ὄχι μόνον δὲν εἶναι εὐδαίμονες, ἀλλ' εἶναι δυστυχέστεροι καὶ

ἐκεῖων, οἵτινες ἀπ' ἀρχῆς ἦσαν πτωχοί· διότι ἡ ἐνθύμησις τῶν ἀπολεσθέντων ἀγαθῶν τοὺς κάμνει ἔτι πλειότερον δυστυχεῖς». Ὁ Κροῖσος ἐλυπήθη πολὺ· διότι δὲν ἐθαυμάσθη ἀπὸ τὸν Σόλωνα διὰ τὴν εὐδαιμονίαν του· ἀλλ' ἀποδάσας τὴν διαγωγὴν τοῦ Σόλωνος εἰς ἰδιοτροπίαν καὶ χωρικότητα, ἐπαρηγορήθη μόνος του, καὶ ἀπεμάκρυνε πλέον ἀπὸ τὸν νοῦν του καὶ τὴν ἐνθύμησιν τοῦ Σόλωνος.

Ἀλλὰ σύγχρονος τοῦ Κροῖσου ἠκμαζε καὶ ὁ δυνατώτερος τῶν βασιλέων τῆς τότε ἐποχῆς, ὁ Μέγας Κύρος, βασιλεὺς τῶν Περσῶν, ὅστις ἔχων ἰσχυρὰ καὶ γυμνασμένα στρατεύματα, ἀφοῦ ὑπέταξε πολλὰ ἔθνη, ἤκουσε καὶ τὴν φήμην τοῦ πλοῦτου τοῦ Κροῖσου, καὶ θέλων νὰ προσθέσῃ νέαν δόξαν εἰς τὰ πολεμικά του κατορθώματα, ἐκήρυξε πόλεμον κατ' αὐτοῦ. Ὁ Κροῖσος ἔκαμεν ὅλας τὰς προετοιμασίας τοῦ πολέμου μὲ ὅλην τὴν λαμπρότητα καὶ ἀφθονίαν, ἀλλὰ τὰ στρατεύματα τοῦ Κύρου ὑπερεῖχον κατὰ τὴν γύμνασιν καὶ δύναμιν ἐπολέμησαν, ἐνίκησαν, ἐδίωξαν τοὺς Λυδοὺς, καὶ συνέλαβον τὸν Κροῖσον ζωντανόν.

Ὁ Κύρος ἦτο καὶ αὐτὸς κυριευμένος ἀπὸ τὴν ματαιότητα τῆς δόξης καὶ τῆς δυνάμεως, ὡς ὁ Κροῖσος ἀπὸ τὴν τοῦ πλοῦτου· διέταξε λοιπὸν ἀπανθρώπως νὰ καύσωσι τὸν Κροῖσον ζωντανόν, πρὸς ἐκδίκησιν ἴσως, ἢ παραδειγματισμὸν ἄλλων. Ὅταν ἡ πυρὰ ἦτον ἤδη ἐτοιμῆ, καὶ ὁ Κροῖσος ἐτέθη ἐπ' αὐτῆς, καὶ δὲν ἔλλειπεν, εἰμὴ ἡ παραγγελία νὰ τεθῆ πῦρ, διὰ νὰ ἀνάψῃ ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ,

ὁ Κροῖσος ἐνθυμήθη τὴν γνώμην τοῦ Σόλωνος, ὅτι κἀνεὶς δὲν πρέπει νὰ λογίζεται εὐτυχῆς, ἐν ὅσῳ ἀκόμη ζῆ, καὶ συλλογιζόμενος πόσον σοφὴ ἦτον ἡ γνώμη αὐτῆ, καὶ πόσον ἐσφαλε νὰ μὴ τὴν ἀκούσῃ, καὶ νὰ ὠφελῆθῃ ἀπ' αὐτῆν, ἐφώναξε μὲ ὄλας αὐτοῦ τὰς δυνάμεις "Σόλων, Σόλων." Ἡ φωνὴ αὕτη ἔφθασε καὶ εἰς τὰ ὦτα τοῦ Κύρου, καὶ κινούμενος ἀπὸ περιέργειαν, ἔστειλε νὰ τὸν ἐρωτήσωσι, τί σημαίνει αὕτη ἡ φωνή, καὶ ἂν δι' αὐτῆς ἐπικαλεῖται ἀνθρώπον τινα, ἢ θεόν. Ὁ Κροῖσος ἐδιηγήθη λεπτομερῶς ὅλην τὴν ὁμιλίαν, τὴν ὁποίαν ἔκαμε μὲ τὸν Σόλωνα, καὶ ἐξέφρασε τὴν μετανοίαν του διὰ τὴν ἀνοησίαν τοῦ, ὅχι μόνον νὰ μὴν ὠφελῆθῃ ἀπὸ τὴν σοφὴν ταύτην συμβουλήν, ἀλλὰ καὶ νὰ περιφρονήσῃ ἐκεῖνον, ὅστις τοῦ τὴν ἔδωκεν.

Ὅταν ὁ Κύρος ἤκουσε τὴν διήγησιν ταύτην, ἔλαβε πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ ἄστατον τῆς τύχης, καὶ τὴν συμβουλήν τοῦ Σόλωνος, καὶ διέταξε νὰ καταβιάσῃ τὸν Κροῖσον ἀπὸ τὴν πυράν. Ἐκαμε συνθήκας μετ' αὐτοῦ, καὶ τὸν ἄφησεν εἰς τὸ βασιλείον του, νὰ διοικῆ πληρόνων ὠρισμένον φόρον εἰς τὸ βασίλειον τῶν Περσῶν.

Οὕτω λοιπὸν ὁ Σόλων μὲ μίαν κὶ τὴν αὐτὴν συμβουλήν διέσωσε τὴν ζωὴν κὶ τὸ βασίλειον τοῦ Κροῖσου, καὶ κατέστησεν ἡμερώτερον, Φιλανθρωπότερον, καὶ δικαιότερον τὸν μεγαλύτερον τῶν ἕως τότε κατακτητῶν τῆς Ἀσίας.

Ὁ Φουρκρουᾶς, ὢν Βουλευτῆς, ἀντέστη εἰς ἐν νομοσχέδιον τῆς Ἐξουσίας περὶ τῆς Δημοσίου ἐκπαιδεύσεως. Ὁ Ναπολέων ἐδυσσαρεστήθη. Μετὰ τινα δὲ καιρὸν τὸν ὑποχρέωσεν νὰ ὑποστηρίξῃ ἐνῶπιον τῆς Βουλῆς ἐν ἑτερον νομοσχέδιον ὁμοίον μ' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀντέκρουσεν. Ὁ Φουρκρουᾶς μ' ὅλον ὄτι ἐξετέθη κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, δὲν ἠδυνήθη οὐδ' οὕτω νὰ ἐξαλείψῃ τὴν κατ' αὐτοῦ ὀργὴν τοῦ Ναπολέοντος· διὸ καὶ ἀπέτυχεν εἰς τὰς περὶ διορισμοῦ τινὸς προσδοκίας του. Τοσοῦτον δὲ ἐλυπήθη· διότι ἐθυσίασε τὴν ὑπόληψίν του, χωρὶς νὰ ἐπιτύχῃ οὐδ' ὑλικὴν τινα ὠφέλειαν, ὥστε ἡ λύπη αὕτη τὸν ἔφεγεν εἰς τὸν τάφον. Εἰδοποιηθεὶς ὁ Ναπολέων περὶ τοῦ κινδύνου, εἰς ὃν εὐρίσκετο ὁ Φουρκρουᾶς ἔνεκεν τῆς ἀποτυχίας, τὸν διώρισεν εἰς τὴν ἐπιτασίαν τῶν μεταλλείων μὲ ἰκανὴν ἀμοιβήν. Ἀλλ' ἐν ᾧ τὸ διάταγμα ὑπεγράφετο, ὁ Φουρκρουᾶς ἐξεψυχοῦσεν εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν φίλων του.

Ὅταν ὁ ἀδελφὸς κὶ διάδοχος τοῦ Βασιλέως τῶν Γάλλων Λουδοβίκου ΙΔ. ὁμιλῶν μὲ τὸν Φοντενέλλην περὶ τῆς διαφθορᾶς τῶν αὐλικῶν, τοῦ ἔλεγεν, ὅτι δὲν ὑπάρχει πλέον ἀρετὴ, καὶ ἐξήγει περιφρόνησιν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, ὁ Φοντενέλλης ἀπήντησεν "Ἵπάρχουν μ' ὅλα ταῦτα τίμιοι ἄνθρωποι, ἀλλ' οὗτοι δὲν ἔρχονται νὰ σᾶς ζητήσουν".

Ὁ Ναπολέον ὀμιλῶν ποτὲ μετὸν Βολνέην παρεπονείτο διὰ τὴν μεγάλην τῶν ἀνθρώπων διαφορὰν· Ἡ ἐξουσία, Μεγαλειότατε, (ἀπεκρίθη οὗτος) εἶναι μαγνήτης, ὅστις ἔλκει εἰς ἑαυτὸν ὅλας τὰς ἀκαθαρσίας".

Ἐλευθερία, ἀσφάλεια καὶ μέτριοι φόροι εἶναι τὰ ἀλάσθηστα θεραπευτικὰ μέσα τῶν ἠθικῶν καὶ πολιτικῶν ἀσθενειῶν τῆς ἀνθρώπινης κοινωνίας· καὶ ὅλα ταῦτα εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀνθρώπου νὰ τὰ χορηγήσῃ.

Ὁταν ὁ ἀδελφεὸς μὴ γέφυρῃ τὸν ἀδελφόν, ἀλλὰ τὸν ἐκδιώξῃ, τότε τὸ ἐξῆς ἀποβλέπει καὶ τὸν ἀδελφόν ὡς ἐχθρὸν. Ἐάντις τοῦ ἐχθροῦ ὁ ἀδελφεὸς ἔσται ἀλλοτρίως ἡμετέρος, ἀλλὰ ὡς ἐχθρὸς ἀλλοτρίως ἡμετέρου.